

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Ivana Častulíková

**Komparace přístupu administrativ George W. Bushe
a Baracka H. Obamy k užití měkké moci**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Markéta Žídková, Ph.D., M.A.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 20.4.2013

Ivana Častulíková

Obsah

Seznam tabulek.....	5
Abstrakt.....	7
Úvod.....	8
1. Koncept moci v mezinárodních vztazích.....	15
1.1 Fenomén moci z pohledu teoretiků mezinárodních vztahů.....	15
1.2 Koncept <i>měkké</i> a <i>tvrdé moci</i> Josepha Nyeho.....	19
1.2.1 Koncept <i>chytré moci</i>	22
1.3 Kritické pojetí Nyeho konceptu měkké moci z hlediska teorií mezinárodních vztahů	23
1.3.1 Hodnocení Nyeho konceptu měkké moci z pohledu (neo)realismu.....	23
1.3.2 Hodnocení Nyeho konceptu měkké moci z pohledu (neo)liberalismu.....	26
1.3.3 Hodnocení Nyeho konceptu měkké moci z pohledu konstruktivismu, feminismu a marxismu.....	27
2. Přístup administrativ George W. Bushe a Baracka H. Obamy ke konceptu měkké moci. Postavení USA v mezinárodním systému.....	31
2.1 Postavení USA v mezinárodním systému po konci 2. světové války.....	31
2.1.1 Využití měkké moci Spojenými státy po 2. světové válce.....	32
2.2 Role USA v mezinárodním systému za vlády George W. Bushe.....	34
2.2.1 Postoj administrativy George W. Bushe ke konceptu měkké moci	34
2.3 Role USA v mezinárodním systému za vlády Baracka H. Obamy.....	40
2.3.1 Postoj administrativy Baracka Obamy ke konceptu měkké moci	41
3. Komparace přístupů vlád George W. Bushe a Baracka H. Obamy ke klíčovým aspektům měkké moci: atraktivitě hodnot, politiky a kultury.....	45
3.1 Demokracie jako klíčová proměnná atraktivity hodnot.....	45
3.1.1 Postoj USA ke konceptu demokratizace	48
3.1.2 George W. Bush a proces demokratizace Iráku a Afghánistánu	49
3.1.3 Barack H. Obama a proces demokratizace Iráku a Afghánistánu	55
3.2 Domácí a zahraniční politika jako klíčové proměnné atraktivity politiky	60

3.2.1 Enviromentální politika: přístup Bushe a Obamy	62
3.2.2 Rozvojová pomoc: přístup Bushe a Obamy	64
3.2.3 Imigrační politika: přístup Bushe a Obamy	66
3.2.4 Leadership Bushe a Obamy.....	69
3.3 Vzdělávací systém jako klíčová proměnná atraktivity kultury	72
3.3.1 Zahraniční studenti: podpora ze strany Bushe a Obamy	72
3.3.2 Registrované patenty: výsledky za vlády Bushe a Obamy	74
Závěr.....	77
Soupis použitých zdrojů	80
Prameny	80
Literatura.....	87

Seznam tabulek

Tabulka 1 <i>Definice moci podle Kalevi Holstiho</i>	17
Tabulka 2 <i>Definice moci podle Daniela Pappa</i>	18
Tabulka 3 <i>Vládnoucí mocnosti a hlavní zdroje moci v 15.-20. století.</i>	20
Tabulka 4 <i>Rozdíl mezi spektrem chování aktérů a užití pravděpodobných zdrojů v případě tvrdé a měkké síly.</i>	22
Tabulka 5 <i>Hodnocení demokracie v Afghánistánu podle indexu Freedom House za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008.</i>	53
Tabulka 6 <i>Hodnocení demokracie v Iráku podle indexu Freedom House za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008.</i>	54
Tabulka 7 <i>Hodnocení Iráku a Afghánistánu z hlediska indexu Failed States v letech 2005-2008.</i>	55
Tabulka 8 <i>Hodnocení demokracie v Afghánistánu podle indexu Freedom House za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2013.</i>	58
Tabulka 9 <i>Hodnocení demokracie v Iráku podle indexu Freedom House za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2013.</i>	59
Tabulka 10 <i>Hodnocení Iráku a Afghánistánu z hlediska indexu Failed States v letech 2009-2012.</i>	60
Tabulka 11 <i>Celková spotřeba emisí oxidu uhličitého v USA v letech 2001-2011.</i>	63
Tabulka 12 <i>Výzkum společnosti Polling Report ohledně přístupu amerických prezidentů Bushe a Obamy k životnímu prostředí.</i>	64
Tabulka 13 <i>Oficiální rozvojová pomoc za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008.</i>	65
Tabulka 14 <i>Oficiální rozvojová pomoc za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2013.</i>	66
Tabulka 15 <i>Počet legálních imigrantů za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008.</i>	68
Tabulka 16 <i>Počet legálních imigrantů vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2012.</i>	68
Tabulka 17 <i>Deportace imigrantů(v tis.) z USA v období 2000-2010</i>	69
Tabulka 18 <i>Schvalování postupů obou amerických prezidentů, George W. Bushe a Baracka Obamy, v letech 2002-2009.</i>	70

Tabulka 19 Výzkum společnosti GALLUP ve Velké Británii, Francii, Německu a Španělsku ohledně oblíbenosti amerických prezidentů a jejich postupu v mezinárodních záležitostech.	71
Tabulka 20 Celkový počet zahraničních studentů v USA za vlády George W. Bushe v letech 2002-2008.	74
Tabulka 21 Celkový počet zahraničních studentů v USA za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2011.	74
Tabulka 22 Celkový počet udělených patentů v USA za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008.	75
Tabulka 23 Celkový počet udělených patentů v USA za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2011.	75
Tabulka 24 Graf celkového počtu udělených patentů v USA v letech 2001-2011.....	76

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá přístupem amerických administrativ George W. Bushe a Baracka H. Obamy k užití měkké moci. Klade si za cíl srovnat postoje obou vlád k vybraným proměnným této složky moci, které byly stanoveny na základě tří aspektů měkké moci, tvořených (1.) atraktivitou hodnot, (2.) atraktivitou politik a (3.) atraktivitou kultury. Text pracuje s argumentem: „*Přístup administrativy Baracka H. Obamy k užití měkké moci představuje změnu ve srovnání s administrativou George W. Bushe.*“ Práce se snaží přinést odpověď na otázky, jak přístup obou administrativ k měkké moci hodnotí odborníci v mezinárodních vztazích a v jakých vybraných proměnných se liší postoj obou prezidentů k užití měkké moci.

Klíčová slova: *Spojené státy americké, George W. Bush, Barack H. Obama, Joseph S. Nye, moc, měkká moc*

This thesis deals with George W. Bush's and Barack H. Obama's administration approaches to soft power. Its main aim is to compare attitudes of both governments to selected variables of soft power that were set according to three main aspects of soft power, including (1.) attractiveness of values, (2.) attractiveness of policies and (3.) attractiveness of culture. The thesis is built on following presumption: “*Barack H. Obama's administration approach to soft power differs from George W. Bush's.*” This text endeavours to find answers for these two research questions: How do experts in International Relations evaluate approaches of both administrations to soft power? Which selected variables signify the change of Barack Obama's attitude to soft power?

Key words: *The United States of America, George W. Bush, Barack H. Obama, Joseph S. Nye, power, soft power*

Úvod

Moc bývá považována za zásadní fenomén při studiu procesů a událostí v mezinárodních vztazích. Moc významně ovlivňuje chování akterů a jejich postavení v systému. K jejímu zkoumání přistupují experti i teorie mezinárodních vztahů rozdílně. Mezi nejvýznamnější odborníky fenoménu moci se řadí americký politolog Harvardské univerzity Joseph Nye, jenž v 90. letech 20. století rozdělil moc na *tvrdou* (hard power) a *měkkou* (soft power). Právě Nyeho koncept *měkké moci* se stal předmětem následujícího textu.

Tato diplomová práce se zabývá přístupem amerických administrativ George W. Bushe a Baracka H. Obamy k užití měkké moci. Klade si za cíl srovnat postoje obou vlád k vybraným proměnným této složky moci. Lze namítat, že Barack Obama je teprve v první polovině svého druhého mandátu, tudíž nelze plně zhodnotit jeho přístup k měkké moci, jako to lze učinit v případě jeho předchůdce. I přesto, že Obama zahájil svůj druhý mandát teprve v lednu 2013 a jeho prezidentská činnost zůstává stále před ním, odborníci neočekávají převratné změny v nastolených politikách a z mnoha důvodů srovnávají oba prezidenty v médiích i odborných analýzách již nyní.

Z metodologického hlediska je text založen na komparaci přístupů Bushovy a Obamovy administrativy k měkké moci, a to za použití několika vybraných proměnných. Tyto proměnné byly stanoveny na základě tří aspektů měkké moci, tvořených (1.) atraktivitou hodnot, (2.) atraktivitou politik a (3.) atraktivitou kultury. Historický a filozofický přístup je v práci omezen na nezbytné minimum. Text pracuje s argumentem: „*Přístup administrativy Baracka H. Obamy k užití měkké moci představuje změnu ve srovnání s administrativou George W. Bushe.*“ Z této teze vyplývá několik výzkumných otázek navázaných na hlavní témata jednotlivých kapitol. Práce se snaží přinést odpověď na otázky, jak přístup obou administrativ k měkké moci hodnotí odborníci v mezinárodních vztazích a v jakých vybraných proměnných se liší postoj obou prezidentů k užití měkké moci? Aby byly výzkumné otázky zodpovězeny, je práce rozdělena do tří základních kapitol: 1. *Koncept moci v mezinárodních vztazích*; 2. *Přístup administrativ George W. Bushe a Baracka H. Obamy ke konceptu měkké moci. Postavení USA v mezinárodním systému*; 3. *Komparace přístupů vlád George W. Bushe a Baracka H. Obamy ke klíčovým aspektům měkké moci: atraktivitě hodnot, politiky a kultury.*

První kapitola vymezuje teoretický rámec práce. Nejprve se věnuje konceptu moci v mezinárodních vztazích z pohledu předních odborníků, k nimž patří Max Weber, Robert Dahl, Kalevi Holsti či Charles Kegley. Poté nastiňuje hlavní důvody absence univerzálně platné definice moci v mezinárodních vztazích, a to: teoretické a politické zaměření moci, odlišné preference zdrojů moci či rozlišení moci od ostatních konceptů. Kapitola dále rozebírá

koncepty měkké, tvrdé a chytré moci, jak je definoval Joseph Nye. Představuje podstatu těchto konceptů na základě jeho stěžejních textů, příspěvků do akademických žurnálů a veřejných médií. Po definování konceptů nahlíží text pouze na měkkou moc a konfrontuje ji ze strany tradičních i alternativních teoretických škol MV. S konceptem měkké moci operují (neo)liberálové i konstruktivisté. Atraktivita hodnot, kultury a politik jsou slučitelné s liberalismem, jelikož teorie počítá s ideologickými vlivy, jenž mohou určovat moc. Za nejefektivnější výstup měkké moci považuje liberalismus proces šíření demokracií, protože demokratické státy spolu spíše neválčí. Konstruktivismus se naopak opírá o konstrukce a vliv myšlenek. Pokud tedy aktéři v mezinárodním systému dokáží přesvědčit ostatní o legitimitě svých názorů, pak mohou být následováni a získat moc díky atraktivitě svých myšlenek. Na druhé straně realismus, feminismus a marxismus koncept měkké moci odmítají. Podle (neo)realismu mají monopol na moc pouze státy, Nye však argumentuje, že moc, především pak měkkou složku moci, mohou užívat i nestátní aktéři. Nye navíc staví obě moci, tvrdou i měkkou, na stejnou úroveň, což představitelé realismu Edward H. Carr, Kenneth Waltz či Stephen Walt nepřipouští. Z pohledu feminismu není koncept měkké moci relevantní per se. Feministky neuznávají moc v mezinárodních vztazích jako schopnost získat vliv nad jiným subjektem, jak moc obecně vymezil Nye. Marxismus se sice přímo nevěnuje konceptu měkké moci, ale pojetí hegemonie od italského marxisty Gramsciho se podle Nyeho stalo vzorem konceptu měkké moci. Oba termíny jsou proto v textu stručně srovnány.

V pořadí druhá kapitola má za cíl vysvětlit přístupy vlád George W. Bushe a Baracka H. Obamy k užití měkké moci z pohledu odborníků na mezinárodní vztahy, jakými jsou Immanuel Wallerstein, Timothy Garton Ash, Francis Fukuyama, Fareed Zakaria a další. Pro komplexní uchopení zkoumané problematiky první část krátce předestírá historickou perspektivu přístupů amerických administrativ k užití měkké moci po druhé světové válce a stručně shrnuje postavení USA v tomto období. Měkkou složku moci v době bipolarity využívaly podle Nyeho všechny prezidentské vlády, i když zřejmě nejefektivněji k měkké moci přistupovaly administrativy Franklina D. Roosevelta a Johna F. Kennedyho. Investice do měkké moci byla, jak tvrdí Nye, jedním z hlavních faktorů, jenž ukončily studenou válku. V éře unipolarity však postoj k využívání této složky moci z pohledu Nyeho upadá. Jaký je přístup administrativ prezidentů George W. Bushe a Baracka Obamy k využití měkké moci zkoumá tato diplomová práce následně, ve druhé a současně třetí kapitole.

George W. Bush vstoupil do úřadu v roce 2001 se skepsí vůči investici do měkké moci a podle odborníků včele s Josephem Nyem, Xenii Dormandyovou či Christopherem Laynem, měkkou složku moci záměrně ignoroval, což se odrazilo, podle Wallersteina a Ashe, v upadajícím postavením USA v globálním systému. Zásadní roli v Bushově rozhodnutí neuzívat

měkkou moc sehrálo několik faktorů. Jedním z nich byl výběr členů administrativy, jelikož zásadní místa ve veřejné administrativě obsadili členové neokonzervativního křídla Republikánské strany, kteří dlouhodobě odmítali měkkou moc jako pomíjivou záležitost. Dalším faktorem byly americké invaze do Afghánistánu v roce 2001 a do Iráku v roce 2003 de facto bez souhlasu mezinárodní komunity, které stály za nárůstem anti-Amerikanismu, jenž se rychle rozšířil v arabských zemích.

Po zvolení prezidenta Baracka Obamy byla očekávána převratná změna v přístupu k užití měkké moci, k níž se hlásil již v předvolební kampani v roce 2008. Obama si podle Nyeho uvědomuje roli měkké moci k řešení současných, globálních výzev a jeho zájmu o revitalizaci investice do měkké moci nasvědčuje několik faktorů. Podobně jako u Bushe patří k jednomu z nich i výběr členů vlády. Bývalá ministryně zahraniční Hillary Clintonová a ministr obrany Robert Gates považovali měkkou moc za velmi důležitou. Obama navíc slibuje přesun finančních zdrojů na obnovu atraktivity amerických hodnot, politik a kultury ve světě. Přestože bývá kritizován za rétorické závazky, které reálně neplní, experti na mezinárodní vztahy, jejichž texty práce využívá, Parmar, Cox, Nye, Gillespie či Bush III. argumentují, že Obama reprezentuje změnu v přístupu k měkké moci USA.

Třetí, poslední kapitola se zabývá konkrétními proměnnými měkké moci, na nichž jsou srovnávány přístupy administrativ George W. Bushe a Baracka H. Obamy. Reprezentativní vzorek proměnných vychází ze tří základních faktorů, jež popsal Joseph Nye v několika svých textech. První z nich, atraktivita hodnot, je nejčastěji spojována s politickým systémem, v případě Spojených států s demokracií. Kapitola se z počátku stručně věnuje charakteru americké demokracie, jejíž podstatu vystihují významní odborníci na politické systémy jakými jsou Arend Lijphart, Gabriel Almond nebo Robert Dahl. S atraktivitou americké demokracie úzce souvisí proces rozšiřování demokracie do ostatních zemí. Část textu se proto věnuje procesu demokratizace a teorií demokratického míru. Ze strany USA se jedná o tradiční nástroj k posílení svého postavení v globálním systému a zároveň o obranný efekt, protože demokratické státy, jak tvrdí David Lake, Michael Doyle či Jack Snyder, spolu navzájem neválčí. Pro Ameriku je tedy strategickým cílem podporovat hodnoty demokracie ve světě, což byl hlavní argument George W. Bushe pro invazi do Afghánistánu i Iráku. Kapitola hodnotí přístup Spojených států k procesu demokratizace za působení obou prezidentů Bushe i Obamy a srovnává jejich pokroky při budování demokracií v obou zemích.

Druhou dimenzi měkké moci popsal Nye jako atraktivitu politik. Jedná se zřejmě o nejširší aspekt měkké moci, protože se k ní pojí desítky proměnných. Proto je nutné zvolit reprezentativní vzorek několika proměnných, které však vystihnou podstatu zkoumaného problému. Na základě analýzy Nyeho klasických textů i jeho velmi aktuálních příspěvků do

médií byly zvoleny čtyři ilustrativní proměnné, o kterých Nye často mluví jako o zásadních pro upevnění měkké moci, a sice enviromentální politice, rozvojové pomoci, imigrační politice a roli lídra na světové scéně. Kromě zkoumání těchto proměnných jsou v kapitole určeny základní rozdíly v přístupech prezidentů k domácí i zahraniční politice na základě jejich postoje k řešení mezinárodních událostí (unilateralismus, multilateralismus) a příslušnosti k politické straně (Republikánská strana, Demokratická strana).

Třetí aspekt měkké moci charakterizoval Nye jako atraktivitu kultury, která patří zřejmě k nejviditelnějším faktorům měkké moci. V době studené války byla měkká moc dokonce mylně zaměňována za atraktivitu hollywoodských filmů či Coca-Coly. Nye v souvislosti s kulturou zmiňuje vzdělávání, umění, média, sportovní výkony, přitažlivost amerických značek a patentů či řadu dalších faktorů. Kapitola zkoumá dvě proměnné. Jednou z nich je příliv zahraničních studentů do vzdělávacího systému v USA. Počet studentů ukazuje na atraktivitu země v očích druhých aktérů a zároveň šanci předat myšlenky budoucím lídrům z jiných zemí, kteří budou díky těmto zkušenostem navazovat se Spojenými státy dobré vztahy. Druhou proměnnou je počet registrovaných patentů v zemi, která zvyšuje kredibilitu Spojených států u ostatních aktérů, jenž se snaží úspěch napodobit. V obou případech se posílí moc USA.

Diplomová práce bere v potaz vliv nepřímých či intervenujících faktorů vůči vybraným proměnným, s nimiž se v textu pracuje. Autorka je si vědoma, že za proměnnými, například přílivem zahraničních studentů či zlepšení emisí oxidu uhličitého, stojí řada rozdílných faktorů, které v této práci nebylo možné vyjmenovat a hluboce zkoumat. Nicméně je nezbytné pochopit, že osobnost prezidenta, jeho přístup k problematice či přihlášení se k mezinárodním závazkům, je jedním z důležitých aspektů, který hraje roli při změně politik, zejména u vybraných proměnných.

Práce vychází jak z primárních, tak sekundárních zdrojů a čerpá z klasických i současných textů převážně amerických odborníků na mezinárodní vztahy. V práci jsou využívány analýzy několika členů nejuznávanějších think tanků na světě,¹ mj. Brookings Institute, Chatham House, Carnegie Endowment, Council on Foreign Relations či SIPRI. Současně text staví na odborných analýzách prestižních, akademických žurnálů, zjeména Foreign Affairs, Foreign Policy, Journal of Conflict Resolution nebo Security Studies. Z veřejně přístupných médií patří k nejčastěji citovaným deník Guardian, BBC a New York Times, v případě magazínů The Economist a Forbes.

¹ 2012 *Global Go To Think Tank Report Released*. Go to Think Tank, 21.1.2013, s. 41-42 (128 s.)
http://www.gotothinktank.com/wp-content/uploads/2013/01/2012_Global_Go_To_Think_Tank_Report_-_FINAL-1.28.13.pdf (20.3.2013).

Text zachycuje projevy amerických prezidentů Billa Clintona, George W. Bushe i Baracka H. Obamy a jejich poradců z Bílého domu a zároveň zprávy pro členy amerického Kongresu. Ve třetí kapitole je při srovnání přístupů prezidentských vlád k měkké moci pracováno s kvantitativně vyjádřenými proměnnými, což by nebylo možné bez několika předních indexů, k jakým lze řadit Freedom House, Failed States Index, či statistických průzkumů GALLUP, Pew Research Center a Pollingreport. V českém prostředí se s konceptem moci Josepha Nyeho okrajově zabývá několik politologů, mj. Petr Drulák či Jan Karlas. Nicméně tématu není věnována soustavná pozornost, zatímco vzdělávací instituce v západoevropských zemích, Číně a Rusku s konceptem operují velmi intenzivně.

Teoretický koncept moci je v mezinárodních vztazích velmi široce zpracovaný. Pro vymezení teoretického rámce moci byly podstatnými texty *Economy and Society. An Outline of Interpretive Sociology* sociologa Maxe Webera, jenž přišel s dodnes uznávanou definicí moci a odborníka na mezinárodní vztahy Kalevi Holstiho *International Politics. A Framework for Analysis*. Zásadní definici moci, s níž tento text pracuje, formuluje americký politolog Robert A. Dahl ve svém *The Concept of Power*. Jeho pojetí moci jako „schopnosti donutit aktéra B udělat to, co by jinak neudělal,“² však kritizuje Galit Ailon z Bar-Ilanské univerzity v *What B Would Otherwise Do: A Critique of Conceptualizations of „Power“ in Organizational Theory*. Práce krátce zachycuje i kvantitativní vyjádření konceptu moci rektora Kennesawské univerzity Daniela Pappa v analýze *Contemporary International Relations. Frameworks for Understanding*.

Hlavním teoretickým konceptem diplomové práce je měkká moc. Joseph Nye vydal několik desítek textů, za stěžejní pro tuto práci jsou považovány především knihy *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* a *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, v nichž Nye detailně popisuje koncept měkké moci a analyzuje měnící se povahu moci ve světě. V důležitém sborníku Inderjeeta Parmara a Michaela Coxe, kde je zachycena měkká moc v souvislosti se Spojenými státy, *Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives*, publikoval Nye *The Future of soft power in US foreign policy*, v němž vystihl přístup amerických vlád k měkké moci a vyjádřil obavu nad investicí do této složky moci v budoucnu.

Poslední část první kapitoly, která pohlíží na měkkou moc Josepha Nyeho kriticky skrze teorie mezinárodních vztahů, staví na klasických textech představitelů těchto proudů. V případě realismu využívá dnes již klasické texty *The Twenty Years' Crisis, 1919-1939* Edwarda H. Carra, *Anarchy and Struggle for Power* Johna Mearsheimera a *Structural Realism After Cold*

² DAHL, A. Robert: *The Concept of Power*. Behavioral Science, 2, 1957, č. 3, s. 202-203.

War Kennetha Waltze, kde jsou shrnuty základní charakteristiky (neo)realismu. Pro pochopení liberalismu byly podstatnými *Liberalism and World Politics* politologa Michaela Doylea z Columbijské univerzity, v němž vysvětluje základy demokratického míru a *The Globalization of Informal Violence, Theories of World Politics, and the "Liberalism of Fear"* Roberta Keohane, který zachycuje hlavní myšlenky liberalismu. Přístup konstruktivismu k měkké moci krátce nastiňuje Alexander Wendt v *Anarchy is What States Make of it: The Social Construction of Power Politics*. Srovnání Gramsciho pojetí hegemonie a Nyeho konceptu měkké moci by nebylo možné bez textu *Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method* neomarxisty Roberta Coxe a příspěvku Leonarda Ramose a Geralda Zahrana *From Hegemony to Soft Power. Implications of conceptual change*.

Druhá kapitola srovnává přístupy vlád George Bushe a Baracka Obamy k měkké moci. Nejprve však stručně analyzuje přístup amerických vlád k měkké moci. Základní přehled podává příspěvek *The Unbearable Lightness of Soft Power* Christophera Laynea v *Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives*. Povahou mezinárodních vztahů po druhé světové válce se věnuje Tjorbon Knutsen v *History of International Relations theory*. Nezbytným pro pochopení vývoje postavení USA ve světě v době bipolarity se stal text Williama Wohlforta a Stephena Brookse v *World Out of Balance. International Relations and the Challenge of American Primacy*.

Práce se, kromě nepostradatelných prací Josepha Nyeho, mj. zejména *The Future of soft power in US foreign policy, The Future of American Power. Dominance and Decline in Perspective* či *Rice Must Deploy More Soft Power*, opírá o texty *The Neoconservative Moment* amerického politologa Francise Fukuyamy, *George W. Bush, Barack Obama and the Future of US global leadership* Jamese Lindsayho či *On the Eve of Obama's Inauguration: American Soft Power in Asia* Richarda Bushe III. z Brookings Institute. Součástí kapitoly je i zhodnocení role USA v mezinárodním systému v době vlády obou prezidentů, Bushe i Obamy, k čemuž významně přispívají práce Charlese Krauthammera v *The Unipolar Moment*, Immanuela Wallersteina *The Curve of American Power* a *The time has come for a final report on the 43rd president of the US* Timothyho G. Ashe.

Poslední, třetí kapitola srovnává přístup vlády George W. Busha a Baracka H. Obamy k vybraným proměnným měkké moci. Kapitola se nejdříve zabývá atraktivitou americké demokracie, kterou zachycují ve svých textech *Patterns of Democracy* Arend Lijphart, *Democracy in America* Alexis de Tocqueville a *Comparative Political Systems* Gabriel Almond. Posléze vysvětluje teorii demokratického míru z analýz Davida Lakea *Powerful Pacifists: Democratic State and War*, Johna Owena *Iraq and the Democratic Peace* a Jacka Snyder s Edwardem Mansfieldem *Democratization and War*. Pro srovnání přístupů obou prezidentů

k demokratizaci v Iráku a Afghánistánu jsou stěžejní práce Thomase Carotherse, Marka Lagona a Josepha Nyeho. Kapitola zároveň využívá výsledky dvou indexů amerických nevládních organizací, a sice: index Freedom House a Failed States Index, které kvantitativně objasní politickou situaci v obou státech a vysvětlí, jak se demokracie nadále vyvíjí.

Další část kapitoly se věnuje čtyřem proměnným atraktivity politik. Nejprve však kapitola hodnotí základní rozdíly postojů Bushe a Obamy k domácí a zahraniční politice. Pro stručné srovnání politických stran je využit text české politoložky Vladimíry Dvořákové *Spojené státy americké: od agrární společnosti ke společnosti postmoderní*. Přístupy k zahraničním událostem zachycují práce Strobe Talbotta, Stewarta Patricka či Jamese Lindsayho. Hlavní část textu, jež porovnává prezidenta v oblastech environmentální politiky, rozvojové pomoci, imigrační politiky a leadershipu, se soustředí především na zdroje z médií New York Times, Financial Time,s Daily Star, Huffington post apod. a současně porovnává výsledky z průzkumů společností GALLUP, Pew Research a dalších.

Poslední část práce zkoumá atraktivity kultury a to na dvou proměnných: počet zahraničních studentů terciárního vzdělávání v USA a počet registrovaných patentů pro americké firmy či vzdělávací instituce. Podobně jako v případě předchozí kapitoly, jsou pro tu část textu zásadní publikované texty v médiích a průzkumy *Yearbook of Immigration Statistics* z amerického Úřadu pro imigrační statistiku a *Total patent applications* z Intellectual Property Organization Indicators.

1. Koncept moci v mezinárodních vztazích

Úvodní kapitola se zabývá fenoménem moci jakožto klíčovým konceptem v mezinárodních vztazích. První část teoretické kapitoly představuje pojem moci per se z pohledu předních odborníků mezinárodních vztahů, k jakým patří například Robert Dahl, Max Weber, Kalevi Holsti či Charles Kegley a současně analyzuje základní faktory, které znemožňují dosažení konsenzu nad univerzální definicí moci. Druhá podkapitola, jež se zabývá konceptem moci vypracovaným předním americkým politologem Josephem S. Nye, jr. Nye se rozlišením moci na tvrdou a měkkou zabývá intenzivně od 90. let 20. století a v současnosti je řazen k nejvlivnějším expertům v oboru. Třetí část teoretické kapitoly shrnuje přístup vybraných teorií mezinárodní vztahů k Nyeově pojetí měkké moci.

1.1 Fenomén moci z pohledu teoretiků mezinárodních vztahů

Moc je stěžejním konceptem sociálních a humanitních věd, jenž navzdory četnému množství prací, s nimiž se lze v odborné literatuře setkat, postrádá globálně uznávanou definici.³ Hlavní představitel neorealismu Kenneth Waltz napsal svým kritikům: „*Vhodná definice moci zůstává nadále záležitostí kontroverze, i když je „pro realistickou tradici v mezinárodních vztazích klíčovým konceptem.“*⁴ Absence konsenzu ohledně definice moci napříč akademickou obcí a teoretickými proudy popisuje emeritní profesor Princetonské univerzity Robert Gilpin jako jeden z nejdůležitějších a současně nejproblematictějších na poli mezinárodních vztahů.^{5,6} S Gilpinem souhlasí i Peter Van Ham z Global Governance Research: „*Jde o sporný koncept, který je ovlivňován teoretickým i politickým smýšlením. Žádná formulace ji nemůže adekvátně zachytit.*“⁷ Odborníci, mezi něž patří i Lloyd Jensen a Lynn Miller, se však shodují v tom, že univerzálně přijatelná definice moci by mohla být stěžejní pro analýzu či predikci mezinárodního chování aktérů v systému, což se snaží zachytit nejen hlavní mainstreamové, ale i alternativní teorie mezinárodních vztahů.⁸

³ MANSFIELD, D. Edward: *Concentration, Polarity, and the Distribution of Power*. International Studies Quarterly, 37, 1993, s. 105.

⁴ WALTZ, Kenneth: *Reflections on Theory of International Politics: A Response to My Critics*. In: KEOHANE, O. Robert (ed.): *Neorealism and Its Critics*. New York, Columbia University Press 1986, s. 333.

⁵ GILPIN, Robert: *War and Change In World Politics*. Cambridge, Cambridge University Press 1981, s. 13.

⁶ Podobně i GOLDSTEIN, S. Joshua – PEVEHOUSE, C. Jon: *International Relations*. New York, Priscilla McGeehon Publishing 2006, s. 57; PEARSON, S. Frederic – ROCHESTER, J. Martin: *International Relations. The Global Condition in the late Twentieth Century, 3rd Edition*. New York, McGraw Hill Inc. 1992, s. 42.

⁷ VAN HAM, Peter: *Social Power in International Politics*. New York, Routledge 2010, s. xi.

⁸ JENSEN, Lloyd – MILLER, H. Lynn: *Global Challenge: Change and Continuity in World Politics*. Orlando, Harcourt Brace and Company 1997, s. 141, 160.

K výzkumu sociálního a politického fenoménu, jakým moc podle Kegleyho a Wittkopfa bezesporu je, výrazně přispěla řada textů od filozofů Platóna, Aristotela, Hobbese, Machiavelliho nebo Pareta. V současných studiích předních teoretiků často figuruje i německý sociolog Max Weber.⁹ Definici moci zachytil ve svazku *Economy and Society* jako schopnost „dokázat prosadit vlastní vůli i tehdy, když se někdo další snaží oponovat.“¹⁰ Na Weberův koncept navazuje v 60. letech 20. století významný americký politolog působící na University of Yale, Robert Dahl. Navzdory plnému vědomí o problematičnosti epistemologie konceptu moci, kterou jak sám říká, je „jednodušší zažít, než definovat či měřit“,¹¹ si Dahl klade výzkumnou otázku: „Proč někteří aktéři mají více moci, než jiní?“ Na základě analýzy reálných situací moc hodnotí tak, že „A donutí B udělat to, co by jinak B neudělalo.“¹² Tato definice vytvořila základ pro komplexnější studium konceptu moci, na niž řada teoretiků především realistického smýšlení navazovala, ale zároveň byla a stále je předmětem mnoha kritických reflexí. Ailon Galit z Bar-Illanské univerzity upozorňuje na jeden z nejkritičtějších bodů Dahlovy definice - pojetí moci jako schopnost upravit chování subjektu B. Podle jeho slov „hodnocení moci vyžaduje nejen povědomí o tom, co B dělá, ale zároveň jistotu, že jde skutečně o něco, co by B nikdy neudělalo.“¹³ Galit tedy přichází s kritickým argumentem vůči Dahlově normativní definici, jelikož nelze s jistotou říci, jaké jsou preference aktéra B nebo co by skutečně subjekt B udělal.

Američtí odborníci na mezinárodní vztahy Charles Kegley a Eugene Wittkopf chápou moc jako „schopnost uplatňovat vliv, prosazovat a ochraňovat národní zájmy a utvářet pravidla vlády mezinárodního systému.“¹⁴ Autoři svou definicí nepřímo odkazují na problematickou spojitost pojmů moci a vlivu, která se pro akademický výzkum stala další podstatnou překážkou k univerzální definici konceptu moci. Zatímco přední teoretik realismu Edward H. Carr či autoři *Power and Society*, Harold Lasswell a Abraham Kaplan, striktně mezi těmito koncepty rozlišují (přičemž řadí vliv pod systém moci), řada jiných autorů s nimi nesouhlasí nebo berou vliv jako

⁹ Pro stěžejní myšlenky Maxe Webera viz WEBER, Max: *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism and Other Writings*. New York, Penguin Group 2002, 356 s. Dále HOLTON, J. Robert – Turner S. Bryan: *Max Weber on Economy and Society*. New York, Routledge 1989, 224 s.

¹⁰ WEBER, Max: *Economy and Society. An Outline of Interpretive Sociology*. Berkeley, University of California Press 1978, s. 53.

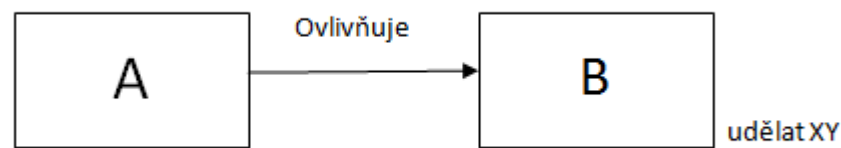
¹¹ DAHL, A. Robert: *Who Governs? Democracy and Power in an American American City*. New Haven, Princeton University Press 1961, s. 1.

¹² DAHL, A. R.: *The Concept of Power*, c. d., s. 202-203.

¹³ AILON, Galit: *What B Would Otherwise Do: A Critique of Conceptualizations of „Power“ in Organizational Theory*. *Organization*, 13, 2006, č. 6, s. 772.

¹⁴ KEGLEY, W. Charles – WITTKOPF, R. Eugene: *World Politics. Trend and Transformation, 4th Edition*. New York, St.Martin's Press 1993, s. 391.

určitý, specifický druh moci.¹⁵ Mezi takové patří i Kalevi Holsti, odborník na MV zabývající se povahou změn v mezinárodním prostředí. Vliv pokládá za nezbytnou dimenzi moci, jenž považuje za „*obecnou schopnost státu kontrolovat chování ostatních.*“ Moc lze dle Holstiho vnímat jako (1) prostředek, (2) zdroj, (3) vztah a (4) proces, proto může mít různé podoby, ať už jde o vyhrožování, ekonomický nátlak či intervenci, různé formy válčení, hrozby nebo potrestání.¹⁶ Definici konceptu moci znázornil Holsti v grafu, z něž lze pochopit, že definici, na rozdíl od Dahla, chápe jako vliv, nikoliv schopnost přinutit či přesvědčit druhého aktéra k akci, kterou by za jiných okolností nepodnikl. Tím se Holsti snažil předejít kritice normativní definice moci.

Tabulka 1 *Definice moci podle Kalevi Holstiho*

(Zdroj: HOLSTI: J. Kalevi: *International Politics. A Framework for Analysis*. Englewood Cliffs, Prentice-Hall Inc. 1995, s. 118.)

Většina definic moci se odvolává na existující sílu nebo cíl státu k prosazení národních zájmů. V kontextu interakce mezi státy odkazuje na jejich relativní schopnosti a chování, kdy „*stát usiluje o kontrolu nad jiným státem ať už ekonomicky, vojensky, nebo jiným vlivem,*“ tvrdí Frederic Pearson a Martin Rochester.¹⁷ V otázce povahy prostředků moci se odborníci napříč teoretickými školami mezinárodních vztahů poměrně shodují, takže moc lze podle Lloyda Jensena a Lynna Millera spojovat jak s hmotnými tak i nehmotnými zdroji, přestože tradiční teoretické školy preferují odlišný poměr zapojení těchto zdrojů.¹⁸ Walter S. Jones chápe moc jako „*schopnost aktéra v mezinárodním prostředí využívat hmotné i nehmotné zdroje takovým způsobem, aby ovlivnily výstupy mezinárodních událostí k vlastním uspokojení.*“¹⁹ Podobný názor zastávají i autoři sborníky *International Relations* Joshua Goldstein s Jonem Pevehousem, podle kterých se v současnosti nelze spoléhat jen na materiální moc, jež ovšem dříve jednoznačně dominovala. Společně argumentují, že „*moc závisí i na nemateriálních*

¹⁵ BERENSKOETTER, Felix: *Thinking about power*. BERENSKOETTER, Felix – WILLIAMS, J. Michael (eds.): *Power in World Politics*. New York, Routledge 2007, s. 5.

¹⁶ HOLSTI: J. Kalevi: *International Politics. A Framework for Analysis*. Englewood Cliffs, Prentice-Hall Inc. 1995, s. 118.

¹⁷ PEARSON, S. Frederic – ROCHESTER, J. Martin: *International Relations. The Global Condition in the late Twentieth Century, 3rd Edition*. New York, McGraw Hill Inc. 1992, s. 43.

¹⁸ JENSEN, L. – MILLER, H. L.: c. d., s. 141, 160.

¹⁹ JONES, S. Walter: *The Logic of International Relations*. New York, HarperCollins Publisher 1991, s. 241.

elementech,“ ale současně na schopnostech státu získat potenciál k ovlivnění ostatních, což dosáhne jen tehdy, když jej „*lídr umí efektivně mobilizovat a strategicky zapojit.*“ Zdůrazňují vůli státu, diplomatické schopnosti, podporu občanů, ale současně zásobu přírodních zdrojů, průmyslovou vyspělost či technické a vojenské schopnosti země.²⁰ I když Charles Kegley a Eugen Wittkopf uznávají, že zdroje moci se přesouvají od důrazu na vojenskou sílu k technologiím, vzdělání, ekonomickému růstu; základní roli podle nich stále sehrává militární složka. Na druhou stranu Goldsteinovy a Pevehouseovy aspekty geografie, velikost populace či zásoba nerostných surovin podle nich dnes pomalu upadají na významu.^{21,22}

Koncept moci v mezinárodních vztazích se analytici snaží zachytit jak kvalitativně, tak kvantitativně. I když v odborných pracích převažuje kvalitativní výzkum definice moci, lze se setkat i několika kvantitativními definicemi. Mezi odborníky, kteří preferují kvantitativní vyjádření konceptu moci patří v současnosti rektor Kennesawské univerzity, Daniel Papp. Ve své knize *Contemporary International Relations. Frameworks for Understanding* znázornil koncept moci ve vzorci, v němž zachytil poměr hmotných i nehmotných prostředků. Vnímanou moc (P_p) vyjádřil pomocí několika základních proměnných: kritické masy (C), ekonomické (E) a vojenské schopnosti (M), společně se strategickým cílem (S) a vůlí dosáhnout vytyčeného cíle (W).²³

$$P_p = (C + E + M) \times (S + W)$$

Z tabulky vyplývá:

P_p = vnímaná moc	}	hmotné elementy, objektivně kvantifikované
C = kritická masa: populace, teritorium		
E = ekonomická schopnost		
M = vojenská schopnost		
S = strategický cíl	}	nehmotné elementy, subjektivně kvantifikované
W = vůle dosáhnout národní strategie		

Tabulka 2 Definice moci podle Daniela Pappa

(Zdroj: PAPP, S. Daniel: *Contemporary International Relations. Frameworks for Understanding, 3rd Edition*. New York, Macmillan Publishing 1991, s. 384-385.)

²⁰ GOLDSTEIN, S. Joshua – PEVEHOUSE, C. Jon: *International Relations*. New York, Priscilla McGeehon Publishing 2006, s. 58-60.

²¹ KEGLEY, W. Ch. – WITTKOPF, R. E.: c. d., s. 394.

²² Podobně: NYE, S. Joseph: *The Changing Nature of World Power*. *Political Science Quarterly*, 105, 1990, č. 2, s. 179.

²³ PAPP, S. Daniel: *Contemporary International Relations. Frameworks for Understanding, 3rd Edition*. New York, Macmillan Publishing 1991, s. 384-385.

1.2 Koncept *měkké a tvrdé moci* Josepha Nyeho

Koncept moci je pro pochopení mezinárodních vztahů centrální otázkou. Jak ale argumentují Michael Barnett a Raymond Duval, akademické diskuse po dlouhou dobu privilegovaly pouze jednu formu moci, a to tvrdé moci, či-li „*aktéra, který má schopnost kontrolovat dalšího udělat to, co by jinak vůbec nedělal.*“²⁴ Pohled na moc byl tradičně spojován s vojenstvím a státy s největšími armádními kapacitami dominující světovým událostem.²⁵ Na počátku 90. let 20. století však přichází Joseph Nye, jeden z nejvlivnějších amerických odborníků v oboru mezinárodních vztahů, s argumentem, že v době studené války a bipolárního uspořádání se v mezinárodním systému vedle výhrušného nátlaku a případného nabízení úplatků, respektive klasických nástrojů tvrdé moci,²⁶ objevila i zcela odlišná dimenze, a sice „*schopnost ovlivnit chování ostatních, abychom dosáhli toho, co chceme.*“²⁷ S Nym souhlasí i ekonom Kenneth Boulding: „*Fyzická síla je pouze jedním z aspektů konceptu moci, přičemž není nejdůležitějším.*“²⁸ V takovém případě se klasické pojetí definice tvrdé moci v mezinárodních vztazích ukázalo jako nedostačující.

Nye definuje moc jako schopnost „*dosáhnout toho, co chceme,*“ což lze třemi cestami, a to (1.) přinucením hrozbou, (2.) donucením úplatkem či (3.) atraktivitou či kooptací. Zatímco měkká síla spoléhá na možnost upravit preference ostatních, tvrdá síla se zakládá na síle a financích.²⁹ Zapojení tvrdé moci je dnes, podle Colina S. Graye, profesora mezinárodních vztahů v Readingu a ředitele Centra pro Strategická studia, mnohem těžší, než tomu bývalo v minulosti. „*Využití síly dnes musí být dobře ospravedlněno, (...), což znamená, že se snížila politická doména pro vojenskou relevanci, ale v žádném případě nezmizela úplně.*“ Ze všech nástrojů, s nimiž je moc spojena, zůstane dle Graye armáda hlavním zdrojem politiky.³⁰ Podobný názor zastává i Robert Kagan, komentátor Brookings Institutu, který ve své analýze

²⁴ BARNETT, Michael – DUVALL, Raymond: *Power in International Politics*. International Organization, 59, č. 1, 2005, s. 39.

²⁵ KEOHANE, O. Robert – NYE, S. Joseph: *Power and Interdependence*. New York, Harper Collins 1989, s. 11.

²⁶ NYE, S. Joseph – JISI, Wang: *Hard Decision on Soft Power. Opportunities and Difficulties for Chinese Soft Power*. Harvard International Review, 31, 2009, č. 2, s. 18.

²⁷ NYE, S. Joseph: *The Powers to Lead*. Oxford, Oxford University Press 2008, s. 27.

²⁸ BOUILDING, E. Kenneth: *Three Faces of Power*. London, Sage Publications 1990, s. 16.

²⁹ NYE, S. Joseph: *Soft Power, Hard Power and Leadership*. Harvard, 27.10.2006, http://www.hks.harvard.edu/netgov/files/talks/docs/11_06_06_seminar_Nye_HP_SP_Leadership.pdf (6.4.2013).

³⁰ GRAY, S. Colins: *Hard Power and Soft Power: The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century*. Strategic Studies Institute, duben 2011, s. vii, <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/PUB1059.pdf> (6.4.2013).

pro Washington Post vyzývá k tomu, aby státy (především USA) nepodléhaly současné oblibě měkké a chytré moci, ale soustředily se znovu na armádu a vojenskou sílu.³¹

Důležitou otázkou „*jaké zdroje moci tedy lze v současnosti považovat za nejdůležitější?*“ se zabývá Joseph Nye ve své analýze *The Changing Nature of World Power*. Zaměřuje se především na neustále se měnící povahu moci v systému a tvrdí, že žádný „*zdroj moci není statický.*“ Nye zdůrazňuje, že „*to, co se dnes může zdát relevantním zdrojem moci, může být brzy vytěšněno jiným zdrojem.*“³² To ostatně dokazuje i ve svém grafu, kde zachytil velmoci od 16. století a průběžný vývoj zdrojů moci až do konce 20. století. Přestože 21. století v grafu schází,³³ Nye argumentuje, že „*výzvu pro tradiční uchopení moci představuje několik faktorů, v první řadě pak rozvoj vědy, technologie a vysoké náklady spojené s financováním vojenské síly, respektive obrany státu, hranic a jeho národních zájmů.*“³⁴ Za neméně relevantní považuje i proměnu leadershipu, hierarchie, transformace organizací či samotného vojenství.³⁵ Větší role v budoucnu tak podle něj připadne „*informační a institucionální moci, respektive měkké moci, tzv. soft power,*“³⁶ která podle mnohých odborníků nabírá na relativní důležitosti.^{37,38}

Vládnoucí státy a hlavní zdroje moci, 15.-20. století		
16. století	Španělsko	Zlato, koloniální obchod, žoldácké armády, dynastické vazby
17. století	Nizozemí	Obchod, kapitálové trhy, námořnictvo
18. století	Francie	Populace, rurální průmysl, veřejná administrativa, armáda
19. století	Británie	Průmysl, politická koheze, finance, námořnictvo, výhoda teritoria
20. století	USA	Ekonomická rovnováha, vědecký a technický leadership, univerzální kultura, vojenská síla a spojenci,

Tabulka 3 *Vládnoucí mocnosti a hlavní zdroje moci v 15.-20. století.*

(Zdroj: NYE, S. Joseph: *The Changing Nature of World Power*. Political Science Quarterly, 105, 1990, č. 2, s. 183.)

³¹ KAGAN, Robert: *Five arguments for U.S. „hard power.“* Washington Post, http://www.washingtonpost.com/opinions/five-arguments-for-us-hard-power/2012/02/02/gIQAXSc1kQ_gallery.html#photo=2 (6.4.2013).

³² NYE, S. J.: *The Changing Nature of World Power*, c. d., s. 179-183.

³³ Joseph Nye napsal text v roce 1990.

³⁴ NYE, S. J.: *The Changing Nature of World Power*, c. d., s. 179-183.

³⁵ NYE, S. Joseph: *Soft Power. Mix it with hard power.* Leadership Excellence, 2009, www.ebschost.com (23.12.2012).

³⁶ NYE, S. J.: *The Changing Nature of World Power*, c. d., s. 179-183.

³⁷ KEGLEY, W. Ch. – WITTKOPF, R. E.: c. d., s. 395.

³⁸ Podobně i COX, W. Robert: *Production, Power and World Order*. New York, Columbia Press 1987, s. 155.

Oba přístupy, jak nepřímá, kooptivní moc (soft power), tak přímá, velící moc (hard power),³⁹ mají společný cíl, kterým je „*dosázení žádoucího cíle tím, že ovlivníme chování jiných.*“⁴⁰ Pro Nyeho je koncept měkké moci v behaviorálním slova smyslu atraktivní moc využívající hodnoty, charisma a sedukce.⁴¹ Jedná se o schopnost „*dosáhnout toho, co chcete, tím, že zaujmete ostatní jinak než manipulací s materiální pobídkou*“⁴² (...) a to na základě atraktivity a lákání.“⁴³ V roce 2008 však Nye upřesnil, že měkká moc není jen synonymum pro vliv, ale je to zdroj vlivu,⁴⁴ který odlišuje od vlivu plynoucího z vojenské síly, ekonomických sankcí nebo ekonomické pomoci.⁴⁵ Měkká síla současně nepředstavuje pouhou možnost přesvědčit ostatní aktéry v mezinárodním systému argumentem,⁴⁶ ačkoliv se jedná o důležitou součást této složky moci.⁴⁷

Podstata měkké síly vychází ze tří klíčových proměnných: (1.) atraktivity politických hodnot (2.) atraktivity (státní) politiky a (3.) atraktivity kultury (dané země).⁴⁸ Stát, jak se Nye domnívá, může dosáhnout svých zájmů ve světové politice díky aktérům, kteří ho chtějí následovat nebo souhlasí s efektivitou systému, produkujícího efektivní výstupy.⁴⁹ Pokud jsou státní politiky vnímány legitimně v očích ostatních aktérů, pak se státní měkká síla automaticky zvyšuje. Jak tvrdí Nye v *Soft Power. The Means to Success in World Politics*: „*V dnešní globalizované době je ještě důležitější získat si srdce a mysl ostatních (...) Pokud přinutím někoho chtít to, co chci já, pak nemusím použít vydírání.*“⁵⁰ Není tedy potřeba měnit preference tak, že aktér v systému vyhrožuje ostatním vojenskou silou či ekonomickými sankcemi. V případě měkké síly je nutné apelovat na smysl atraktivity, sdílené hodnoty a spravedlnosti kontribuce ke společným cílům. Toho lze docílit pouze nehmotnými výhodami, jakými jsou například popularita osobnosti, kvalita kultury, politické hodnoty, spolupráce s

³⁹ Joseph Nye s rozlišením moci přichází na počátku 90. let 20. století ve své knize NYE, S. Joseph: *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. New York, Basic Books 1991, 336 s. Oba koncepty detailněji vysvětluje i v NYE, S. Joseph: *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York, PublicAffairs 2005, 191 s.

⁴⁰ NYE, S. Joseph: *Smart Power. It's a blend of soft and hard*. Leadership Excellence, 2009, www.ebschohost.com (23.12.2012).

⁴¹ NYE, S. Joseph: *The Powers to Lead*, c. d., s. 29-40.

⁴² NYE, S. Joseph: *Propaganda Isn't the Way: Soft Power*. Belfer Center, 10.1.2003, http://belfercenter.ksg.harvard.edu/experts/3/joseph_s_nye.html (7.2.2013).

⁴³ NYE, S. Joseph: *Soft Power. Why you now need it*. Leadership Excellence, 2009, www.ebschohost.com (23.12.2012).

⁴⁴ NYE, S. Joseph: *The Powers to Lead*, c. d., s. 29-40.

⁴⁵ NYE, S. Joseph: *The Future of soft power in US foreign policy*. In: PARMAR, Inderjeet – COX, Michael (eds.): *Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives*. New York, Routledge 2010, s. 4.

⁴⁶ NYE, S. J.: *The Powers to Lead*, c. d., s. 29-40.

⁴⁷ NYE, S. J.: *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, c. d., s. x-7.

⁴⁸ NYE, S. J.: *The Future of soft power in US foreign policy*, c. d., s. 4.

⁴⁹ NYE, S. J.: *The Changing Nature of World Power*, c. d., s. 178-180.

⁵⁰ NYE, S. J.: *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, c. d., s. 3.

institucemi a domácí politiky, jež lze chápat jako morální. Základní rozdíl mezi použitím měkké a tvrdé moci tak spočívá především v povaze chování aktéra a výběrem zdrojů, které hodlá daný stát použít, což Nye zachytil v následujícím grafu.⁵¹

	Tvrdá síla	Měkká síla
Spektrum chování	Příkaz, donucení, přesvědčování	Nastolení agendy, atraktivita, kooptace
Pravděpodobné zdroje	Síla, sankce, platby, úplatky	Instituce, hodnoty, kultura, politiky

Tabulka 4 Rozdíl mezi spektrem chování aktérů a užití pravděpodobných zdrojů v případě tvrdé a měkké síly.

(Zdroj: NYE, S. Joseph: *Soft Power. The Means to Success in World Politics*. Cambridge, Public Affairs 2004, s. 7.)

Nye se domnívá, že každý lídr, ať už v demokratickém či diktátorském režimu, potřebuje měkkou sílu, jelikož „*musí zaujmout a přesvědčit alespoň nejbližší kruh k uvalení donucovacích technik na ostatní.*“⁵² Pokud lídři měkkou sílu zcela odmítají, budou mít tendenci přijímat rozhodnutí založená na hmotných prostředcích a osobním prospěchu, což se posléze projeví jako kontraproduktivní pro firmy uvnitř státu nebo národní pozice či zájmy.⁵³ Nicméně „*lídr se nesmí spoléhat pouze na měkkou sílu, protože je to pouze jedna ze složek moci.*“ Takový lídr by totiž mohl mít problém s použitím tvrdé moci v době, kdy je potřeba vojensky zasáhnout.⁵⁴

1.2.1 Koncept *chytré moci*

Aby Nye dokázal, že samotná měkká síla nestačí k produkci efektivní zahraniční politiky státu či vybudování dominujícího postavení v systému, přichází v roce 2004 s konceptem chytré moci. Chytrá moc je popisným konceptem úspěšné kombinace použití tvrdé a měkké moci v politice. Jak argumentuje Nye: „*Není to ani tvrdá síla ani měkká síla, je to kombinace obojího*“⁵⁵ a dodává, že se obě složky moci „*vzájemně posilují, jindy naopak omezují.*“ Každý lídr

⁵¹ NYE, S. J.: *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, c. d., s. 5.

⁵² NYE, S. J.: *Soft Power. Mix it with hard power*, c. d.

⁵³ NYE, S. J.: *Soft Power. Why you now need it*, c. d.

⁵⁴ NYE, S. J.: *Soft Power. Mix it with hard power*, c. d.

⁵⁵ NYE, S. J.: *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, c. d., s. xiii.

však potřebuje měkkou sílu, protože tvrdá síla má limity v tom, co může dokázat. Na druhou stranu Nye zdůrazňuje, že měkká moc není dobrá per se.⁵⁶

Chytrá moc využívá jak přinucení nebo úplatku tak schopnosti zaujmout.⁵⁷ Prvním krokem k dosažení chytré moci je porozumění zdrojů moci a jejich efektivní kombinace v různých kontextech.⁵⁸ Hillary Clintonová, ministryně zahraničí v prvním období Obamovy vlády, prohlásila: „*Musíme používat (...) všechny nástroje, které máme k dispozici – diplomatické, ekonomické, vojenské, politické i kulturní – a vybrat správný nástroj, či kombinaci nástrojů pro každou situaci.*“⁵⁹ Podobně jako Clintonová, argumentovali i členové CSIS Komise pro chytrou moc, v jejímž čele stál Richard Armitage, Craig Cohen a Joseph Nye. Domnívají se, že chytrá moc je „*přístupem, který má zdůraznit nezbytnost silné armády, ale současně investici do aliancí, partnerství a institucí na všech úrovních.*“⁶⁰ Vhodná kombinace obou složek moci poté povede k úspěšnému prosazení zájmů.⁶¹

1.3 Kritické pojetí Nyeho konceptu měkké moci z hlediska teorií mezinárodních vztahů

1.3.1 Hodnocení Nyeho konceptu měkké moci z pohledu (neo)realismu

Pro realistickou tradici představuje koncept moci centrální a objektivní kategorií, jež v dnes už klasickém textu *Politics Among Nations* definuje Hans Morgenthau jako „*kontrolu člověka nad myslí a činy druhého.*“⁶² Edward H. Carr tvrdil, že globální politika je zcela sloučena s mocí: „*Mezinárodní politika je mocenská politika a „vojenská moc je esenciálním elementem státu.*“⁶³ Vzhledem k absenci světové vlády je mezinárodní systém anarchický, a proto je nezbytné soustředit se na nerovnoměrnou distribuci moci mezi státy, která v mezinárodním

⁵⁶ NYE, S. J.: *Soft Power, Hard Power and Leadership*, c. d.

⁵⁷ NYE, S. J.: *The Future of soft power in US foreign policy*, c. d., s. 8-10.

⁵⁸ NYE, S. Joseph: *The Future of Power*. New York, PublicAffairs 2011, s. 22-24.

⁵⁹ CLINTON, R. Hillary: *Senate Confirmation Hearing: Hillary Clinton*. New York Times, 13.1.2009, http://www.nytimes.com/2009/01/13/us/politics/13text-clinton.html?pagewanted=all&_r=0 (6.4.2013).

⁶⁰ ARMITAGE, L. Richard – COHEN, Craig – NYE, S. Joseph: *A Smarter, More Secure America*. Center for Strategic and International Studies, 6.11.2007, <http://csis.org/publication/smarter-more-secure-america> (6.4.2013).

⁶¹ NYE, S. Joseph: *Honey of Soft Power Will Catch More Flies*. Los Angeles Times, 17.2.2003, <http://articles.latimes.com/2003/feb/17/opinion/oe-nye17> (7.2.2013).

⁶² MORGENTHAU, Hans: *Politics Among Nations, 5th Edition*. New York, Knopf 1993, s. 28.

⁶³ CARR, H. Edward: *The Twenty Years' Crisis, 1919-1939*. New York, Palgrave 1981, s. 111.

systému formuje mocenskou politiku.⁶⁴ Snaha států vybalancovat moc v anarchickém prostředí mezinárodních vztahů zůstává pro realisty hlavním důvodem vzniku válek.⁶⁵

Realisté ve svých textech tradičně upřednostňují vojenský typ moci, respektive armádní schopnosti, které má stát k dispozici. Významní neorealisté neorealisté Kenneth Waltz a John Mearsheimer se shodují na tom, že „*hlavní ukazatel moci tvoří distribuce militárních kapacit. Jedině to lze považovat za relevantní indikátor měření moci.*“⁶⁶ Carr však navzdory (neo)realistické preferenci definuje ve svém zásadním textu *Twenty Years' Crisis 1919-1939* další dvě složky moci, jež se stát snaží produkovat: ekonomickou moc a moc nad názorem jiného aktéra.⁶⁷ Tento model se v základu neliší od konceptu tvrdé a měkké moci, pod něž Nye řadí právě vojenství, ekonomiku i atraktivitu názoru. Existuje zde však podstatný rozdíl. Zatímco Nye staví obě moci na stejnou úroveň, jelikož by se aktéři měli starat o obě složky moci zároveň, realisté včetně Carra považují ostatní aspekty moci pouze za doplněk vojenské, tvrdé moci.⁶⁸

Stephen Walt vnímá národní bezpečnost a přežití jako hlavní zájem národních států,⁶⁹ jelikož si, jak argumentuje Peter Toft, „*státy nikdy nemohou být jisty, kdy proti nim někdo zaútočí,*“⁷⁰ proto se budou vždy chovat konfliktně.⁷¹ V této souvislosti realisté často označují Nyeho koncept měkké moci za nebezpečný, protože podceňuje nenahraditelnou vojenskou moc, která je primárním zájmem státu. Tato kritika je ovšem mnohdy zapříčiněna spíše dezinterpretací Nyeho textů.⁷² Přestože měkká síla roste na významu, Nye současně tvrdí, že „*vojenská síla nezmizí, i když je tolik nákladná.*“ Bude hrát stále významnou roli a podobně tomu bude i u ekonomické síly.⁷³ Nye tedy neupřednostňuje měkkou sílu nad tvrdou, ale tvrdí, že obě složky moci jsou stejně důležité a vzájemně se posilují.⁷⁴ „*Soft power není sama o sobě dostačující a vždy nutně lepší než hard power.*“⁷⁵ Nejvhodnějším zdrojem moci je dle Nyeho úspěšná kombinace použití tvrdé a měkké moci v politice v tzv. chytré moci. Jak Nye

⁶⁴ GRIFFITHS, Martin – ROACH, C. Steven – SOLOMON, S. Scott: *Fifty Key Thinkers in International Relations*. New York, Routledge 199, s. 1.

⁶⁵ NYE, S. Joseph: *Power in the Global Information Age*. New York, Routledge 2004, s. 15.

⁶⁶ BERENSKOETTER, F.: c. d., s. 6.

⁶⁷ CARR, H. E.: c. d., s. 109-120.

⁶⁸ GOLDSTEIN, S. J. – PEVEHOUSE, C. J.: c. d., s. 60.

⁶⁹ *Conversation with Stephen Walt*. Globetrotter Berkeley, <http://globetrotter.berkeley.edu/people5/Walt/walt-con3.html> (25.12.2011).

⁷⁰ TOFT, Peter: *John J. Mearsheimer: an offensive realist between geopolitics and power*. Journal of International Relations and Development, 8, 2005, č. 4.

⁷¹ WALT, Stephen: *International Relations: One World, Many Theories*. Foreign Policy, 98, č. 110, s. 30.

⁷² NYE, S. J.: *The Powers to Lead*, c. d., s. 29-40.

⁷³ Ekonomická síla je součástí tvrdé moci.

⁷⁴ NYE, S. J.: *The Changing Nature of World Power*, c. d., s. 178-180.

⁷⁵ NYE, S. J.: *The Powers to Lead*, c. d., s. 43.

argumentuje: „*Není to ani hard power ani soft power, je to kombinace obojího,*“⁷⁶ kdy aktér využívá jak přinucení nebo úplatku, tak schopnosti zaujmout.⁷⁷

Atributy chytré moci mohou podle Nyeho kombinovat státní i nestátní aktéři, což je hlavním bodem kritiky realistické školy. Realisté považují za racionální aktéry pouze státy, zatímco dle Johna Mearsheimera, představitele ofenzivního realismu, „*ostatní hráči v prostředí mezinárodních vztahů nemají větší důležitost.*“⁷⁸ Od významnosti nestátních aktérů se realisté zcela distancují a nepřipisují jim legitimní moc.⁷⁹ V globalizovaném světě nicméně zůstává otázkou, jak mají realisté čelit faktu, že se použití moci a jejích prostředků, které bývaly výhradním atributem státu, dostává do rukou nestátních aktérů.⁸⁰

Kenneth Waltz v textu *Anarchic Structures and Balance of Power* tvrdí, že „*rozdíl mezi národní a mezinárodní sférou politiky nelze hledat v možnosti použití, či nepoužití síly, ale v rozdílné formě síly, která je u státu nejen legitimní a zároveň silnější.*“⁸¹ Po teroristických útocích z 11. září 2001 na New York lze na Waltzův názor pohlížet kriticky. Stephen Walt, jeden z hlavních představitelů neorealismu, dokonce tvrdí, že realismus se některým vědcům může zdát již překonaným: „*Přestože realistický koncept anarchie, svépomoci a rovnováhy moci mohl být vhodným pro dřívější éru, dnes se zdá být nahrazen měnicími se podmínkami a zastíněn lepšími myšlenkami.*“⁸² William Brenner zachycuje jeden z hlavních argumentů vůči realistickému pojetí moci: „*Al-Káida, jakožto nestátní aktér, nezapadá do základního, státocentrického přístupu k mezinárodním vztahům a přesto měla dostatek zdrojů síly k napadnutí jediné supervelmoci v systému.*“⁸³ Realisté navíc v této souvislosti selhávají i ve zdůvodnění toho, proč se spor mezi státním a nestátním aktérem objevil.⁸⁴

⁷⁶ NYE, S. J.: *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, c. d., s. xiii

⁷⁷ NYE, S. J.: *The Future of soft power in US foreign policy*, c. d., s. 8-10.

⁷⁸ MEARSHEIMER, John: *Anarchy and Struggle for Power*. In: MINGST, A. Karen – SNYDER, L. Jack (eds.): *Essential Readings in World Politics*. New York, W. W. Norton and Company 2008, s. 62.

⁷⁹ BRENNER, J. William: *In Search of Monsters: Realism and Progress in International Relations Theory after September 11*. *Security Studies*, 15, 2006, č. 3, s. 499.

⁸⁰ NYE, S. J.: *The Future of Power*, c. d., s. xvi.

⁸¹ WALTZ, Kenneth: *Theory of International Politics*. New York, McGraw-Hill 1979, s. 103.

⁸² WALTZ, Kenneth: *Structural Realism After Cold War*. *International Security*, 25, 2000, č. 1, s. 5.

⁸³ BRENNER, J. W.: c. d., s. 499.

⁸⁴ WEBER, C.: c. d., s. 13-15.

1.3.2 Hodnocení Nyeho konceptu měkké moci z pohledu (neo)liberalismu

Realisté ve většině případů vnímají moc jako převzetí kontroly nad jiným státem, což z pohledu liberální tradice ke zkoumání mezinárodních vztahů neplatí. Snaha o kontrolu nebo dominanci v systému je liberalisty pokládána za snahu o dosažení společného, žádoucího cíle založeného na konsenzuálním zájmu několika aktérů, spíše než možností získat materiální prostředky a tudíž výhodu nad jiným aktérem.⁸⁵ Podstatným konceptem pro liberalismus je svoboda jako fundamentální hodnota civilizace.⁸⁶ Obrana této centrální hodnoty by měla být kolektivním cílem, jenž se často neobejde bez formování koalice, partnerství nebo mobilizace zdrojů od různých aktérů pro společný důvod.⁸⁷

Narozdíl od realistů liberalismus počítá v mezinárodním systému i s nestátními aktéry, díky čemuž se dokáže ztotožnit se schopností těchto aktérů získat vliv, či kombinovat obě složky moci do chytré moci.⁸⁸ Robert O. Keohane, americký představitel neoliberálního institucionalismu, dokonce považuje stát a jeho pojetí v mezinárodních vztazích za překonané: „*Pojem stát musí být rekonceptualizován.*“ Státy již podle něj nemají monopol na prostředky masové destrukce. S odpovědí politických elit na hrozbu terorismu sice přichází upevňování států, nicméně ty se neobejdou bez kooperace, přinejmenším v otázkách bezpečnosti.⁸⁹

Měkká síla je založena na atraktivitě hodnot, kultury a politických idejí, „*nepoužívá úplatky ani sílu, na niž se zcela spoléhá hard power.*“ Raději se soustředí na emoční inteligenci, komunikaci, vizi.⁹⁰ Liberalismus počítá s poměrně mocnými ideologické vlivy, které mohou poskytovat korporace, média či instituce, jenž rozvíjí občanskou společnost jako univerzity, církve, školy a jiné asociace.⁹¹ Velice významnou atraktivitou měkké moci se z hlediska liberála působícího na Princetonu, Michaela Doylea, jeví podpora a šíření demokracie, jež vychází ze svobody.

Michael Doyle přišel s teorií „*zóny míru*“ mezi liberálními demokraciemi,⁹² jejíž podstatou je existence možnosti globálního míru. Empirický výzkum ujistil Doylea v tom, že pokračující mír mezi rostoucími liberálními státy ukončí éru světové soutěže o moc.⁹³ Dokonce

⁸⁵ GOLDSTEIN, S. J. – PEVEHOUSE, C. J.: c. d., s. 100-101.

⁸⁶ HARVEY, David: *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford, Oxford University Press 2005, s. 5.

⁸⁷ GOLDSTEIN, S. J. – PEVEHOUSE, C. J.: c. d., s. 100-101.

⁸⁸ BARNETT, M. – DUVALL, R.: c. d., s. 40.

⁸⁹ KEOHANE, O. Robert: *The Globalization of Informal Violence, Theories of World Politics, and the "Liberalism of Fear"*. IO Foundation and the Massachusetts Institute of Technology, s. 42, http://mitpress.mit.edu/journals/INOR/Dialogue_IO/keohane.pdf, (5.1.2011).

⁹⁰ NYE, S. J.: *The Powers to Lead*, c. d., s. 29-40, 69.

⁹¹ HARVEY, D.: c. d., s. 40.

⁹² GRIFFITHS, M. – ROACH, C. S. – SOLOMON, S. S.: c. d., s. 77.

⁹³ DOYLE, Michael: *Liberalism and World Politics*. In: MINGST, A. Karen – SNYDER, L. Jack (eds.): *Essential Readings in World Politics, Third Edition*. New York, W. W. Norton & Company 2007, s. 84.

Waltz tvrdil, že „mezi liberálně-demokr. státy panuje mír, a proto by se mělo šíření demokracie z vnitřních i vnějších důvodů uvítat.“⁹⁴ Podpora myšlenek a demokratického míru se stala stěžejním bodem Nyeho konceptu měkké moci, pro nějž je zároveň důležité, co si myslí ostatní aktéři, s čímž se u tvrdé moci ani realistické školy nelze setkat. Na druhou stranu podobně jako tvrdá moc i měkká moc může být zneužitelná pro špatné účely.⁹⁵ Pokud stát dokáže udělat svoji moc v očích druhých legitimní, pak narazí na menší rezistenci vůči svým přáním, protože univerzalita kultury jednoho aktéra a schopnost založit sadu pravidel, podle kterých se řídí mezinárodní aktivity, jsou v dnešním době hlavními zdroji moci.⁹⁶

1.3.3 Hodnocení Nyeho konceptu měkké moci z pohledu konstruktivismu, feminismu a marxismu

Konstruktivismus, feminismus a marxismus, společně s ostatními teoriemi mezinárodních vztahů,⁹⁷ představují alternativu klasickým teoriím realismu a liberalismu. Zatímco přístupy a zájmy států jsou objektivistickými proudy dané,⁹⁸ konstruktivismus se naopak snaží zachytit jejich utváření, tzv. konstrukci.⁹⁹ Alexander Wendt tvrdí, že státy prozatím zůstávají nejdůležitějšími aktéry mezinárodních vztahů, v čemž se shoduje s realismem i liberalismem. „Státní identity jsou komplexní“, i když se „mění jak interakcí mezi státy, tak především socializací.“ To však není trvalý stav, stěžejními body konstruktivismu jsou sociální skupiny, které mohou získat odlišné podoby v souvislosti s jejich vnímáním mezinárodních podmínek.¹⁰⁰ Jinými slovy konstruktivismus vnímá více aktérů, kteří jsou schopni nastolit uznávané normy,¹⁰¹ což koresponduje s Nyeho konceptem chytré moci, respektive správnou kombinací tvrdé a měkké moci, jež mohou získat, ale i užívat také nestátní aktéři.

Konstruktivismus primárně vychází ze zájmů jakožto z myšlenek, které nemohou být dedukovány z mezinárodní anarchie, ale jsou tlumočeny jazykem, komunikací, který je

⁹⁴ LINKLATER, Andrew: *Neorealismus v teorii a praxi*. In: BOOTH, Ken – SMITH, Steve (eds.): *Současné teorie mezinárodních vztahů*. Brno, Polity Press 1995, s. 167.

⁹⁵ NYE, S. J.: *Soft Power. Mix it with hard power*, c. d.

⁹⁶ COX, W. R.: *Production, Power and World Order*, c. d., s. 155.

⁹⁷ Například Anglickou školou, environmentalismem, behavioralismem apod.

⁹⁸ COPELAND, C. Dave: *The constructivist challenge to structural realism: a review essay*. In: GUZZINI, Stephano – LEANDER, Anna (eds.): *Constructivism and International Relations. Alexander Wendt and his critics*. New York, Routledge 2006, s. 3.

⁹⁹ BARŠA, Pavel – CÍSAŘ, Ondřej: *Anarchie a řád ve světové politice*. Praha, Portál 2008, s. 296.

¹⁰⁰ WENDT, Alexander: *Anarchy is What States Make of it: The Social Construction of Power Politics*. In: MINGST, A. Karen – SNYDER, L. Jack (eds.): *Essential Readings in World Politics*. New York, W. W. Norton and Company 2008, s. 109-110.

¹⁰¹ GOLDSTEIN, S. J. – PEVEHOUSE, C. J.: c. d., s. 120-121.

nezbytným mechanismem pro konstrukci sociální reality.¹⁰² I proto konstruktivisté odmítají realisty daný předpoklad, že státy chtějí vždy více moci, aby porazili případného nepřítele. Moc a vojenská síla nejsou vysvětlením pro mezinárodní události, jsou jimi spíše normy, respektive změny v identitě.¹⁰³ Moc je podle konstruktivistů Nicolase Onufa¹⁰⁴ či Johna G. Ruggieho,¹⁰⁵ odvozena od vlivu myšlenek a to nejen od vojenských schopností národních států, které dávají do popředí realisté. Pokud tedy aktéři, ať už státní či nestátní, dokáží přimět ostatní, aby přijali jejich myšlenky, pak tito agenti mohou, podle Charlese Kegleyho, „změnit svět“¹⁰⁶ neboli přilákat spojence atraktivitou svých hodnot, idejí či politik, což odpovídá podstatě Nyeho konceptu měkké moci. Konstruktivismus nevnímá moc jako snahu o dominanci, protože dle Wendta¹⁰⁷ je „světový stát nevyhnutelný,“^{108,109} ale jako nastolení správného řádu a norem pro mezinárodní systém.

Podobně jako konstruktivismus i feminismus zásadně odmítá koncept moci pojímat jako dominanci či převahu nad jiným aktérem. Vzhledem k tomu, že Nye definuje moc jako „*nic víc, než schopnost ovlivnit ostatní, abychom dostali, co chceme,*“¹¹⁰ pak feministky nemohou souhlasit s konceptem per se.¹¹¹ Je podstatné, že Nye se ve svých pozdějších textech k definici moci vrací a aplikuje ji na současné poměry, přičemž se podle něj odehrávají dvě velké proměny moci. (1.) Mění se tranzice moci mezi státy a (2.) moc se odklání od státu k nestátním aktérům. Moc už tedy nestačí vnímat jako dominanci nad někým, ale musí se na ni nahlížet jako na „*schopnost dosáhnout svých cílů skrze moc s někým.*“¹¹² Navzdory změně v Nyeho původní definici feministky k té současné přistupují podobně jako k původní. Stále se jedná o zero-sum model moci, respektive hierarchický model moci, z něž nemohou dále vycházet.

¹⁰² KEGLEY, Ch.: c. d., s. 46.

¹⁰³ GOLDSTEIN, S. J. – PEVEHOUSE, C. J.: c. d., s. 120-121.

¹⁰⁴ Viz ONUF, Nicolas: *Making Sense, Making Worlds*. New York, Routledge 2012, 230 s. Dále ONUF, Nicolas: *World of Our Making*. New York, Routledge 2012, 340 s.

¹⁰⁵ Viz RUGGIE, G. John: *Constructing the World Polity: Essays on International Institutionalisation*. New York, Routledge 1998, 336 s.

¹⁰⁶ KEGLEY, Ch.: c. d., s. 46.

¹⁰⁷ Pro další podrobnosti o Wendtových myšlenkách viz WENDT, Alexander: *Social Theory of International Politics*. Cambridge, Cambridge University Press 1999, 420 s. Dále ALBERT, Mathias – CEDERMAN, Lars-Erik – WENDT, Alexander: *New Systems Theories of World Politics*. New York, Palgrave Macmillan 2010, 368 s. A GUZZINI, Stefano – LEANDER, Anna: *Constructivism and International Relations. Alexander Wendt and his critics*. New York, Routledge 2006, 272 s.

¹⁰⁸ Wendt v některých textech používá termín „mezinárodní stát“, jedná se o tentýž koncept.

¹⁰⁹ WENDT, Alexander: *Why a World State is Inevitable: Teleology and the Logic of Anarchy*. University of Chicago Education, 2003, <http://political-science.uchicago.edu/faculty/wendt/wendt.pdf> (11.2.2013).

¹¹⁰ *A Conversation with Leadership Expert Joseph S. Nye*. Harvard Business Review, listopad 2008, <http://hbr.org/2008/11/smart-power/ar/1> (22.2.2013).

¹¹¹ DEUTCHMAN, E. Iva: *Feminist Theory and the Politics of Empowerment*. In: WHITAKER, D. Lois: *Women in Politics. Outsiders or Insiders?* Englewood Hills, Prentice Hall 1993, s. 7-11.

¹¹² NYE, S. J.: *The Future of Power*, c. d., s. xv-xvii.

Dle Ivy Deutchmanové by měla moc vycházet z feministických hodnot, protože je genderově rozdělená. Ženy používají moc zcela jiným způsobem než muži. Feministická vize moci představuje kooperativní non-zero sum vztah zvaný „empowerment,“ který je podle mnohých feministek lepší, než maskulinní, dominantní pohled na moc, který zastávají jak muži, tak tradiční akademické proudy ve studiu mezinárodních vztahů.¹¹³

Další alternativní teorií, jež se zabývá konceptem moci v mezinárodních vztazích je marxismus. Marxistická teorie podle skotského socialisty Macleana nikdy nezaujala své místo v západně orientované disciplíně mezinárodních vztahů. Naprosté zavržení marxismu ze strany Západu je po něj jasným důkazem „pokračujícího selhání samotného oboru mezinárodních vztahů a rozvoji adekvátnější mezinárodní politické ekonomie.“¹¹⁴ Karl Marx tvrdil, že ve společnosti je jen omezené množství moci, které drží v rukou pouze jedna osobnost nebo skupina, a sice pracující nebo vládnoucí třída. V kapitalismu drží veškerou moc vládnoucí třída a používá ji k diskriminaci dělnické třídy.¹¹⁵ Přes veškerou kritiku marxismu a názor, že po studené válce nemá v mezinárodních vztazích jako teorie své místo, Nyeho koncept měkké síly bývá v odborné literatuře často přirovnáván ke Gramsciho konceptu hegemonie.

Tématu podobnosti konceptů Gramsciho a Nyeho se dlouhodobě věnují Geraldo Zahran a Leonardo Ramos, které ke komparaci obou konceptů nabádal sám Joseph Nye. Ve svých závěrech se domnívají, že „oba koncepty kladou důraz na myšlenky, principy, hodnoty a instituce sdílené různými skupinami, jimiž jsou uznávány jako legitimní, ale zároveň jsou zdrojem moci, vlivu a kontroly nad druhým.“¹¹⁶ Hayden dokonce tvrdí, že soft power je překladem Gramsciho hegemonie do politicky relativně neutrálního „konceptu pro politiku.“¹¹⁷

Italský marxista Antonio Gramsci tvrdil, že „základní přístup k moci v mezinárodních vztazích lze najít v sociálních vztazích. Tyto vztahy udávají sociální konflikty ve státech. Hegemonním, respektive mocným státem se pak stane takový, který dokáže skloubit sociální a ekonomickou revoluci dohromady.“¹¹⁸ Hegemonem nebo lídrem může být sociální skupina, jenž používá buď přinucení nebo argument, jímž přesvědčí společnost k přijetí hodnot a

¹¹³ DEUTCHMAN, E. I.: c. d., s. 7-11.

¹¹⁴ MACLEAN, John: *Marxism and International Relations: A Strange Case of Mutual Neglect*. Millenium: Journal of International Studies, 17, 1988, č. 2, s. 295.

¹¹⁵ COOK, Sam: *Marxist Perspective of Power*. *Revised Sociology*, 29.11.2011, <http://revisesociology.wordpress.com/2011/11/29/6-marxist-perspective-of-power/> (13.2.2013).

¹¹⁶ ZAHARAN, Geraldo – RAMOS, Leonardo: *From Hegemony to Soft Power. Implications of conceptual change*. In: COX, Michael – PARMAR, Inderjeet (eds.): *Soft Power and US Foreign Policy*. New York, Routledge 2010, s. 12.

¹¹⁷ HAYDEN, Craig: *The Rhetoric of Soft Power*. *Public Diplomacy in Global Context*. Plymouth, Lexington Books 2012, s. 38.

¹¹⁸ COX, W. Robert: *Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method*. In: GILL, Stephen: *Gramsci, Historical Materialism and International Relations*. Cambridge, Cambridge University Press 1993, s. 59, 61.

norem. Nátlak ovšem nemusí být nutně dominantní.¹¹⁹ S mocí, jak tvrdí neo-Gramscista Robert Cox, souvisí i technologie, kultura a sociální instituce.¹²⁰ Podle Gramsciho může moc vycházet z nastolení agendy a určení rámce debaty, než z nutného boje.¹²¹ Odborníci zatím nenašli konsenzus ohledně toho, zda Nye Gramsciho koncept hegemonie převzal nebo zda vytvořil zcela nový koncept. Nicméně nelze nevnímat evidentní podobnosti základních faktorů mezi koncepty, které doplňuje fakt, že měkká síla, stejně jako hegemonie, vychází z historických událostí. Nye sice koncept aplikoval především na omezené teritorium Spojených států, v současnosti však roste užívání tohoto konceptu především v Rusku a asijských zemích, hlavně Číně a Japonsku.

¹¹⁹ GRAMSCI, Antonio: *Selection from the Prison Notebooks*. London, Lawrence and Wishart 1971, s. 254.

¹²⁰ COX, W. Robert: *Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method*, c. d., s. 59, 61.

¹²¹ NYE, S. Joseph: *Hard Power, Soft Power and the War on Terrorism*. In: HELD, David – KOENIG-ARCHIBUGI, Mathias (eds.): *American Power in the Twenty-First Century*. Cambridge, Polity Press 2004, s. 124-125.

2. Přístup administrativ George W. Bushe a Baracka H. Obamy ke konceptu měkké moci. Postavení USA v mezinárodním systému

Druhá kapitola se zabývá přístupem amerických administrativ k užití měkké moci. První část se věnuje postavení Spojených států v mezinárodních vztazích po druhé světové válce a postojům prezidentských vlád k měkké moci. Ve druhé a třetí podkapitole je zachycena role USA v mezinárodním systému v éře působení George W. Bushe a Baracka H. Obamy a srovnání jejich přístupů k měkké moci z pohledu předních expertů mezinárodních vztahů, mezi něž se řadí Francis Fukuyama, Fareed Zakaria, Christopher Layne, James Lindsay či Ivo Daalder.

2.1 Postavení USA v mezinárodním systému po konci 2. světové války

Birthe Hansenová z Kodaňské university tvrdí, že se „v mezinárodních vztazích koncept moci pojí s výzkumem polarity, respektive distribucí moci v mezinárodním prostředí mezi nejsilnější subjekty.“¹²² V systému může operovat jeden dominantní aktér (unipolarita) či několik významných aktérů (bipolarita, multipolarita). Pokud v mezinárodních vztazích hraje dominantní roli pouze jediná supervelmoc, pak je „klíčovou charakteristikou unipolárního světa,“ jak vysvětluje Kenneth Waltz „neexistence rovnováhy moci.“¹²³ Podle profesorů mezinárodních vztahů Stephena Brookse a Williama Wohlforth, je potřeba vlastnit „velký podíl prostředků k dosažení svých cílů a vynikat ve všech prvcích státních schopností, definovaných velikostí populace a teritoria, dotačních zdrojů, ekonomickou kapacitou, vojenskou mocí a organizačně-institucionální schopností.“¹²⁴ Absence protiváhy v tzv. unipolaritě¹²⁵ tedy ukazuje na význačnou moc, kterou aktér v systému disponuje.

Podle amerického analytika Immanuela Wallersteina s koncem druhé světové války operoval v systému jediný relevantní subjekt-Spojené státy.¹²⁶ Podobný argument o postavení Ameriky v systému zastává i člen předního amerického think tanku Brookings Institute Richard

¹²² HANSEN, Birthe: *Unipolarity and World Politics. A theory and its implications*. New York, Routledge 2011, s. 7.

¹²³ *Conversation with Kenneth Waltz*. Berkeley. <http://globetrotter.berkeley.edu/people3/Waltz/waltz-con0.html> (18.7. 2011).

¹²⁴ BROOKS, G. Stephen – WOHLFORTH, C. William: *World Out of Balance. International Relations and the Challenge of American Primacy*. Princeton, Princeton University Press 2008, s. 12.

¹²⁵ Více o polaritě viz KAPSTEIN, B. Ethan – MASTANDUNO, Michael (eds.): *Unipolar Politics. Realism and State Strategies After the Cold War*. New York, Columbia University Press 1999, 491 s. A BROWN, David – MURRAY, Donnette: *Multipolarity in the 21st Century: The New World Order*. New York, Routledge 2012, 203 s.

¹²⁶ WALLERSTEIN, Immanuel: *The Curve of American Power*. IWallerstein, červenec 2006, s. 1, <http://www.iwallerstein.com/wp-content/uploads/docs/NLRCURVE.PDF> (23.2.2012).

Bush III. Podle něj se Spojené státy staly zemí, která „*má legitimitu nastolit mezinárodní politickou agendu tím, že založí normy a instituce, jenž budou řídit akce ostatních, vlastní moc, již lze chápat jako veskrze efektivní a málo náchylnou k výzám.*“ Spojené státy svým příkladem a budováním institucí především po roce 1945 dokázaly přesvědčit ostatní aktéry ke kooperaci, protože americké politické ideje, široké domácí a zahraniční politiky a kultura byly vnímány jako atraktivní.¹²⁷

V době studené války dominoval mezinárodnímu prostředí boj mezi dvěma velmocemi, Sovětským svazem a Spojenými státy.¹²⁸ Z bývalých spojenců proti nacistickému Německu se po druhé světové válce staly konkurenční mocnosti, které navzájem soupeřily v hromadění jaderných zbraní a prosazování svého vlivu.¹²⁹ V prostředí dvou států, které mají téměř vyrovnané síly¹³⁰ a ostatní aktéři jim nejsou schopni konkurovat,¹³¹ se Spojené státy staly, jak tvrdí Barry Buzan z LSE, „*světovým lídrem, jelikož podporovaly liberální ekonomické a politické hodnoty, které se staly atraktivními pro druhé.*“ Postavení navíc upevnil závazek k dodržování multilaterálních pravidel a participace v mezinárodních institucích.¹³²

2.1.1 Využití měkké moci Spojenými státy po 2. světové válce

Koncept měkké moci má z pohledu Josepha Nyeho v historii USA svou tradiční a neodmyslitelnou roli. Tuto složku moci uměli velmi dobře využít jak Woodrow Wilson,¹³³ jeden ze zakladatelů Společnosti národů,¹³⁴ tak Franklin D. Roosevelt,¹³⁵ který stojí za vznikem

¹²⁷ BUSH III, C. Richard: *On the Eve of Obama's Inauguration: American Soft Power in Asia*. Brookings, leden 2009, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2009/01/asia-bush> (20.2.2013).

¹²⁸ KNUTSEN, L. Torbjørn: *History of International Relations theory*. Manchester, Manchester University Press 1997, s. 241-242.

¹²⁹ *Cold War: Diplomacy And Drama at the United Nations*. United Nations, <http://www.un.org/events/UNART/itartassgallery/5.pdf> (31.7. 2011).

¹³⁰ LANGHORNE, Richard – GOLDSTEIN, Erik – GRAHAM FRY, Michael: *Guide to International Relations and Diplomacy*. New York, Continuum 2002, s. 16-17.

¹³¹ SHARMA, Manoj: *Dynamics of International Politics*. New Delhi, J. L. Kumar for Anmol Publications Pvt., Ltd. 2004, s. 400.

¹³² BUZAN, Barry: *The End of Leadership? Constraints on the World Role of Obama's America*. LSE, <http://www2.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR003/buzan.pdf> (22.2.2013).

¹³³ Woodrow Wilson byl v roce 1913 zvolen 28. prezidentem Spojených států a dodnes je spojován především s jeho koncepcí Čtrnácti bodů a založením SN. Viz KNOCK, J. Thomas: *To End All Wars: Woodrow Wilson and the Quest for a New World Order*. Princeton, Princeton University Press 1995, 404 s. A MAYNERD, W. Barksdale: *Woodrow Wilson: Princeton to the Presidency*. New Haven, Yale University Press, 383 s.

¹³⁴ Mezivládní organizace založená s cílem udržet mír ve světě po první světové válce. Vzhledem k neschopnosti splnit vymezený cíl, SN v roce 1946 formálně zanikla. Viz HOUSDEN, Martyn: *The League of Nations and the Organization for Peace*. Upper Saddle River, Pearson 2011, 200 s.

¹³⁵ Demokratický prezident Roosevelt se stal v roce 1932 32. prezidentem USA. Více o Rooseveltovi viz JENKINS, Roy: *Franklin Delano Roosevelt*. New York, Henry Holt and Co. 2003, 179 s. A WINKLER, M. Allan: *Franklin D. Roosevelt and the Making of Modern America*. Upper Saddle River, Pearson 2005, 240 s.

Organizace spojených národů.^{136,137} Oba prezidenti dokázali pochopit, že soft power v podstatě vylepšuje obraz USA v ostatních zemích, což dává Americe výjimečné postavení ve světě, jenž povede k růstu blízkých spojenců, větší podpoře amerických politik či zájmů a tím i bezpečnější pozici Ameriky v systému.¹³⁸

Během éry bipolarity se americkým administrativám podařilo měkkou a tvrdou moc poměrně efektivně kombinovat. Podle Nyeho se však v tomto období koncept měkké moci stal pro mnohé politické lídry i akademiky mylně pouhým „synonymem atraktivity hollywoodských filmů, jeansů či Coca-Coly.“¹³⁹ Nicméně tato složka moci má kromě kulturního faktoru i další dvě základní dimenze - hodnoty a politické myšlenky. Kromě toho, že lidé za tzv. železnou oponou¹⁴⁰ chtěli poslouchat americkou hudbu a číst západní bestsellery, se často opomínají snahy prosadit změny ve společnostech podle západního vzoru. O takovou změnu se pokusili i čínští studenti v protestu vůči režimu na náměstí Nebeského klidu, v němž se občané hlásili k dodržování základních lidských práv a základním hodnotám demokracie, jinými slovy k zásadám a myšlenkám tradičně prosazovaným právě Spojenými státy.¹⁴¹ Nye navíc zdůrazňuje důležitost vzdělání a studentských akademických výměn, přičemž v analýze pro americký Daily Star předpokládá, že mezi lety 1958-1988 přicestovalo do USA téměř 50.000 sovětských občanů z různých vědeckých oborů a sportovních disciplín.¹⁴² Nye je tedy přesvědčen, že „studenou válku ukončila právě schopnost amerických vlád nepodcenit investici do měkké síly a touto cestou mít jít Amerika i nadále.“¹⁴³

¹³⁶ Viz WEISS, G. Thomas – DAVIS, Sam: *The Oxford Handbook on the UN*. Oxford, Oxford University Press 2009, 848 s. Dále *The United Nations and Changing World Politics*. Boulder, Westview Press 2004, 391 s.

¹³⁷ NYE, S. J.: *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, c. d., s. x-xiii, 8.

¹³⁸ LAYNE, Christopher: *The Unbearable Lightness of Soft Power*. In: COX, Michael – PARMAR, Inderjeet: *Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives*. New York, Routledge 2010, s. 53.

¹³⁹ NYE, S. J.: *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, c. d., s. x-xiii.

¹⁴⁰ Termín prvně použil Winston Churchill ve svém projevu v americkém Fultonu v roce 1946.

¹⁴¹ NYE, S. J.: *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, c. d., s. x-xiii.

¹⁴² Jedním z nich byl i pozdější člen Politbyra a sekretář Komunistické strany Sovětského svazu Alexander Jakovlev, který se, ovlivněn studiem na Columbijské univerzitě, podílel na liberalizaci politik generálního tajemníka ÚV KSSS Michaila Gorbačeva.

¹⁴³ NYE, S. Joseph: *In Fighting Terrorism, Bush Has Forgotten to Use Soft Power*. Daily Star, 25.10.2005, http://www.dailystar.com.lb/article.asp?edition_id=10&categ_id=5&article_id=19556# (7.2.2013).

2.2 Role USA v mezinárodním systému za vlády George W. Bushe

Republikán George W. Bush,¹⁴⁴ 43. prezident USA, nastoupil do Bílého domu v době, kdy se většina předních akademiků včele s Kennethem Waltzem, Stephenem Waltem či Charlesem Krauthammerem shodovala na zcela dominantním postavení USA v mezinárodních vztazích.¹⁴⁵ Přestože Immanuel Wallerstein mluvil o zásadním poklesu vlivu Ameriky již od roku 1970, byl přesvědčen o revitalizaci moci poté, co byl do úřadu zvolen Bush, který se veřejně distancoval od multilaterálního charakteru vlády svého předchůdce Billa Clintona.¹⁴⁶ Později připouští, že Spojené státy, jenž měly pod taktovkou Bushovy administrativy a prosazováním unilaterálních akcí upevnit své postavení v systému, se namísto toho „*velmi rychle a hluboce vrátily k patrnému úpadku.*“¹⁴⁷ Přední britský odborník na mezinárodní vztahy Timothy Garton Ash dokonce prohlásil osmileté působení Bushe v úřadu za „*absolutní ironii, do něž nastoupil se závazkem k upevnění ne-li oslavě suverenity a bezbřehé národní moci, avšak skončil s výrazným oslabením všech tří základních složek moci, jak vojenské a ekonomické, tak i měkké, atraktivní moci.*“ Vojensky oslabením obrany po intervencích v Iráku a Afgánistánu, ekonomicky největšími finančními problémy od druhé světové války a v neposlední řadě dramatickým poklesem atraktivity USA ve světě.¹⁴⁸

2.2.1 Postoj administrativy George W. Bushe ke konceptu měkké moci

Zatímco v době bipolarity se americkým administrativám dařilo podle Nyeho úspěšně prosazovat chytrou moc, respektive kombinaci tvrdé a měkké moci a tudíž zachovat přední postavení v mezinárodním systému, po konci studené války se situace mění. „*Administrativy se zaměřily na jednoznačně přímější a viditelnější zdroj americké síly – tvrdou moc. Nejpatrněji se k vojenské síle hlásila vláda George W. Bushe, která však nechápala limity toho, co může sama o sobě dokázat.*“¹⁴⁹ Řada odborníků souhlasí s tvrzením Xenie Dormandy z prestižního britského

¹⁴⁴ Pro pochopení politik George W. Bushe viz KNOTT, M. Stephen: *Rush to Judgement: George W. Bush, the War on Terror, and his Critics*. Lawrence, University Press of Kansas 2012, 248 s. A GREENSTEIN, I. Fred: *The George W. Bush Presidency: An Early Assessment*. Baltimore, The Johns Hopkins University Press 2003, 336 s. Nebo ZELIZER, I. Julian: *The Presidency of George W. Bush: A First Historical Assessment*. Princeton, Princeton University Press 2010, 398 s.

¹⁴⁵ KRAUTHAMMER, Charles: *The Unipolar Moment*. Foreign Affairs, 70, 1991, č. 1, s. 24.

¹⁴⁶ Bývalý demokratický guvernér Arkansasu a 42. prezident USA v letech 1993-2001. Viz PEROTTI, Rosanna (ed.): *The Clinton Presidency and the Constitutional System*. College Station, Texas A&M University Press 2012, 336 s.

¹⁴⁷ WALLERSTEIN, I.: *The Curve of American Power*, c. d., s. 1.

¹⁴⁸ ASH, G. Timothy: *The time has come for a final report on the 43rd president of the US*. Guardian, 25.9.2008, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/sep/25/georgebush.republicans> (22.2.2013).

¹⁴⁹ NYE, S. J.: *The Future of soft power in US foreign policy*, c. d., s. 8-10.

think tanku Chatham House, která se domnívá, že za Bushovy éry „Amerika silně podcenila důležitost měkké síly a měla tendenci zaměřit se pouze na hmotné a konkrétní.“¹⁵⁰ Podobný názor zastává i Christopher Layne z Texas A&M University, z jehož pohledu Bushova vláda nad konceptem měkké moci „vůbec nepřemýšlela a na rozdíl od tvrdé moci ji vůbec nebrala v potaz.“¹⁵¹ V reflexi na stále rostoucí kritiku minimální investice USA do měkké moci, národní skeptici včele s ministrem obrany Donaldem Rumsfeldem či viceprezidentem Dickem Cheneyem, namítali, že popularita, respektive atraktivita, je velice pomíjivá. Z toho důvodu by neměla zastávat žádné místo v americké zahraniční politice. Domnívají se, že „Spojené státy jsou natolik silné, aby podnikly takové akce, jaké chtějí a to bez ohledu na světový souhlas. Tím také akceptují, že jim ostatní mohou závidět nebo je přímo nenávidět. Jediná světová velmoc nepotřebuje permanentní spojence.“¹⁵² Bush tak svým výběrem členů vlády a unilaterální akcemi¹⁵³ dával často najevo, kterou z obou složek moci hodlá během mandátu prosazovat. Přesto evidentní deviace oproti Clintonově vládě a obrovský zásah do americké měkké moci představují podle analýzy Ellen Hallamsové pro European Journal of American Studies až intervence vojenských sil do Afgánistánu a Iráku, jež Bush doplňuje zcela odmítavým postojem k tradičním spojencům a mezinárodním institucím.¹⁵⁴

Operace *Enduring Freedom* v Afgánistánu, jak argumentují Zalmay Khalilzad a Daniel Byman, „se stala svelkým zklamáním namísto očekávaného vojenského triumfu Washingtonu.“¹⁵⁵ Al-Kaida, včele s Usámou bin Ládinem, zodpovědná za teroristické útoky z 11. září 2001,¹⁵⁶ měla primární základnu v Afgánistánu, kde v 90. letech 20. století navázala úzké vztahy s talibanským fundamentálně islámským režimem. Když Taliban po útocích odmítal

¹⁵⁰ *The Empire Strikes Back: U.K. Beats U.S. in Soft Power, Survey Says*. Forbes, 18.11.2012, <http://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2012/11/18/the-empire-strikes-back-u-k-beats-u-s-in-soft-power-survey-says/> (20.2.2013).

¹⁵¹ LAYNE, Ch.: c. d., s. 51.

¹⁵² NYE, S. Joseph: *The Decline of America's Soft Power*. Foreign Affairs, květen/červen 2004, <http://www.foreignaffairs.com/articles/59888/joseph-s-nye-jr/the-decline-of-americas-soft-power> (3.3.2013).

¹⁵³ Unilateralismus se podle Davida Malonea a Yuen Khonga vyznačuje tendencemi států (1) odmítat stávající nebo navrhované multilaterální rámce mezinárodních vztahů a (2) snahou států jednat samostatně při řešení jak regionálních, tak globálních výzev na mezinárodní půdě. Viz KHONG, F. Yuen – MALONE, M. David (eds.): *Unilateralism and U.S. Foreign Policy: International Perspectives*. Boulder, Lynne Rienner Publishers 2003, s. 3. Graham Evans a Jeffrey Newnham definují unilateralismus jako „politiku spoléhání se na vlastní zdroje ve snaze dosáhnout svých cílů v zahraniční politice.“ Viz EVANS, Graham – NEWNHAM, Jeffrey: *The Penguin Dictionary of International Relations*. New York, Penguin Books 1999, s. 550.

¹⁵⁴ HALLAMS, Ellen: *From Crusader to Exemplar: Bush, Obama and the Reinvigoration of America's Soft Power*. European Journal of American Studies, 1, 2011, s. 5.

¹⁵⁵ KHALILZAD, Zalmay – BYMAN, Daniel: *Afghanistan: The Consolidation of a Rogue State*. The Washington Quarterly, 23, 2000, č. 1, s. 65.

¹⁵⁶ Viz 9/11 Attacks. History, <http://www.history.com/topics/9-11-attacks> (1.3.2013).

přerušit kontakty a vydat bin Ládina, USA 7. října 2001 zahájily intervenci do země¹⁵⁷ za účelem svržení radikálního režimu a založení demokratické vlády.¹⁵⁸

Po třech měsících se Americe podařilo do úřadu dosadit prezidenta Hamida Karzaiho, přesto válka v Afgánistánu pokračuje dál.¹⁵⁹ Wildman a Bennisová tvrdí, že administrativa bývalého republikánského prezidenta George W. Bushe „věřila v rychlou válku, přesvědčivé vojenské vítězství a podporu ze strany mezinárodní komunity.“ Nicméně žádná z těchto strategií vládě nevyšla podle plánu a válka v Afgánistánu proti teroru pokračuje dodnes za účasti 66,000 amerických vojáků.¹⁶⁰ Jak argumentuje Andrew Kuchins „po více než deseti letech americké okupace se válka stala doma i v zahraničí velice nepopulární a významně napomohla erozi legitimacy USA,¹⁶¹ k čemuž přispěla i absence dlouhodobé strategie americké vlády pro stabilizaci, state-building a rozvoj.¹⁶² Barack Obama v roce 2009 prohlásil: „Američané mají důvod být pesimističtí, po osmi letech bojů vyhaslo více než 800 životů a utratilo se na 200 miliard dolarů. Afghánská vláda je sotva legitimní a stále stojí tváří v tvář poměrně silnému Talibanu.“¹⁶³ Navzdory Obamově přesvědčení, že válka není řešitelná pouze tvrdou silou, ale je třeba zapojit měkkou, se situace v Afgánistánu výrazně nezlepšila. Po jeho příchodu do úřadu bylo naopak přiděleno na 224 bilionů dolarů pro vojenské akce a pouhých 38 bilionů na rekonstrukci.¹⁶⁴ Američtí vojáci mají v zemi setrvat minimálně do roku 2014 a řada odborníků, mezi nimi i Andrew Enterline či Michael Greig, se domnívá, že prognózy domácího míru po odchodu vojsk jsou spíše utopickou vizí.¹⁶⁵ Mocenské vakuum po opuštění země predikuje i

¹⁵⁷ COTTEY, Andrew: *Afghanistan and the new dynamics of intervention: counter-terrorism and nation building*. SIPRI Yearbook 2003, <http://www.sipri.org/yearbook/2003/files/SIPRIYB0304.pdf> (5.3.2013).

¹⁵⁸ HANSON, D. Victor: *Bad or Worse in Afghanistan?* The National Review, 12.3.2012, <http://www.nationalreview.com/corner/293217/bad-or-worse-afghanistan-victor-davis-hanson> (3.3.2013).

¹⁵⁹ *The U.S. in Afganistan: The Longest War*. Time, 8.4.2009, <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1890410,00.html> (5.3.2013).

¹⁶⁰ BENNIS, Phyllis – WILDMAN, David: *Ending US War in Aghanistan: A Primer*. Northampton, Oliver Branch 2010, s. 15.

¹⁶¹ KUCHINS, C. Andrew: *The Soviet and U.S. Experiences in Military Intervention in Afghanistan and Current U.S.-Russian Cooperation*. Center for Strategic and International Studies, 3.6.2011, <http://csis.org/publication/soviet-and-us-experiences-military-intervention-afghanistan-and-current-us-russian-coope> (5.3.2013).

¹⁶² AYUB, Fatima – KOUVO, Sari: *Righting the course? Humanitarian intervention, the war on terror and the future of Afghanistan*. International Affairs, 84, 2008, č. 4, s. 641.

¹⁶³ *The Afganistan Speech*. New York Times, 1.12.2009, <http://www.nytimes.com/2009/12/02/opinion/02wed1.html?adxnnl=1&pagewanted=all&adxnnlx=1362505011-eCLiO1qSLArwgirLSQf/ZQ> (5.3.2013).

¹⁶⁴ BENNIS, P. – WILDMAN, D.: c. d., s. 45.

¹⁶⁵ ENTERLINE, J. Andrew – GREIG, J. Michael: *Perfect Storms? Political Instability in Imposed Polities and the Futures of Iraq and Afghanistan*. Journal of Conflict Resolution, 52, 2008, č. 6, s. 880.

Patricia Gossmanová, jejíž úsudek se opírá o precedens historické zkušenosti s odchodem sovětských jednotek.¹⁶⁶

Za zásadní přelom ke zkoumání měkké moci USA za George W. Bushe bývá považována invaze do Iráku z března 2003.¹⁶⁷ Pro Bushe představoval Irák, včele se Saddámem Husajnem, jeho kontakty s teroristy a snahou vybudovat zbraně hromadného ničení, neakceptovatelné nebezpečí.¹⁶⁸ Prezident mluvil o nutném preventivním útoku,¹⁶⁹ bez ohledu na negativní postoj Organizace spojených národů a většiny aktérů mezinárodní komunity,¹⁷⁰ ze třech důvodů. Předpokládané budování zbraní hromadného ničení a participace Husajna na teroristických útocích na New York 11. září 2001, byly po unilaterální intervenci do země a inspekci odborníků z OSN nakonec zcela zpochybněny a vyvráceny. Ve zprávě pro OSN komisař Mohamed ElBaradei napsal: „Nenašli jsme žádný důkaz, který by dokazoval revizi nukleárního programu z 90. let.“¹⁷¹ Bush se poté uchýlil k obhajobě shoení brutálního, nedemokratického režimu, který utlačuje lid porušováním základních práv a omezováním svobody.¹⁷²

V projevu o situaci v Iráku Bush zdůraznil: „V roce 2003 začala operace za osvobození Iráku..tisíce našich jednotek se rozprostřelo napříč iráckými hranicemi, aby osvobodily lid a odstranily režim, který ohrožoval svobodné národy.“¹⁷³ Podle Ivo Daaldera a Jamese Lindsaye však podpora demokracie byla jen vedlejší záminkou. Podobný scénář totiž nebyl primárním cílem pro asertivními nacionalisty, kteří měli významný vliv na rozhodnutí prezidenta. Za takový považovali porážení iráckých vzbouřenců a teroristů.¹⁷⁴ Spojené státy měly dokázat svou sílu a upevnit postavení neotřesitelného aktéra skrze bezkonkurenční obranu v nákladných akcích, které se nakonec táhly mnohem déle a méně úspěšně, než kdokoliv

¹⁶⁶ GOSSMAN, Patricia: *Afghanistan in Balance*. Middle East Report, 2001, č. 221, s. 8.

¹⁶⁷ Pro detailní časový průběh událostí v Iráku viz *Timeline: the road to war in Iraq*. Guardian, 2.2.2006, <http://www.guardian.co.uk/politics/2006/feb/02/iraq.iraq> (5.3.2013). Více informací ANDERSON H. Terry: *Bush's Wars*. Oxford, Oxford University Press 2011, 312 s. A TINDALL, B. George – SHI, E. David: *Dějiny Spojených států amerických*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2007, s. 780-782.

¹⁶⁸ *Full Transcript of Bush's Iraq Speech*. CBS News, 19.6.2009, http://www.cbsnews.com/2100-500257_162-2349882.html (5.3.2013).

¹⁶⁹ Odborníci se však shodují, že se jednalo spíše o preemptivní, než preventivní útok. Preemptivní útok má, na rozdíl od preventivního, za cíl předejít bezprostředně hrozícímu útoku nepřítele. Podle českého profesora mezinárodních vztahů Pavla Barši je to jeden z typických znaků Bushovy éry.

Viz KELLNER, Douglas: *Preemptive Strikes and the War on Iraq: A Critique of Bush Administration Unilateralism and Militarism*. New Political Science, 26, 2004, č. 3, s. 417-440. A MILLER, B. Richard: *Justifications of the Iraq War Examined*. Ethics and International Affairs, 22, 2008, č. 1, s. 43-67.

¹⁷⁰ BARŠA, Pavel: *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno, Mezinárodní politologický ústav 2003, s. 51-56.

¹⁷¹ *The Status Of Nuclear Inspections In Iraq*. UN, 27.1. 2003, <http://www.un.org/News/dh/iraq/elbaradei27jan03.htm> (3.3.2013).

¹⁷² NYE, S. Joseph: *Understanding International Conflicts*. London, Longman Publishing 2006, s. 192-198.

¹⁷³ *Full Transcript of Speech on Iraq in March 2008*. Council on Foreign Relations, 19.3.2008, <http://www.cfr.org/iraq/bushs-speech-iraq-march-2008/p15778> (28.2.2013).

¹⁷⁴ DAALDER, H. Ivo – LINDSAY, M. James: *Bush's Priority in Iraq Is Not Democracy*. Council on Foreign Relations, 11.11.2003, <http://www.cfr.org/iraq/bushs-priority-iraq-not-democracy/p6517> (28.2.2013).

z politických lídrů očekával.¹⁷⁵ Přes obhajobu demokratizace Iráku, atraktivita USA nejen na Blízkém východě, ale i ve spojeneckých, evropských státech¹⁷⁶ prudce klesala.¹⁷⁷ Po válce zaznamenaly průzkumy Pew Research Center dramatický zvrát popularity ve Španělsku, Británii i Itálii.¹⁷⁸

Vlna anti-Amerikanismu po intervencích v Afghánistánu a Iráku zásadně narušila americkou měkkou sílu a zároveň dokázala, že tvrdá moc per se nemusí poskytnout nejlepší možné řešení. Pokud Spojené státy chtějí získat výhodu v boji s novými výzvami, jaké představují terorismus, kyberterorismus či diktátorské režimy budující nukleární materiál, musí podniknout kroky k získání měkké moci a to nejen v tradičně přátelských zemích.¹⁷⁹ Podobným úkolem se však Bushova administrativa podle amerického politologa Francise Fukuyamy odmítla zabývat a naprosto selhala v pochopení negativní reakce ve světě, která se po nepopulárních intervencích a neúspěšném boji s al-Káidou rozšířila. „*Legitimita je důležitá...ostatní nás budou následovat, pokud se jim bude zdát, že jsme legitimní...nezáleží tedy na tom, co myslíme, že je legitimní, ale co si ostatní myslí, že je legitimní.*“¹⁸⁰ Navzdory skeptickému uvažování George W. Bushe ohledně měkké moci, v projevu adresovanému americkým občanům po teroristických útocích prohlásil: „*Nenávidí naši demokraticky zvolenou vládu...naše svobody: svobodu náboženství, svobodu projevu, svobodu volit či shromažďovat se a nesouhlasit s jinými.*“¹⁸¹ Hodnoty, o kterých Bush často mluvil a jež chápal jako středobod amerického politického systému, ovšem poukazují na aspekty měkké moci, jenž dlouhodobě opomíjel.

Přestože je vojenská moc pro boj s Talibanem bezesporu podstatná, úspěch USA bude do velké míry záviset na tom, přesvědčí-li umírněné islamisty přidat se na jejich stranu, v čemž Bush spíše selhával.¹⁸² Bez schopnosti zapojit efektivní komponent měkké moci do politiky

¹⁷⁵ GRAUBARD, Stephen: *Prezidenti. Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi*. Praha, BB/art s.r.o. 2007, s. 589.

¹⁷⁶ Evropa byla Donaldem Rumsfeldem rozdělena na „novou a starou.“ Za členy „staré“ Evropy označil Francii a Německo, které se k invazi do Iráku stavěly kriticky a nehodlaly se jí zúčastnit, zatímco do kategorie „nové“ Evropy včlenil bývalé země Sovětského svazu, které do EU vstoupily v roce 2004. Viz *Anger at Rumsfeld attack on „old Europe“*. Guardian, 24.1.2003, <http://www.guardian.co.uk/world/2003/jan/24/germany.france> (4.3.2013).

¹⁷⁷ Viz EICHENBERG, C. Richard – STOLL, J. Richard – LEBO, Matthew: *War President: The Approval Ratings of George W. Bush*. The Journal of Conflict Resolution, 50, 2006, č. 6, s. 783-808.

¹⁷⁸ NYE, S. J.: *Soft Power. The Means to Success in World Politics*, c. d., s. x-xi.

¹⁷⁹ NYE, S. Joseph: *Rice Must Deploy More Soft Power*. Daily Star, 25.1.2005, http://www.dailystar.com.lb/article.asp?edition_ID=10&article_ID=12044&categ_id=5 (6.2.2013).

¹⁸⁰ FUKUYAMA, Francis: *The Neoconservative Moment*. The National Interest, 76, 2004, s. 63.

¹⁸¹ *Address to the Nation on the Terrorist Attacks*. The American Presidency Project, 11.9.2001, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=58057> (2.3.2013).

¹⁸² NYE, Joseph: *The Velvet Hegemon. How soft power can help defeat terrorism*. Foreign Policy, 2003, č. 135, s. 75.

bude, podle Jamese Lindsayho z Council on Foreign Relations, nadále zcela podkopávána strategie v boji vůči terorismu.¹⁸³ Tomu přispívají i uniklé záznamy nehumánních metod vyšetřování z prostředí věznic Abu Ghraiba či Guantanamo, které napomáhají teroristům k získávání dalších rekrutů.¹⁸⁴ Jelikož je současná generace teroristů plně adaptovaná na použití technologií k získání měkké moci, Nye říká, že „současný boj už nepředstavuje jen soutěž o hromadění zbraní, ale i to, čí příběh vyhraje.“ Opakované průzkumy totiž dokazují, že Usama Bin Ládín komunikoval ze svého útočiště mnohem efektivněji než Amerika nebo Británie.¹⁸⁵

Kvůli rostoucí kritice, která se v souvislosti se záměrnou ignorací měkké moci ze strany Ameriky zvedla v akademické diskuzi, se George W. Bush během druhého mandátu častěji odkazoval na wilsonovskou rétoriku. Opakoval svůj záměr navýšit finanční pomoc v boji proti AIDS, či obnovení účasti USA v UNESCO.¹⁸⁶ Výzvy k demokracii a svobodě, především v zemích Blízkého východu, však s ohledem na jeho akce nemohly přinést žádný úspěch.¹⁸⁷ The Economist dokonce prohlásil George W. Bushe za strůjce nejhorší reputace Ameriky od dob druhé světové války: „Americká ekonomika se ocitla v hluboké recesi, zatažena ve dvou válkách a proti veřejnému mínění.“¹⁸⁸ Proto se podle Inderjeet Parmara a Michaela Coxe bude nový prezident muset postavit k politice a jejím výzvám zcela odlišným způsobem, aby se alespoň částečně podařily obnovit postavení a soft power USA.¹⁸⁹

Smart Power Commission z Centra pro strategická a mezinárodní studia ve Washingtonu se zabývá schopností amerických vlád prosazovat chytrou moc. V poslední analýze členové, k nimž patří i Nye, argumentují: „Americký obraz a vliv v posledních letech klesá. USA musí odstoupit od exportu strachu k optimismu a naději.“¹⁹⁰ Zničení americké měkké moci intervencí do Iráku a neschopností vypořádat se s finanční krizí, byly pro Spojené státy reálným zlomem.¹⁹¹ Pokud Amerika nezačne jednat, řada současných odborníků včetně Charlese Kegleyho, Noama Chomského, Immanuela Wallersteina a dalších, je přesvědčena, že

¹⁸³ LINDSAY, M. James: *George W. Bush, Barack Obama and the Future of US global leadership*. International Affairs 87, 2011, č. 4, s. 765.

¹⁸⁴ NYE, J.: *Soft Power. Mix it with hard power*, c. d.

¹⁸⁵ NYE, S. Joseph: *How to Counter Terrorism's Online Generation*. Financial Times, 13.10.2005, <http://www.ft.com/cms/s/1/b93da94e-3b4a-11da-b7bc-00000e2511c8.html> (7.2.2013).

¹⁸⁶ *President Bush's Second Inaugural Address*. NPR, 20.1.2005, <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=4460172> (1.3.2013).

¹⁸⁷ NYE, S. J.: *The Future of soft power in US foreign policy*, c. d., s. 4.

¹⁸⁸ *George Bush's legacy. The frat boy ships out*. Economist, 15.1.2009, <http://www.economist.com/node/12931660> (22.2.2013).

¹⁸⁹ PARMAR, Inderjeet – COX, Michael: *Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives*. New York, Routledge 2010, s. 1-3.

¹⁹⁰ NYE, S. Joseph: *Recovering America's Soft Power*. Project Syndicate, 11.12.2007, <http://www.project-syndicate.org/commentary/recovering-america-s-smart-power> (8.2.2013).

¹⁹¹ *Can US Still Lead in Economic and „Soft Power“?* NPR, 22.10.2012, <http://www.npr.org/2012/10/22/163387838/can-u-s-still-lead-in-economic-and-soft-power> (18.2.2013).

Americe již brzy hrozí reálná ztráta postavení a možnost proměny polarit v mezinárodním systému od jednoho k několika centrům.

2.3 Role USA v mezinárodním systému za vlády Baracka H. Obamy

Když George W. Bush vstoupil do úřadu, podle Madeleine Albrightové, bývalé ministryně zahraničí Clintonovy vlády, vše nasvědčovalo tomu, že má „Amerika před sebou zářivou budoucnost. Ve světě vládl mír, globální ekonomika byla silná a postavení Spojených států zcela jedinečné...tragickou skutečností je, že Amerika po osmi letech veškerý svůj politický kapitál prohospodařila.“¹⁹² Určité pochybnosti nad ztrátou postavení USA vyjádřila pro Foreign Affairs i její nástupkyně v Obamově administrativě Hillary Clintonová: „Globální problémy od extremismu, světové recese, po klimatické změny a chudobu vyžadují kolektivní řešení...a i když se moc pomalu rozptyluje, nemohou být řešeny, pokud jeden národ není ochotný akceptovat zodpovědnost za mobilizaci akce. A tímto národem zůstávají Spojené státy americké.“¹⁹³ Podobně jako Clintonová i Nye poukazuje na současné nerovnoměrné rozdělení moci ve světě. Mezi několika rostoucími póly v mezinárodním systému sice stále vyčnívá Amerika, její budoucí postavení je ovšem ohroženo současnou finanční krizí, již mnozí považují za reálný důkaz měnící se povahy systému. „USA zůstanou preeminentní mocností, nicméně americká dominance v systému upadne.“¹⁹⁴ Dominance tvrdé moci v mezinárodních vztazích bude po určitou dobu stále výsadou Spojených států. Avšak ekonomický aspekt moci již po několik let ovlivňují noví hráči,¹⁹⁵ jakými jsou Evropská unie, Japonsko, ale také země tzv. BRICs:¹⁹⁶ Brazílie, Rusko, Indie a Čína.¹⁹⁷

Na rozdíl od Nyeho Fareed Zakaria mluví v reflexi na odchod Bushe a jeho neúspěšném boji s finanční krizí spíše o razantním úpadku postavení USA než velkém nárůstu dalších

¹⁹² ALBRIGHTOVÁ, Madeleine: *Doporučení budoucímu prezidentovi. Jak vrátit Americe dobrou pověst a vůdčí roli ve světě*. Praha, Práh 2008, s. 18-19.

¹⁹³ CLINTON, R. Hillary: *Leading Through Civilian Power*. Foreign Policy, 89, 2010, č. 6, <http://www.foreignaffairs.com/articles/66799/hillary-rodham-clinton/leading-through-civilian-power> (21.2.2013).

¹⁹⁴ NYE, S. Joseph: *The Future of American Power. Dominance and Decline in Perspective*. Foreign Affairs, 89, 2010, č. 6, <http://www.foreignaffairs.com/articles/66796/joseph-s-nye-jr/the-future-of-american-power> (21.2.2013).

¹⁹⁵ NYE, S. J.: *The Future of Power*, c. d., s. xv-xvii.

¹⁹⁶ Jedná se rychle rostoucí tržní ekonomiky a malé nebo středně velké rozvíjející se trhy ve světě za posledních deset let. Pro více informací viz KOTKIN, Joel: *The Braking of The BRICs*. Forbes, 10.5.2012, <http://www.forbes.com/sites/joelkotkin/2012/10/05/the-braking-of-the-brics/> (5.3.2013). A KAGAN, Robert: *The World Order, the United States and the BRICs*. Brookings, 22.2.2012, <http://www.brookings.edu/blogs/up-front/posts/2012/02/22-brics-kagan> (5.3.2012).

¹⁹⁷ SHARMA, Ruchir: *Broken BRICs. Why the Rest Stopped Rising*. Foreign Affairs, listopad/prosinec 2012, <http://www.foreignaffairs.com/articles/138219/ruchir-sharma/broken-brics> (5.3.2013).

velmocí.¹⁹⁸ Přestože je podle levicově orientovaného filozofa Noama Chomského „pokles moci USA zcela reálný,¹⁹⁹ americký prezident Barack Obama i jeho protikandidát v prezidentských volbách z roku 2012, Republikán Mitt Romney, takové tvrzení zásadně odmítají. Obama dokonce prohlásil: „Každý, kdo si myslí, že USA upadají a americký vliv vyprchal, neví o čem mluví.“²⁰⁰ Chomsky zároveň souhlasí s Nyem v tom, že se k dominujícímu postavení USA v současnosti nepřibližuje žádný konkurenční aktér, který by se mohl, alespoň co se militární dimenze moci týče, Americe vyrovnat. Indie, Čína a další aktéři sice mohou rapidně ekonomicky růst, nadále se však jedná o chudé země s mnoha neřešenými problémy.²⁰¹ I když dnes Spojené státy nemohou plně vykonávat pozici lídra, jako tomu bylo po konci studené války, z analýzy pro Financial Times současně vyplývá, že se bez Ameriky ani v současnosti nemůže nic velkého v mezinárodních vztazích odehrát.²⁰²

2.3.1 Postoj administrativy Baracka Obamy ke konceptu měkké moci

Anti-Amerikanismus, jenž se v období Bushovy vlády rozšířil nejvíce v arabských a muslimských zemích,²⁰³ přinesl větší pozornost na význam a nástroje měkké moci, které se pro Baracka Obamu měly stát hlavní výzvou již během prvního období v úřadu.²⁰⁴ Bush III. zdůrazňuje, že „Amerika potřebuje zvážit, co může pro obnovení měkké moci udělat, aby redefinovala svou roli ve světě.“²⁰⁵ Náznak změny v přístupu USA k měkké moci předurčila podle Parmara a Coxe už samotná prezidentská kampaň v roce 2008, v níž Obama mluvil o revitalizaci měkké moci.²⁰⁶ Zatímco protikandidáti v prezidentských volbách, John McCain v roce 2008 a Mitt Romney o čtyři roky později, vyjadřovali svou plnou podporu obnově vojenské síly, Obama, jak tvrdí přední irský odborník Paul Gillespie, připomínal svým voličům, že armáda je pouze jednou složkou moci.²⁰⁷

¹⁹⁸ ZAKARIA, Fareed: *The Post-American World. And the Rise of the Rest. Release 2.0.* New York, Penguin Books 2011, s. 1.

¹⁹⁹ CHOMSKY, Noam: „Losing“ the world: American Decline in perspective. Guardian, 14.2.2012, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2012/feb/14/losing-the-world-american-decline-noam-chomsky> (21.2.2013).

²⁰⁰ GILLESPIE, Paul: *US battling against its own decline.* Irishtimes, 3.11.2012, <http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2012/1103/1224326088605.html> (21.2.2013).

²⁰¹ CHOMSKY, N.: c. d.

²⁰² *The global order fractures as American power declines.* Financial Times, 14.6.2011, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/710032ee-96ae-11e0-baca-00144feab49a.html#axzz2LY0Kycdx> (21.2.2013).

²⁰³ AL SHARIF, Osama: *The reasons behind anti-Americanism.* Arab news, 19.9.2012, <http://www.arabnews.com/reasons-behind-anti-americanism> (4.3.2013).

²⁰⁴ PARMAR, Inderjeet – COX, Michael: c. d., s. 1.

²⁰⁵ BUSH III, C. R.: c. d.

²⁰⁶ PARMAR, I. – COX, M.: c. d., s. 1-3.

²⁰⁷ GILLESPIE, Paul: c. d.

Zvolením Obamy na post prezidenta očekával změnu v přístupu k užití měkké moci v podstatě celý svět,²⁰⁸ což navíc 44. prezident USA umocnil svým inauguračním projevem, v němž mluvil o naslouchání ostatních, návratu k multilateralismu²⁰⁹ a obnovení práce na globálním leadershipu.²¹⁰ Následováním myšlenek otců zakladatelů a důrazu na neodpíratelná práva na život, svobodu a dosažení štěstí,²¹¹ se Obama zcela vyčlenil oproti Bushově rétorické radikálnosti v jeho především prvním, volebním období. Hodnoty, které má Amerika zastávat „vyžadují ultimátně kolektivní akci, (...) musíme pokračovat v naší nekonečné cestě, abychom zastřešili tato slova realitou,“ řekl Obama před celým světem ve své řeči.²¹² Chce-li Amerika podobných cílů dosáhnout, pak by měl podle Economistu prezident nejen rétoricky, ale i reálně podpořit multilateralismus, nabídnout dialog namísto přednášek a zdůraznit model americké multikulturní, tolerantní a imigračně-přátelské společnosti.²¹³

Podle redaktora New York Times Davida Sangera nasvědčuje snaze o posílení měkké moci i Obamův výběr osobností na důležité pozici ve vládě. Ministerstvo zahraničí svěřil Hillary Clintonové, místo poradce pro národní bezpečnost James Jonesovi a ministerstvo obrany ponechal Robertu Gatesovi,²¹⁴ který vyzýval již administrativu George Bushe k zapojení měkké moci do boje proti terorismu. Gates pro NBC News řekl: „Musíme soustředit naši energii nad rámec zbraní, statečných vojáků, námořníků, mariňáků a letců.“²¹⁵ Každý ze jmenovaných spolu s dalšími členy kabinetu měli představovat razantní změnu a obrovský posun USA v národní bezpečnosti. Obama navíc slíbil rozpočtové škrty pro obranu, čímž se měly uvolnit zdroje na

²⁰⁸ NYE, S. Joseph: *Obama Meets the World*. Daily News Egypt, 23.12.2008, <http://www.dailystaregypt.com/article.aspx?ArticleID=18657> (8.2.2013).

²⁰⁹ Robert Keohane definuje multilateralismus jako „postup pro koordinaci národních politik ve skupinách po třech nebo více státech.“ Viz KEOHANE, O. Robert: *Multilateralism: An Agenda for Research*. International Journal, 45, 1990, č. 4, s. 731. John Ruggie, jenž se multilateralismem zabývá tvrdí, že „koordinuje národní politiky ve skupinách po třech nebo více státech, které tak činí na základě určitých principů uspořádání vztahů.“ Viz RUGGIE, G. John: *Multilateralism: The Anatomy of an Institution*. In: RUGGIE, G. John (ed.): *Multilateralism Matters: The Theory and Practise of an Institutional Form*. New York, Columbia University Press 1993, s. 3.

²¹⁰ LAYNE, C.: c. d., s. 51-52.

²¹¹ KADLEC, Charles: *Translating President Obama's Inaugural Speech: Methodically Trashing Individual Liberty*. Forbes, 29.1.2013, <http://www.forbes.com/sites/charleskadlec/2013/01/29/president-obama-harshly-trashes-individual-liberty/> (4.3.2013).

²¹² *Barack Obama's Inaugural Address*. New York Times, 20.1.2009, <http://www.nytimes.com/2009/01/20/us/politics/20text-obama.html?pagewanted=all&r=0> (4.3.2013).

²¹³ *If Obama's America can't make soft power work, what hope does Europe have?* Economist, 11.3.2012, http://www.economist.com/blogs/charlemagne/2010/03/what_does_american_weakness_mean_europe (4.3.2013).

²¹⁴ SANGER, E. David: *Obama's advisers to back soft power*. New York Times, 1.11.2008, <http://www.nytimes.com/2008/12/01/world/americas/01iht-obama.4.18305735.html?pagewanted=all> (4.3.2013).

²¹⁵ *Gates: Fight Terrorism with „soft power“*. NBC News, 26.11.2007, <http://www.nbcnews.com/id/21980961/> (5.3.2013).

vytvoření sboru diplomatů a pomocných pracovníků, kteří se podle jeho vize zapojí do projektů k prevenci konfliktů a budování slabých, rozpadajících se států.^{216,217}

Zatímco Nye, Parmar či Cox vnímají Obamu jako symbol návratu měkké moci do americké politiky, Mark Lagon pro World Affairs tvrdí, že ani v nejmenším nedosáhnul toho, co od něj mnozí očekávali: „Obama přišel do svého úřadu s jasnou vizí dramatické změny, paradoxně ale spoléhá raději na tvrdou moc.“ Zintenzivnil síly v Afgánistánu, podpořil široké použití bezpilotních zbraní vůči teroristům navzdory velkému riziku pro civilní obyvatelstvo a ponechal otevřené Guantanámo.²¹⁸ Michael O’Hanlon z Brookings Institute navíc dodává, že slíbený návrat vojáků z Iráku během prvních šestnácti měsíců v úřadu se Obamovi zdaleka nepodařilo splnit. I po devatenácti měsících zůstalo v Iráku přes 50.000 Američanů.²¹⁹ Profesor z George Mason University Mark Katz navíc pokládá myšlenku brzkého odchodu za oficiální potvrzení neúspěchu a dalšího, ne-li hlubšího poklesu americké moci.²²⁰ Rehabilitace americké měkké moci se tak z pohledu některých odborníků částečně jeví jako rétorický, než reálně dosažitelný.

Podle BBC lze Obamovo prezidentství pojmout za „test konceptu atraktivní moci zaujmout dobrou vůli a získat klíčový element vlivu napříč světem.“²²¹ Pokud Obama bude chtít v takové zkoušce obstát, pak by Amerika měla znovu investovat do tzv. globálních veřejných statků, které chtějí lidé a vlády po celém světě, ale nemohou toho dosáhnout právě kvůli absenci leadershipu velké země.²²² Podle Nyeho se navíc jeví jako zcela nezbytné, vytvořit dlouhodobou strategii kulturních a vzdělávacích výměn zacílených na rozvoj otevřenější občanské společnosti v zemích Blízkého východu. „USA by měly efektivněji zapojit nevládní organizace, jež budou mnohdy přijatelnější pro veřejnou diplomacii a mohou skrze vládní

²¹⁶ *Slabý stát* (z angl. *failed state* byl přeložen v pracích Šárky Waisové) nemůže nadále vykonávat základní funkce k jakým patří vzdělání, bezpečnost nebo vláda většinou kvůli násilí nebo extrémní chudobě. V tzv. mocenském vakuu se občané stávají obětmi soutěžících frakcí nebo zločinu a často musí zasáhnout sousední stát nebo mezinárodní komunita. Viz *Failed States*. Global Policy, <http://www.globalpolicy.org/nations-a-states/failed-states.html> (4.3.2013). Podrobněji viz ROTBERG, I. Robert (ed.): *When States Fail: Causes and Consequences*. Princeton, Princeton University Press 2003, 336 s. A GHANI, Ashraf – LOCKHART, Clare: *Fixing Failed States: A Framework for Rebuilding a Fractured World*. Oxford, Oxford University Press 2008, 272 s.

²¹⁷ SANGER, E. David: c. d.

²¹⁸ LAGON, P. Mark: *The Value of Values: Soft Power Under Obama*. World Affairs, září/říjen 2011, <http://www.worldaffairsjournal.org/article/value-values-soft-power-under-obama> (2.3.2013).

²¹⁹ O’HANLON, I. Michael: *Obama’s Iraq Legacy*. Brookings, 13.7.2012, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2012/07/13-obama-iraq-ohanlon> (28.2.2013).

²²⁰ KATZ, N. Mark: *After Iraq and Afghanistan: Is US Power in Decline?* Global Post, 21.6.2012, <http://www.globalpost.com/dispatches/globalpost-blogs/commentary/after-iraq-and-afghanistan-us-power-decline> (21.2.2013).

²²¹ *Obama: „Soft Power“ and hard reality*. BBC, 24.11.2008, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7743267.stm> (5.3.2013).

²²² NYE, S. J.: *The Future of soft power in US foreign policy*, c. d., s. 8-10.

peníze a soukromé fondy stimulovat nezávislou přeshraniční komunikaci. Podobně by fungovaly korporace, nadace či univerzity, které mohou nabízet technologii k modernizaci arabského vzdělávacího systému, podporu vzniku institucí pro americká studia v muslimském světě nebo hodiny anglického jazyka.“ Podle Nyeho tedy existuje řada možností, jak vytvořit zdroje pro americkou měkkou sílu.²²³

Smart Power Commission doporučila Obamově administrativě pět hlavních kroků, bez nichž postavení USA v systému bude klesat. Chytrá moc může být revitalizována za několika podmínek. V první řadě musí vláda (1) obnovit aliance, partnerství a své zapojení do multilaterálních organizací. Zahraničně-politickou prioritou se musí stát nejen (2) globální vývoj, ale i kontinuální (3) investice do veřejné diplomacie. Bez (4) ekonomické integrace a neschopnosti zapojovat se do globální ekonomiky, nemůže Amerika očekávat důležitý růst a prosperitu. Spojené státy musí zůstat otevřenou mezinárodní ekonomikou a hlásit se k závazkům, které z kooperace v mezinárodních vztazích vyplývají. Mezi takové patří i Bushem opomíjené (5) klimatické změny nebo energetická bezpečnost.^{224,225} Pokud budou Spojené státy nadále ignorovat měkkou moc a veřejnou debatu o zahraniční politice, pak budou americké problémy pokračovat a dost pravděpodobně i prohlubovat. Obama potřebuje uznat důležitost měkké a tvrdé moci²²⁶ a dokázat ostatním aktérům mezinárodní komunity, že hodlá rétoriku proměnit v realitu.

²²³ NYE, S. J.: *Rice Must Deploy More Soft Power*, c. d.

²²⁴ ARMITAGE, L. R. – COHEN, C. – NYE, S. J.: c. d.

²²⁵ Podobně i NYE, S. J.: *The Future of soft power in US foreign policy*, c. d., s. 8-10.

²²⁶ NYE, S. Joseph: *After Rumsfeld, a Good Time to Refocus on Soft Power*. Daily Star, 11.11.2006, <http://www.dailystar.com.lb/Opinion/Commentary/Nov/11/After-Rumsfeld-a-good-time-to-refocus-on-soft-power.ashx#axzz2KE1DgNnd> (8.2.2013).

3. Komparace přístupů vlád George W. Bushe a Baracka H. Obamy ke klíčovým aspektům měkké moci: atraktivitě hodnot, politiky a kultury

Třetí, poslední kapitola diplomové práce čerpá z první a druhé kapitoly. Tato část textu je stěžejní pro diplomovou práci, jelikož jsou zde porovnávány přístupy obou amerických prezidentů, George W. Bushe a Baracka H. Obamy, ke konkrétním proměnným. Tyto proměnné vychází ze základních aspektů měkké moci, jak je popsal Joseph Nye ve svých textech, a k těmto aspektům patří: (1.) atraktivita hodnot, (2.) atraktivita politik a (3.) atraktivita kultury.²²⁷

V souvislosti s atraktivitou hodnot mluví Nye o demokracii, proto se tato část kapitola věnuje rozboru americké demokracie a snaze prezidentských administrativ přenášet tento politický systém do ostatních zemí. Konkrétními proměnnými jsou postoje vlád George W. Bushe a Baracka Obamy k demokratizaci v Afghánistánu a Iráku. Atraktivita politik je zkoumána na čtyřech hlavních proměnných, a to: environmentální politice, zahraniční pomoci, imigrační politice a vůdcovských schopnostech obou lídrů. Poslední, neméně důležitá, atraktivita kultury je často spojována v první řadě se vzděláním, proto hlavní proměnné tvoří příliv zahraničních studentů do USA a oficiálně uznané patenty přiznané vzdělávacím institucím či firmám v USA.

3.1 Demokracie jako klíčová proměnná atraktivitě hodnot

Arend Lijphart, nizozemský odborník působící na University of California, píše o demokracii jako o „vládě lidí a pro lidi.“ Na otázky čí zájmy by měla vláda vyslyšet nebo kdo vlastně vládne, Lijphart odpovídá: „většina z lidu.“²²⁸ Přestože Robert Dahl argumentuje, že „v demokracii vládne masa i lídr dohromady,“²²⁹ Alexis de Tocqueville se domníval, že ve Spojených státech „je to většina, jež vládne ve jménu lidu. Tato většina se skládá z hlavně mírumilovných občanů, kteří usilují o dobro země a politické strany je v tom mají jen podporovat.“²³⁰ Demokracii Spojených států řadí Kenneth McRae společně s dalšími předními experty na politické systémy k nejrozvinutějším z celého světa.^{231,232} I proto se stala přitažlivou pro politické systémy jiných zemí a řada aktérů se ji pokouší následovat.

²²⁷ NYE, S. J.: *The Future of soft power in US foreign policy*, c. d., s. 4.

²²⁸ LIJPHART, Arend: *Patterns of Democracy*. New Haven, Yale University Press 1991, s. 1.

²²⁹ DAHL, A. R.: *Who Governs?*, c. d., s. 7.

²³⁰ DE TOCQUEVILLE, Alexis: *Democracy in America*. New York, Literary Classics of the United States 2004, s. 197.

²³¹ MCRAE, D. Kenneth: *Konsociační demokracie. Politický kompromis v segmentovaných společnostech*. Toronto, McClelland and Stewart 1974, s. 2.

²³² Podobně argumentují i Robert Dahl, Alexis de Tocqueville, Giovanni Sartori a další.

Podle Gabriela Almonda lze tzv. anglo-americký typ demokracie charakterizovat prostřednictvím „homogenní, sekularizované, politické kultury a vysoce diferenciované struktury rolí,“ v nichž vládní organizace, politické strany, či zájmové skupiny mají specializované funkce, a proto jsou prakticky autonomními subjekty. Tento typ demokracie, jak tvrdí Almond, „prokazuje vysoký stupeň stability.“²³³ Spojené státy jsou demokracií, která vsází z pohledu Karen O’Connerové a Larryho Sabata především na individualitu, politickou rovnost, vládu většiny a ochranu minority.²³⁴ Fred Harris jejich výčet doplňuje o stěžejní faktory, k jakým patří lidská práva a politická participace.²³⁵ Thomas Patterson o americké demokracii prohlásil: „Po 200 let americké zájmy řídily svoboda, rovnost, sebevláda, individualismus, různorodost, ale zároveň jednota. Tyto hodnoty procházely výzvami a dostávají novou dimenzi.“²³⁶ Jedna z dimenzí se však podle prezidenta Woodrowa Wilsona nezmění, a to ta, že Amerika musí spoléhat především na svůj velký lid: „Bude spokojená, jen když uvidí svobodný lid, který je svobodný právě díky rovnosti a je svázán díky duchu bratrství.“²³⁷

S výzkumem demokracie, která je hlavním zdrojem atraktivity hodnot měkké moci, se pojí i proces šíření tohoto politického systému. Řada odborníků včele s Michealem Doylem, Christopherem Laynem či Bruceem Russettem totiž přichází s argumentem, že demokratické státy spolu spíše neválčí. Počátky studia tzv. teorie demokratického míru lze zachytit ve filozofické práci Immanuela Kanta *To Perpetual Peace*. Jeden z nejvýznamnějších filozofů 18. století totiž tvrdil, že přirozený stát je takový, který válčí, a proto „musí být založen stát míru, který se bude shodovat s principy svobody členů společnosti, závislosti na jediném zdroji legislativy a právu rovnosti všech občanů.“²³⁸ Hypotéza Kantova mírového plánu se znovu objevila v 70. a 80. letech 20. století v několika odborných, na sobě nezávislých výzkumech. Předpoklad, že se k sobě navzájem demokratické státy chovají jinak, než tomu je ve vztahu k nedemokraciím, zaznamenal v politické teorii úspěch a od 90. let 20. století patří teorie demokratického míru k jedné z nejvíce zkoumaných oblastí v politologii i mezinárodních vztazích. Přes kritiku a absenci konsenzu, ať už ohledně definice demokracie, přesnějšího

²³³ ALMOND, A. Gabriel: *Comparative Polical Systems*. Journal of Politics, 18, 1956, č. 3, s. 392-393, 408.

²³⁴ O’CONNOR, Karen - SABATO, S. Larry: *American Government. Reports and Reform*. New York, Macmillan Publishing 1993, s. 11.

²³⁵ HARRIS, R. Fred: *America’s Democracy*. Glenview, Scoott Foresman and Company 1983, s. 9.

²³⁶ PATTERSON, E. Thomas: *The American Democracy*. New York, McGraw-Hill Publishing Company 1990, s. 691.

²³⁷ WILSON, Woodrow: *The Meaning of Democracy*. In: DOLBEARE, M. Kenneth: *American Political Thought*. Chatham, Chatham House Publishers 2009, s. 480-481.

²³⁸ KANT, Immanuel: *To Perpetual Peace. A Philosophical Sketch*. In: MINGST, A. Karen – SNYDER, L. Jack (eds.): *Essential Readings in World Politics*. New York, W. W. Norton & Company 2007, s. 14.

určení kauzality mezi válkou a demokracií, či toho, jak vlastně teorie funguje, většina akademiků sdílí názor, že se demokratické státy skutečně podílí na zachování míru.^{239,240}

Spojitosť mezi mírovým světem a státy s demokratickým politickým systémem spočívá podle analýzy kalifornského think tanku RAND v přesvědčení, že demokratické státy s největší pravděpodobností²⁴¹ nebudou válčit proti jiným demokratickým státům.²⁴² Jak argumentuje profesor politologie na University of California David Lake: „*Demokracie málokdy, jestli vůbec, bojují jedna s druhou.*“ Na druhou stranu ale mají demokratické státy tendenci participovat ve válce s autoritativními a v takovém případě chtějí válku vyhrát.²⁴³ Edward Mansfield a Jack Snyder se domnívají, „*že by se Spojené státy cítily bezpečněji a upřednostňovaly by svět, v němž by více zemí fungovalo jak vyspělé, stabilní demokracie,*“ nicméně změna politického systému není krátkodobě zvládnutelná. Vyžaduje složitý proces a v průběhu tranzice se země stává agresivnější, náchylnější k válce a boji s demokratickým státem.²⁴⁴ Vipin Narang a Rebecca Nelsonová ovšem takové tvrzení odmítají. Podle dat z jejich empirického výzkumu našli „*jen málo důkazů o tom, že by nedokončené demokratické země se slabými institucemi participovaly na válce.*“ Opačné tvrzení je podle nich nesprávné a nepodpoří jej relevantní empirická data.²⁴⁵

Nastolení demokracie bývá považováno za nástroj k metodě neválečného řešení konfliktu. Statistické pozorování Diny Zinnes pro Journal of Conflict Resolution ukazuje, že „*demokracie vstupují do války.*“ To přináší do studia mezinárodních vztahů a zahraničních politik nový náhled.²⁴⁶ Podle Scotta Bennetta a Allana Stama ve válkách, které případně demokracie zinscenují, padne mnohem méně obětí a narozdíl od autokracií bojují kratší dobu.²⁴⁷ Demokratické státy nicméně téměř nikdy nezažijí občanskou válku nebo vážný vnitřní konflikt a ve velké většině případů se nezapojují ani do genocidy, nebo jiných extrémních násilích na lidských právech. I když studie dokazují, že demokracie participují ve vnitrostátních

²³⁹ Podobný argument zastávají i Gleditsch a Hegre 1997, Russett 1993, Doyle-Layne-Spiro-Russett 1995.

²⁴⁰ OWEN, M. John: *Iraq and the Democratic Peace*. Foreign Affairs, 84, 2005, č. 6, s. 122.

²⁴¹ Řada autorů modifikovala původní definici teorie demokratického míru, která obsahovala tvrzení, že spolu demokratické státy „nikdy“ nebojují. V současných výzkumech se odborníci zmiňují o „menší pravděpodobnosti“ vstupu demokratické země do války s jinou demokracií.

²⁴² *The Democratic Peace Idea*. RAND, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1346/MR1346.appc.pdf (6.3.2013).

²⁴³ LAKE, A. David: *Powerful Pacifists: Democratic State and War*. American Political Science Review, 86, 1992, č. 1, s. 24.

²⁴⁴ MANSFIELD, D. Edward – SNYDER, Jack: *Democratization and War*. Foreign Affairs, 74, 1995, č. 3, s. 79.

²⁴⁵ NARANG, Vipin – NELSON, N. Rebecca: *Who Are These Belligerent Democratizers? Reassessing the Impact of Democratization on War*. International Organization, 63, 2009, č. 2, s. 357.

²⁴⁶ ZINNES, A. Dina: *Constructing Political Logic. The Democratic Peace Puzzle*. The Journal of Conflict Resolution, 48, 2004, č. 3, s. 430.

²⁴⁷ BENNETT, D. Scott – STAM, C. Allan: *The Duration of Interstate Wars, 1816-1985*. American Political Science Review, 90, 1996, č. 2, s. 239.

válkách podobně jako tomu je u autoritativních režimů, málokdy začínají nový, ozbrojený konflikt. Proto řada odborníků argumentuje, že jsou demokracie mírumilovnější, než jiné politické systémy.²⁴⁸ „V jiných zemích se použití zbraní stává častějším výběrem než je tomu v demokraciích,“ tvrdí shodně Russett²⁴⁹ a nejčastěji udávanými důvody jsou především tři: demokratické instituce, normy a ekonomická interdependence.²⁵⁰ Absenci válek mezi demokratickými státy může způsobit institucionální omezení jako veřejný názor, ale současně normy a kultury, skrze které sdílí státy závazek mírového rozsudku politických neshod.²⁵¹

3.1.1 Postoj USA ke konceptu demokratizace

Podpora demokratizace ve světě je už tradičně považována za primární cíl americké zahraniční politiky po konci studené války.²⁵² Prezident Bill Clinton dokonce nazval demokratizaci třetím pilířem americké zahraniční politiky.^{253,254} Ve Zprávě o Unii v roce 1995 prohlásil, že „nejlepší strategií, jak zajistit naši bezpečnost a vybudovat trvalý mír, je podpora prosazování demokracie jinde.“ O šíření demokracie mluvil i ve druhém inauguračním projevu, v němž vymezil svůj primární cíl asistovat rozvíjejícím se státům v tzv. třetí vlně demokratizace,²⁵⁵ jenž se odehrávala během 90. let 20. století. Clinton zdůrazňoval americkou povinnost pomáhat ostatním státům v demokratické tranzici: „Největší demokracie na světě povede celý svět demokracií,“²⁵⁶ a do jisté míry předurčil směřování zahraniční politiky USA pro svého nástupce včetně George W. Bushe.

Spojené státy se dlouhodobě zasazují o rozšíření svého ekonomického a politického modelu, který, jak tvrdí Mark Lagon z Council on Foreign Relations, „bývá mnohými aktéry interpretován jako moralistický, jímž navíc USA prosazují své vlastní zájmy, navzdory tomu, že

²⁴⁸ DORUSSEN, Han – GLEDITSCH, P. Nils – RAVLO, Hilde: *Colonial War and the Democratic Peace*. Journal of Conflict Resolution. 47, 2003, č. 4, s. 520-521.

²⁴⁹ RUSSETT, Bruce: *Grasping the Democratic Peace: Principles for a Post-Cold War World*. Princeton, Princeton University Press 1993, s. 3.

²⁵⁰ *The Democratic Peace Idea*, c. d.

²⁵¹ LAYNE, Ch.: c. d., s. 5.

²⁵² Viz *Democracy Promotion: Cornerstone of U.S. Foreign Policy?* CRS Report for Congress, 26.12.2007, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34296.pdf> (9.4.2013).

²⁵³ Podrobněji viz BOUCHET, Nicolas: *The Strategic Use of American Democracy Promotion after the Cold War: The Clinton Administration*. SGIR, září 2010, 24 s., <http://stockholm.sgir.eu/uploads/Strategic%20use%20of%20US%20DP%20-%20Bouchet%20-%20SGIR%202010.pdf> (9.3.2013).

²⁵⁴ OWEN, M. John: *How Liberalism Produces Democratic Peace*. In: BROWN, E. Michael – LYNN-JONES, M. Sean – MILLER, E. Steven: *Debating the Democratic Peace*. Cambridge, MIT Press 1996, s. 116-117.

²⁵⁵ O třetí vlně demokratizace v 90. letech 20. století podrobněji HUNTINGTON, P. Samuel: *The Third Wave: Democratization in the Late 20th Century*. Oklahoma, Oklahoma University Press 1993, 384 s. Pro vlnu demokratizace v Africe viz EDOZIE, K. Rita – LUMUMBA-KASONGO, Tukumbi: *Reconstructing the Third Wave of Democracy: Comparative African Democratic Politics*. Lanham, University Press of America 2009, 203 s.

²⁵⁶ CAROTHERS, Thomas: *Aiding Democracy Abroad. The Learning Curve*. Washington, The Carnegie Endowment for International Peace 1999, s. 3.

administrativy často jednají ve prospěch kolektivního míru, prosperity a pluralismu.²⁵⁷ Podle Roberta Worleyho „žádná země netěží ze světového růstu demokracií více než USA.“ Demokratizací však z jeho pohledu Amerika mnohdy ospravedlňuje většinu svých zahraničních akcí, včetně válek, intervencí nebo humanitárních misí.²⁵⁸ Z projevů Billa Clintona navíc vyplývá, že „politici, kteří podporují teorii demokratického míru, vnímají základní spojitost mezi americkou bezpečností a šířením demokracie jako protilátku vůči válkám.“ Jádrem americké podpory demokratizace tedy tvoří spíše národně-bezpečnostní cíl vytvořit svět, který bude mnohem méně náchylný k válkám ve prospěch vlastních zájmů, nikoliv společného dobra, jímž američtí prezidenti, především pak George W. Bush, často operovali.²⁵⁹

3.1.2 George W. Bush a proces demokratizace Iráku a Afghánistánu

George W. Bush se odkazoval na benefiční efekty demokracie v souvislosti s bezpečností již ve své volební kampani v roce 2000. I proto řada pozorovatelů očekávala, že se tzv. Agenda svobody stane hlavní kapitolou Bushova prezidentského mandátu.²⁶⁰ Bush v londýnském projevu ve Whitehall Palace v listopadu 2003 prohlásil: „Demokracie a důvěra, které přinášejí pokrok, jsou alternativou k nestabilitě, nenávidění a teroru. Trvajícím mírem je získáván jako spravedlnost a demokracie jako krok vpřed. Historie navíc ukázala, že svobodné národy jsou mírumilovné národy a demokracie nebojují se sousedy.“²⁶¹ Zda, kde a jak by měly Spojené státy šířit demokracii, se staly otázkami politických debat. Administrativa prezidenta Bushe na ně našla odpovědi po teroristických útocích na New York a Pentagon, když zvolila metodu násilného nastolení demokracií v zemích kooperujících s teroristickou skupinou al-Kajda.²⁶²

Po 11. září 2001 povýšil Bush demokratizaci na Blízkém východě²⁶³ mezi klíčové strategické priority jak z pohledu americké bezpečnosti, tak jako strategii v boji proti

²⁵⁷ LAGON, P. Mark: *Promoting Democracy: The Whys and Hows for the United States and the International Community*. Council on Foreign Relations, únor 2012, <http://www.cfr.org/democracy-promotion/promoting-democracy-whys-hows-united-states-international-community/p24090> (6.3.2013).

²⁵⁸ WORLEY, Robert: *Democratic Peace?* Huffington Post, 9.2.2012, http://www.huffingtonpost.com/d-robert-worley/democratic-peace_b_1847643.html (6.3.2013).

²⁵⁹ LAYNE, Christopher: *Kant or Cant: The Myth of the Democratic Peace*. *International Security*, 19, 1994, č. 2, s. 5.

²⁶⁰ EPSTEIN, B Susan – SEFINO, M. Nina – MIKO, T. Francis: *Democracy Promotion: Cornerstone of U.S. Foreign Policy?* CRS Report, 26.12.2007, s. 1.

²⁶¹ *Bush's Speech at Whitehall Palace*. Fox News, 19.11.2003, <http://www.foxnews.com/story/0,2933,103514,00.html> (6.3.2013).

²⁶² CAROTHERS, Thomas: *Promoting Democracy and Fighting Terror*, c. d.

²⁶³ Podrobněji viz *American Democracy Promotion in the Changing Middle East*. New York, Routledge 2012, 184 s.

terorismu.²⁶⁴ Condoleezza Riceová před Zahraničním výborem amerického Senátu pronesla: „Sjednotíme komunitu demokracií, (...) posílíme komunitu demokracií, (...) rozšíříme svobodu a demokracií na celém světě. Taková je mise, kterou prezident Bush nastolil pro Ameriku a je to velká mise dnešní americké diplomacie.“²⁶⁵ Splnit takový cíl však během prvního Bushova mandátu bylo prakticky nemožné. Obraz americké demokracie poškodilo několik důležitých faktorů, k nimž patří asociace demokracie s podporou vojenské intervence do Afghánistánu a Iráku, použití tvrdých protiteroristických opatření, které podkopaly symbol svobody, tendence odklonit se od vítězů voleb, jenž byli znepokojující (například v Palestině) či neschopnost postarat se o demokracie ve státech jako Egypt či Pákistán.²⁶⁶ Bushova metoda šíření demokracie násilnou invazí vzbudila vlnu kritiky a řada zemí zaujala k demokracii negativní postoj. Dle Josepha Nyeho byla „americká varianta demokracie v období vlády prezidenta Bushe asociována spíše s imperialismem, než nekonfliktní (demokratickou) metodou řešení sporů.“²⁶⁷ Už z toho důvodu, nelze vpády do Afghánistánu a Iráku vnímat jako primárně demokratické mise.²⁶⁸

Obtížný postup v procesu vytvoření demokratických institucí v Afghánistánu je podle Francise Fukuyamy a Michaela McFaula jedním z důkazů, že Amerika nemůže nuceně zajistit fungování stabilní a efektivní vlády, což je případ Iráku. Bez demokratických vlád, které v zemích nadále chybí, není možné vytvořit ani efektivní státy. Fukuyama a McFaul se domnívají, že „obě intervence poškodily identitu USA doma i v zahraničí a oslabily domácí podporu pro zapojení Ameriky do světových událostí.“²⁶⁹ Přestože by demokracie měla podle Nyeho pomoci snížit nábor teroristů, válka není správným prostředkem, kterým takového výsledku dosáhnout. Efekt bude nakonec zcela opačný. Nicméně zůstává otázkou, zda by bez invazí v Iráku a Afghánistánu proběhly další demokratické procesy, například národní volby v Libanonu,

²⁶⁴ MONTEN, Jonathan: *The Roots of Bush Doctrine. Power, Nationalism, and Democracy. Promotion in U.S. Strategy.* International Security, 29, 2005, č. 4, s. 112.

²⁶⁵ Rice's Confirmation Hearing Before the Senate Foreign Relations Committee. PBS Newshour, 18.1.2005, http://www.pbs.org/newshour/bb/government_programs/jan-june05/ricehearing_1-18.html (9.3.2013).

²⁶⁶ LAGON, P. Mark: *Promoting Democracy: The Whys and Hows for the United States and the International Community*, c. d.

²⁶⁷ NYE, S. Joseph: *Democracy Promotion Reconsidered.* Syndicate, 11.5.2009, <http://www.project-syndicate.org/commentary/democracy-promotion-reconsidered> (9.3.2013).

²⁶⁸ NYE, S. Joseph: *Can Democracy Defeat Terrorism?* Taipei Times, 31.8.2005, <http://www.taipetimes.com/News/editorials/archives/2005/08/31/2003269858> (6.2.2013).

²⁶⁹ FUKUYAMA, Francis – McFAUL, Michael: *Bridging the Foreign Policy Divide.* Stanley Foundation, červen, s. 3-4, 2007, <http://www.stanleyfoundation.org/publications/other/fukuyamcfaul07.pdf> (9.3.2013)

lokální volby v Saudské Arábii, změna ústavy v Egyptě či povolení režimů v Bahrajnu, Ománu, či Maroku.²⁷⁰

Thomas Carothers tvrdí, že se v řadě států Bushovi sice „podařilo uspořádat volby, ale do čela těchto států se dostali problematičtí islamisté, jakými jsou: Hizballah, Hamas, iráčtí islamisté či egyptské Bratrstvo muslimů.“ Takové výsledky však nebyly součástí Bushova plánu při zavádění demokracií na Blízkém východě, za účelem zachovat bezpečnost USA.²⁷¹ Nye navíc argumentuje, že „demokracie znamená mnohem více než jen volby. Vyžaduje toleranci k minoritě, respekt pro individuální práva a rozvoj efektivních institucí pro řešení politických konfliktů rozdělujících společnosti.“²⁷² Demokracie, jinými slovy, není schopná utlumit radikalismus per se, základ musí vycházet ze společnosti.

Pokud je státní aktér v nuceném procesu tranzice k demokracií, pak tento jev může destabilizovat vládu v zemi a zvýšit potenciální extremistické možnosti radikálních skupin.²⁷³ Bushova podpora demokratizace bývá s takovým procesem ztotožňována. Jeho snaha šířit demokracie ve světě spíše násilně, respektive invazí, je mnoha experty diskreditována a nevykazuje očekávané úspěchy. Thomas Carothers ve své analýze pro Carnegie Endowment hodnotí efekt Bushovy politiky takto: „Pozitivní efekt Bushovy politiky na globální demokracii je slabý. Region zůstává autoritativní a rozšíření demokracie stagnuje po celém světě.“²⁷⁴

Kvalitativní hodnocení expertů je třeba konfrontovat s výsledky dvou indexů, a to americké, nevládní organizace (1.) Freedom House, která hodnotí úroveň svobody zemí podle čtyř měřítek²⁷⁵ na: svobodné, částečně svobodné nebo nesvobodné země.²⁷⁶ (2.) Failed States Index nevládní organizace Fund for Peace na druhou stranu dává státním aktérům od roku 2005 brzké varování před selháním základních státních funkcí, které mohou vést ke konfliktu.²⁷⁷

²⁷⁰ NYE, S. Joseph: *Does Increasing Democracy Undercut Terrorists?* CS Monitor, 22.9.2005, <http://www.csmonitor.com/2005/0922/p09s02-coop.html> (7.2.2013).

²⁷¹ CAROTHERS, Thomas: *Democracy Promotion Under Obama: Finding a Way Forward*. Carnegie Endowment for International Peace, únor 2009, s. 2-3, http://www.carnegieendowment.org/files/democracy_promotion_obama.pdf (9.3.2013).

²⁷² NYE, S. J.: *Can Democracy Defeat Terrorism?*, c. d.

²⁷³ NYE, S. J.: *Can Democracy Defeat Terrorism?*, c. d.

²⁷⁴ CAROTHERS, Thomas: *U.S. Democracy Promotion During and After Bush*. Washington, Carnegie Endowment For International Peace 2007, 42 s.

²⁷⁵ Freedom House hodnotí tyto čtyři elementy: (1.) konkurenční, multistranický systém, (2.) univerzální volební právo pro dospělé, (3.) pravidelné volby založené na tajném hlasování, bezpečnosti, absenci masivního volebního podvodu, které vedou k nereprezentativnosti veřejné vůle a (4.) možnosti veřejnosti dostat se do hlavních politických stran k elektorátu skrze média a skrze obecně otevřenou politickou kampaň.

²⁷⁶ EPSTEIN, B. S. – SEFINO, M. N. – MIKO, T. F.: c. d., s. 5.

²⁷⁷ Index hodnotí 12 indikátorů. Podrobněji o metodologii indexu viz *Failed States Index Faqs*. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/faq> (10.3.2013).

V případě Afghánistánu, jenž USA okupují od roku 2001 s úmyslem dopadnout lídry al-Kajdy a zavést tady demokratický systém, sice lze zaznamenat určitý posun ve směřování politického systému během Bushova období v úřadu, nicméně země se stále nachází ve skupině nesvobodných, respektive částečně svobodných. Demokracie není v zemi zakořeněna a podle výsledků Failed States indexu lze po odchodu Bushe z prezidentského úřadu očekávat, že se země vrátí k původnímu statutu. V roce 2005, kdy byl politický systém v zemi popsán indexem Failed States jako mírně ohrožený pádem základních funkcí, se situace o tři roky později výrazně proměňuje, když afghánský politický systém označuje organizace Fund for Peace za alarmující s nejvyšším stupněm varování.

Podobná situace se odehrává v Iráku. Před invazí amerických vojsk do Iráku patřila země k nesvobodným. V době působení Bushovy vlády v Iráku se demokracie dostala pouze jednou, v roce 2006, mezi částečně svobodné. Poté se však vrátila ke statutu před invazí, tj. nesvobodnému státu. Failed States index dokonce označil Irák v letech 2007 a 2008 za rozpadající stát. Pro nadcházející americké administrativy se tedy jeví jako nezbytné, položit si alespoň dvě zásadní otázky: Může být demokracie legitimně a efektivně dosažena skrze unilaterální, americkou akci? Mohlo by použití vojenských prostředků a síly ospravedlnit podporu, respektive nastolení demokracie?

Hodnocení demokracie v Afghánistánu podle indexu <i>Freedom House</i> za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008					
Rok	OP²⁷⁸	PP²⁷⁹	Celkem	Slovní hodnocení demokracie	Poznámky
2001	7	7	7	Nesvobodná	Invaze USA do země ²⁸⁰
2002	7	7	7	Nesvobodná	Svržení Talibanu, vláda Karzaího, redukce civil. konfliktu ²⁸¹
2003	6	6	6	Nesvobodná	Nedostatek jídla, sucha, ozbrojené konflikty ²⁸²
2004	6	6	6	Nesvobodná	Příprava pro národní volby a nový návrh ústavy ²⁸³
2005	6	5	5,5	Částečně svobodná	Nová ústava, prezidentský systém, bikamerální parlament, kontrola provincií ²⁸⁴
2006	5	5	5	Částečně svobodná	Limitovaný úspěch v prosazování lidských práv, práv aktivistů, žen ²⁸⁵
2007	5	5	5	Částečně svobodná ²⁸⁶	
2008	5	5	5	Částečně svobodná ²⁸⁷	

Tabulka 5 *Hodnocení demokracie v Afghánistánu podle indexu Freedom House za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008.*

(Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle indexu Freedom House v letech vlády George W. Bushe, 2001-2008.

²⁷⁸ Občanská práva; země které dosahují hodnocení občanských práv kolem 6 bodů (resp. 5-7 bodů), jsou velmi restriktivní k civilním svobodám. Silně limitují práva vyjadřování a často udržují politické vězně.

²⁷⁹ Politická práva; země které dosahují hodnocení občanských práv kolem 6 bodů (resp. 5-7 bodů), patří k velmi restriktivním. Jsou zde dovolena pouze částečná politická práva.

²⁸⁰ *Freedom in the World 2001*. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2001> (10.3.2013).

²⁸¹ *Freedom in the World 2002*. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2002> (10.3.2013).

²⁸² *Freedom in the World 2003*. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2003> (10.3.2013).

²⁸³ *Freedom in the World 2004*. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2004> (10.3.2013).

²⁸⁴ *Freedom in the World 2005*. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2005> (10.3.2013).

²⁸⁵ *Freedom in the World 2006*. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2006> (10.3.2013).

²⁸⁶ *Freedom in the World 2007*. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2007> (10.3.2013).

²⁸⁷ *Freedom in the World 2008*. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2008> (10.3.2013).

Hodnocení demokracie v Iráku podle indexu <i>Freedom House</i> za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008					
Rok	OP	PP	Celkem	Slovní hodnocení demokracie	Poznámky
2001	7	7	7	Nesvobodná ²⁸⁸	
2002	7	7	7	Nesvobodná ²⁸⁹	
2003	7	7	7	Nesvobodná	Invaze USA do Iráku ²⁹⁰
2004	5	7	6	Nesvobodná	Příprava pro národní volby a nový návrh ústavy ²⁹¹
2005	5	7	6	Nesvobodná	Svobodné a spravedlivé volby, tranzice k demokracii ²⁹²
2006	5	6	5,5	Částečně svobodná	Nová vláda (převaha Šíitů), ataky sunitských Arabů na civilní obyvatelstvo ²⁹³
2007	6	6	6	Nesvobodná	Poprava Sadáma Husajna v USA ²⁹⁴
2008	6	6	6	Nesvobodná ²⁹⁵	

Tabulka 6 *Hodnocení demokracie v Iráku podle indexu Freedom House za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008.*

(Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle indexu Freedom House v letech vlády George W. Bushe, 2001-2008.)

²⁸⁸ *Freedom in the World 2001*, c. d.

²⁸⁹ *Freedom in the World 2002*, c. d.

²⁹⁰ *Freedom in the World 2003*, c. d.

²⁹¹ *Freedom in the World 2004*, c. d.

²⁹² *Freedom in the World 2005*, c. d.

²⁹³ *Freedom in the World 2006*, c. d.

²⁹⁴ *Freedom in the World 2007*, c. d.

²⁹⁵ *Freedom in the World 2008*, c. d.

Hodnocení Iráku a Afghánistánu z hlediska indexu <i>Failed States</i> v letech 2005-2008 ^{296, 297}					
Rok	Země	Umístění	Země	Umístění	Pozn.
2005	Irák	4. místo, varovná situace	Afghánistán	11. místo, mírný stupeň varování	Ze 75 zemí ²⁹⁸
2006	Irák	4. místo, nejvyšší stupeň varování	Afghánistán	10. místo, střední stupeň varování	Ze 146 zemí ²⁹⁹
2007	Irák	2. místo, failed state	Afghánistán	8. místo, vyšší stupeň varování	Ze 177 zemí ³⁰⁰
2008	Irák	5. místo, failed state	Afghánistán	7. místo, nejvyšší stupeň varování	Ze 177 zemí ³⁰¹

Tabulka 7 Hodnocení Iráku a Afghánistánu z hlediska indexu *Failed States* v letech 2005-2008.

(Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle indexu *Failed States* v letech vlády George W. Bushe, 2005-2008.)

3.1.3 Barack H. Obama a proces demokratizace Iráku a Afghánistánu

Po osmiletém mandátu George W. Bushe v úřadu se podle Roberta MacMahona zdá být americká promoce demokracie „na rozcestí s obrovskými rozpory uvnitř obou hlavních stran, jak postupovat dál.“³⁰² Bushova administrativa nepostupovala z pohledu Council on Foreign Relations „s trpělivostí, dovedností, nabádáním ostatních, aby převzali vedoucí pozice, (...) někteří ji tedy budou kritizovat jako slabou.“³⁰³ Barack Obama musí v procesu demokratizace zvolit vhodnější nástroje, aby dosáhl ukotvení demokratických zásad v autoritativních státech. Násilí k takovému výsledku nepřispívá, což potvrzují i výsledky indexů

²⁹⁶ Dřívější data nejsou k dispozici.

²⁹⁷ V seznamu jsou jenom uznané, suverénní státy, založené na členství OSN.

²⁹⁸ *The Failed State Index 2005*. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2005-sortable> (10.3.2013).

²⁹⁹ *The Failed State Index 2006*. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2006-sortable> (10.3.2013).

³⁰⁰ *The Failed State Index 2007*. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2007-sortable> (10.3.2013).

³⁰¹ *The Failed State Index 2008*. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2008-sortable> (10.3.2013).

³⁰² McMAHON, Robert: *The Brave New World of Democracy Promotion*. Foreign Service Journal, leden 2009, s. 31.

³⁰³ *Democracy Promotion and the Obama Doctrine*. Council on Foreign Relations, 8.8.2011, <http://www.cfr.org/us-strategy-and-politics/democracy-promotion-obama-doctrine/p24621> (9.3.2013).

Freedom House a Failed States na případových studiích Afghánistánu a Iráku v době Bushovy vlády.

Problematické prosazování demokratizace vytváří veřejný tlak na Baracka Obamu, aby stáhnul americké vojáky zpět a přenechal rozvoj obou demokracií v rukou domácích aktérů. Upadající podpora pro setrvání jednotek v Iráku i Afghánistánu a neschopnost zajistit zde viditelný pokrok, se odráží i v důvěře amerických občanů k federální vládě. Ve výzkumu *Trust in Government* se společnost GALLUP ptala amerických občanů: „*Jak moc věříte federální vládě ve Washingtonu ohledně mezinárodních událostí?*“ Podpora George W. Bushe se od roku 2001, kdy dosahovala 75 %, propadla k 35 %. Na druhou stranu důvěra v Baracka Obamu se po zvolení pohybovala kolem 57 %. Přesto, že se v druhé půli roku 2012 zvýšila na 66 %, ^{304,305} slabší podpora tzv. Svobodné agendy je jedním z důvodů, proč podle Carotherse mluvili Obama i Clintonová o demokracii na začátku jejich mandátu velmi sporadicky. ³⁰⁶

Helen Cooperová v analýze pro New York Times napsala: „*není jasné, jaké konkrétní kroky zaujme prezident Obama k podpoře demokracie.*“³⁰⁷ Nicméně z projevů Hillary Clintonové před americkým Kongresem, v nichž mluvila o hlavních prioritách americké zahraniční problematiky: obraně, diplomacii a rozvoji, je patrné, že demokracie mezi nimi nemá zcela výsadní roli. Nye tím naznačuje možnou změnu v americké zahraniční politice. ³⁰⁸ Podle panelu expertů z konference Carnegie Endowment v Bruselu však nelze tvrdit, že Obama od demokratizace zcela ustoupil, jak předvídali mnozí političtí komentátoři. Obama se k závazku podporovat demokracii přihlásil v několika projevech, zachoval závazek demokracie finančně podpořit a ochotně jim asistovat. ³⁰⁹ Ve srovnání s Bushem je zde však patrný rozdíl. Zatímco Bush mluvil o nastolení demokracie všemi možnými prostředky, Obama prohlásil: „*žádný systém vlády nemůže ani by neměl být vnucován jednou zemí dalším.*“³¹⁰ To však podle Jonathana Laurence z Brookings institutu neznamena, že se Spojené státy vzdávají své pozice: „*Obama pouze ukazuje, že USA nejsou jediné, kdo sedí za volantem.*“³¹¹ Jak argumentuje

³⁰⁴ *Trust in Government*. GALLUP, <http://www.gallup.com/poll/5392/trust-government.aspx> (10.3.2013).

³⁰⁵ Úpadek popularity prezidentů zachycen i v *Notes on whether the American democracy is working*. New York Times, 6.2.2013, <http://www.washingtonpost.com/blogs/wonkblog/wp/2013/02/06/notes-on-whether-american-democracy-is-working/> (9.4.2013).

³⁰⁶ CAROTHERS, Thomas: *Democracy Promotion Under Obama: Finding a Way Forward*, c. d., s. 1.

³⁰⁷ COOPER, Helen: *Talking Softly on About Democracy Promotion*. New York Times, 29.1.2009, http://www.nytimes.com/2009/01/30/us/politics/30web-cooper.html?_r=0 (9.3.2013).

³⁰⁸ NYE, S. J.: *Democracy Promotion Reconsidered*, c. d.

³⁰⁹ *U.S. Democracy Policy Under Obama: Rebalancing or Retreat?* Carnegie Endowment, 12.10.2012, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2012/10/25-obama-arab-democratization-laurence> (9.4.2013).

³¹⁰ *Obama's Speech in Cairo*. New York Times, 4.6.2009, http://www.nytimes.com/2009/06/04/us/politics/04obama.text.html?pagewanted=all&_r=0 (9.4.2013).

³¹¹ LAURENCE, Jonathan: „*No Bourgeoisie, No Democracy*“: *Obama's Democratization Policy in the Middle East and North Africa*. Brookings, 25.10.2012,

Nicolas Bouchet z Chatham House, Obama našel pro demokratizaci ve své zahraniční politice významné místo, které vystavěl na budování struktur a prohlubování partnerství v řešení globálních výzev.³¹²

Přestože Barack Obama nepostavil demokratizaci v prvních měsících svého mandátu do čela své zahraničně politické agendy, dokázal v Iráku a Afghánistánu udržet úroveň politických systémů ve stavu, jakém je zanechal George W. Bush, pro něhož však byla politika demokratizace naprostou prioritou. Podle indexu Freedom House oba státy, i po zvolení demokratického lídra Obamy, patří k nesvobodným, což znamená, že přes rozdílnost v zahraničně politických přístupech v prosazování demokracie, lze u obou prezidentů zpozorovat de facto stejný výsledek.

Po srovnání funkčnosti, respektive ohrožení, politického systému v Iráku a Afghánistánu, jímž se zabývá Failed States index, však lze se zvolením Obamy do úřadu v roce 2009 zaznamenat částečnou změnu. Irák byl v posledních dvou letech vlády George W. Bushe hodnocen jako rozpadající se stát, což se po nástupu Obamy do Bílého domu až do současnosti nestalo ani jednou. Irák byl sice upozorněn na vyšší riziko pádu politického systému, prozatím však nebyla tato varování alarmující. Na druhou stranu v případě Afghánistánu zůstal status nezměněn. Organizace Fund for Peace jej nadále označuje za zemi s vysokým rizikem pravděpodobnosti selhání základních státních funkcí. Ačkoliv se tedy změna statusu ze strany Failed States indexu týká pouze Iráku, lze to v tomto případě vnímat jako posun, který se Bushovi nepodařilo ani ve dvou volebních obdobích.

<http://www.brookings.edu/research/opinions/2012/10/25-obama-arab-democratization-laurence> (9.4.2013).

³¹² BOUCHET, Nicolas: *The Democracy Tradition in US foreign policy and the Obama presidency*. International Affairs, 89, 2013, č. 1, s. 32.

Hodnocení demokracie v Afghánistánu podle indexu <i>Freedom House</i> za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2013					
Rok	OP	PP	Celkem	Slovní hodnocení	Poznámky
2009	6	5	5,5	Částečně svobodný	Korupce, neefektivnost státních institucí ³¹³
2010	6	6	6	Nesvobodný ³¹⁴	
2011	6	6	6	Nesvobodný ³¹⁵	
2012	6	5	5,5	Částečně svobodný	Násilí při budování nezávislé judikatury ³¹⁶
2013	6	6	6	Nesvobodný ³¹⁷	

Tabulka 8 *Hodnocení demokracie v Afghánistánu podle indexu Freedom House za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2013.*

(Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle indexu Freedom House v letech vlády Baracka H. Obamy, 2009-2013.)

³¹³ *Freedom in the World 2009: Progress in South Asia.* Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2009> (9.3.2013).

³¹⁴ *Freedom in the World 2010: Global Erosion of Freedom.* Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2010> (9.3.2013).

³¹⁵ *Freedom in the World 2011: The Authoritarian Challenge to Democracy.* Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2011> (9.3.2012).

³¹⁶ *Freedom in the World 2012: The Arab Uprisings and Their Global Repercussions.* Freedom House, http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/FIW%202012%20Booklet--Final.pdf (9.3.2012)

³¹⁷ *Freedom in the World 2013: Democratic Breakthroughs in the Balance.* Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/FIW%202013%20Charts%20and%20Graphs%20for%20Web.pdf> (9.3.2013).

Hodnocení demokracie v Iráku podle indexu <i>Freedom House</i> za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2013					
Rok	OP	PP	Celkem	Slovní hodnocení	Poznámky
2009	6	6	6	Nesvobodný ³¹⁸	
2010	6	5	5,5	Částečně svobodný	Svob. region. volby 2009, stahování vojsk USA ³¹⁹
2011	6	5	5,5	Částečně svobodný	Svobodné volby 2010, ale bez možnosti opozice získat mandát ³²⁰
2012	6	6	6	Nesvobodný ³²¹	
2013	6	6	6	Nesvobodný	Moc v rukou premiéra Nouri al-Malikiho a rostoucí tlak na pozici ³²²

Tabulka 9 *Hodnocení demokracie v Iráku podle indexu Freedom House za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2013.*

(Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle indexu Freedom House v letech vlády Baracka H. Obamy, 2009-2013.)

³¹⁸ *Freedom in the World 2009: Progress in South Asia*, c. d.

³¹⁹ *Freedom in the World 2010: Global Erosion of Freedom*, c. d.

³²⁰ *Freedom in the World 2011: The Authoritarian Challenge to Democracy*, c. d.

³²¹ *Freedom in the World 2012: The Arab Uprisings and Their Global Repercussions*, c. d.

³²² *Freedom in the World 2013: Democratic Breakthroughs in the Balance*, c. d.

Hodnocení Iráku a Afghánistánu z hlediska <i>indexu Failed States</i> v letech 2009-2012					
Rok	Země	Umístění	Země	Umístění	Poznámka
2009	Irák	6. místo, nejvyšší riziko varování	Afghánistán	7. místo, nejvyšší riziko varování	Ze 177 zemí ³²³
2010	Irák	7. místo, nejvyšší riziko varování	Afghánistán	6. místo, nejvyšší riziko varování	Ze 177 zemí ³²⁴
2011	Irák	9. místo, vyšší riziko varování	Afghánistán	7. místo, nejvyšší riziko varování	Ze 177 zemí ³²⁵
2012	Irák	9. místo, vyšší riziko varování	Afghánistán	6. místo, nejvyšší riziko varování	Ze 177 zemí ³²⁶

Tabulka 10 Hodnocení Iráku a Afghánistánu z hlediska *indexu Failed States* v letech 2009-2012. (Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle indexu Failed State v letech vlády Baracka H. Obamy, 2009-2012.)

3.2 Domácí a zahraniční politika jako klíčové proměnné atraktivity politiky

V přístupech obou prezidentů k zahraničně politickým záležitostem je třeba pochopit základní rozdíl, na kterém se většina expertů mezinárodních vztahů shoduje, a sice rozdílný postoj k řešení globálních událostí. George W. Bush je odborníky označován za unilateralistu, jelikož mluvil o skepsi vůči mezinárodním smlouvám, institucím a právu už během své volební kampaně v roce 2000.³²⁷ Po svém zvolení anuloval či přímo odstoupil od řady mezinárodních dohod a mechanismů včetně Kjótského protokolu, Mezinárodního trestního soudu či Smlouvy o všeobecném zákazu zbraní.³²⁸ Podle prezidenta Brookings institutu Strobea Talbotta „byly tyto příklady unilateralismu a řada jiných zbytečné. Neexistovala totiž žádná naléhavá potřeba

³²³ *The Failed State Index 2009*. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2009-sortable> (10.3.2013)

³²⁴ *The Failed State Index 2010*. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2010-sortable> (10.3.2013).

³²⁵ *The Failed State Index 2011*. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2011-sortable> (10.3.2013).

³²⁶ *The Failed State Index 2012*. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2012-sortable> (10.3.2013).

³²⁷ HOWARD, M. Lise: *Sources of Change in United States–United Nations Relations*. Global Governance, 16, 2010, č. 4, s. 493-497.

³²⁸ JOHNSTONE, Ian: *US-UN Relations after Iraq: The End of the World (Order) As We Know It?* European Journal of International Law, 15, 2004, č. 4, s. 827.

zničit nebo odsunout úsilí budované desetiletí.³²⁹ Unilaterální politiky Bushovy vlády způsobily řadu tenzí, což narušilo dobré vztahy mezi Amerikou a tradičními spojenci.

Obama, po nástupu do funkce v roce 2009, hovořil o změně vize Ameriky jako globálního lídra, který se bude spoléhat na multilaterální kooperaci.³³⁰ Zavázal se k obnovení americké diplomacie a návratu ke kooperaci s mezinárodními institucemi, především pak Organizací spojených národů: „Žádný z problémů nebude vyřešen, pokud se USA nebudou věnovat organizaci a její misi.“³³¹ Podle Nyeho patří k hlavním cílům Obamovy zahraniční politiky „vylepšit obraz Ameriky ve světě, ukončit zapojení do dvou válek, nabídnout pomocnou ruku Iránu, resetovat vztahy s Ruskem, vytvořit kooperaci s Čínou ohledně regionálních i globálních výzev a přinést mír na Blízký východ.“³³² James Lindsay se proto domnívá, že „zahraničně politické názory Bushe a Obamy lze nazvat dramaticky rozdílnými. Sdílejí pouze jediné společné přesvědčení, to, že ostatní státy prahnou po leadershipu USA.“³³³ Již po roce Obamy vlády v Bílém domě se ovšem objevují kritické názory, které zpochybňují změny demokratického prezidenta v přístupu k zahraniční politice a měkké moci.^{334,335} Vzhledem k absenci konsenzu mezi odborníky je potřeba zahraničně politické výsledky obou lídrů konfrontovat s konkrétními případovými studii a to jak kvalitativně, tak kvantitativně.

V přístupu k domácím politikám lze mezi Bushem a Obamou zpozorovat rozdíl v souvislosti s tím, k jaké politické straně, či spektru, se oba hlásí. Republikánská strana prezidenta Bushe je na rozdíl od Demokratické strany konzervativnější. K základním ideovým předpokladům Republikánské strany patří podpora volného trhu, menší zásahy do ekonomiky a především důraz na morální tradice, rodinný život a užší propojení s církví. Obama je členem Demokratické strany, jež, v porovnání s Republikánskou stranou, staví na sociálnější politice a

³²⁹ TALBOTT, Strobe: *Unilateralism: Anatomy of a Foreign Policy Disaster*. Brookings, 21.2.2007, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2007/02/21diplomacy-talbott> (10.4.2013).

³³⁰ PATRICK, S. Stewart: *Prudent Multilateralism in Libya*. CFR, 29.3.2011, <http://www.cfr.org/libya/prudent-multilateralism-libya/p24527> (10.4.2012).

³³¹ McCain, Obama on International Diplomacy and Immigration. The Huffington Post, 15.9.2008, http://www.huffingtonpost.com/eliza-margarita-bates-and-cara-zwerling/mccain-obama-on-internati_b_126353.html (10.4.2013).

³³² NYE, S. Joseph: *The Obama Doctrine's First Term*. Project Syndicate, 8.8.2012, <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-obama-doctrine-s-first-term-by-joseph-s--nye#64SqGRQTCCW7oKMt.99> (10.4.2013).

³³³ LINDSAY, M. J.: *George W. Bush, Barack Obama and the Future of US global leadership*, c. d., s. 765.

³³⁴ SCOBILIC, Peter: *Obama's Foreign Policy Isn't Bush Part 2*. NPR, 25.3.2009, <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=102349690> (11.4.2013).

³³⁵ Podobně *Why Obama Defaulted to Bush Foreign Policy Positions*. Time, 4.1.2010, <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1950827,00.html> (11.4.2013).

podle Vladimíry Dvořákové se zároveň častěji podílí na politikách týkajících se ochrany lidských práv a životního prostředí.³³⁶

3.2.1 Enviromentální politika: přístup Bushe a Obamy

Jedním z elementů, na nichž lze srovnávat přístup obou prezidentů, Bushe i Obamy, k užití měkké moci v případě atraktivity politiky, může být enviromentální politika. Nye se domnívá, že „*atraktivita amerického modelu vyrůstá z technologického leadershipu a masivního konzumerismu.*“ Participací v boji proti změně klimatu, například přijetím Kjótského protokolu, však země mohou získat moc k iniciativě či prosazení agendy na mezinárodní půdě a tím získají možnost ovlivnit chod či praktiky instutic. Pokud se stát nechce k řešení problémů na mezinárodné půdě přidat, musí počítat s tím, že na něj bude nahlíženo jako na aktéra, jenž ignoruje měkkou moc a nehodlá se zasazovat o spolupráci s mezinárodním společenstvím.³³⁷

Spojené státy za vlády George W. Bushe vnímaly Kjótský protokol jako problematickou dohodu, na niž se nehodlají podílet,³³⁸ jelikož „*může svými závazky narušit domácí ekonomiku.*“³³⁹ Bushova administrativa zaujala ke Kjótskému protokolu od počátku negativní postoj a od Obamy byla v tomto směru očekávána významná proměna, kterou dokáže obnovením závazků, jenž vyplývají z mezinárodních smluv.³⁴⁰ Enviromentální politika nicméně zcela chyběla v prezidentských volebních kampaních jak v případě Obamova, tak Romneyho týmu a to poprvé od roku 1984.³⁴¹ Obama se sice přihlásil ke Kjótskému protokolu, doposud se mu ovšem nedaří plnit závazné limity. Neschopnost dostát závazkům působí rozpory u tradičních partnerů v Evropské unii a částečně nahrává tvrzením o možnosti Obamy odlišit se od svého předchůdce pouze rétoricky.³⁴²

³³⁶ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra: *Spojené státy americké: od agrární společnosti ke společnosti postmoderní.* In: DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra (ed.): *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů.* Praha, Nakladatelství Oeconomica 2008, s. 84-87.

³³⁷ GEIGER, Till: *The Power Game, soft power and the international historian.* In: PARMAR, Inderjeet – COX, Michael (eds.): *Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives.* New York, Routledge 2010, s. 91.

³³⁸ BHAGWATI, N. Jagdish: *A global warming fund could succeed where Kyoto failed.* Council on Foreign Relations, 16.8. 2006. <http://www.cfr.org/energy/global-warming-fund-could-succeed-kyoto-failed/p11311> (10.7. 2011).

³³⁹ *Bush rejects Kyoto-style G8 deal.* BBC, 4.7. 2005. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/4647383.stm> (22.7. 2011).

³⁴⁰ *Obama victory signals rebirth of US enviromental policy.* Guardian, 5.11.2008, <http://www.guardian.co.uk/environment/2008/nov/05/climatechange-carbonemissions> (12.4.2013).

³⁴¹ *Global Power in Decline: Debate Reveals Outdated US Foreign Policy.* Spiegel, 23.10.2012, <http://www.spiegel.de/international/world/obama-romney-foreign-policy-debate-reveals-a-us-in-decline-a-862873.html> (21.2.2013).

³⁴² BRUTON, John: *EU-US Transatlantic Relations: The Obama moment.* In: DE VASCONCELOS, Álvaro – ZABOROWSKI, Marcin (eds.): *The Obama Moment.* Institute for Security Studies, Paris 2009, s. 32.

Navzdory kritice vůči prezidentu Obamovi z dat nezávislé statistiky US Energy Information Agency (EIA) vyplývá, že, oproti Bushově vládě, lze zaznamenat zřejmý pokrok ve spotřebě emisí oxidu uhličitého. Zatímco v období mandátu George W. Bushe se spotřeba oxidu uhličitého blížila k šesti milionům tunám, které v roce 2006 dokonce vysoce překonala, za Obamy se spotřeba prozatím pokaždé držela kolem 5,5 milionů tun. V posledních letech navíc spotřeba viditelně klesá, jak lze pochopit z tabulky EIA, což je oproti kvalitativním hodnocením poměrně pozitivní výsledek pro Obamu.

Nestranná společnost Polling Report uspořádala výzkum mezi americkou veřejností, v níž se ptala, zda „vláda USA dělá: příliš mnoho, příliš málo nebo dostatečně dost, co se týče ochrany prostředí.“ Z dat vyplývá, že Obama svými politikami v období 2010-2013 dělal podle 16-17 % dotázaných pro zachování prostředí dokonce příliš mnoho. V porovnání s Bushem takto odpovědělo 3x více respondentů. Na druhou stranu 51-62 % občanů tvrdilo, že Bush v problematice ochrany prostředí dělal skutečně málo. Výsledek z průzkumu Polling Report, podobně jako předchozí, kvantitativní šetření EIA, ukazuje na patrný rozdíl přístupů obou prezidentů k enviromentální politice.

Celková spotřeba emisí oxidu uhličitého v USA v letech 2001-2011 (v mil. tun)³⁴³			
2001	5,754.553	2007	6,026.284
2002	5,799.088	2008	5,844.582
2003	5,853.033	2009	5,435.279
2004	5,974.227	2010	5,636.739
2005	5,999.245	2011	5,490.631
2006	5,924.294	2012	-

Tabulka 11 Celková spotřeba emisí oxidu uhličitého v USA v letech 2001-2011.

(Zdroj: *International Energy Statistics*. EIA, <http://www.eia.gov/cfapps/ipdbproject/iedindex3.cfm?tid=90&pid=44&aid=8&cid=regions&syid=2001&eyid=2011&unit=MMTCD> (11.4.2013).

³⁴³ Data z roku 2012 prozatím nejsou k dispozici.

Polling Report: „Myslíte si, že dělá vlády USA dost pro ochranu životního prostředí?“ ³⁴⁴ (v %)				
Rok	Příliš mnoho	Příliš málo	Dostatečně	Nejistí
2003	7	51	37	5
2004	5	55	37	3
2005	5	58	34	3
2006	4	62	33	1
2010	15	46	35	4
2011	16	49	33	2
2012	17	51	30	2
2013	16	47	35	2

Tabulka 12 Výzkum společnosti Polling Report ohledně přístupu amerických prezidentů Bushe a Obamy k životnímu prostředí.

(Zdroj: Enviroment. Polling Report, <http://www.pollingreport.com/enviro.htm> (11.4.2013).

3.2.2 Rozvojová pomoc: přístup Bushe a Obamy

Dalším ze zkoumaných proměnných atraktivity politik měkké moci je finanční pomoc USA pro rozvojové země mezinárodní komunity. Nye argumentuje, že „rozvojová pomoc je příspěvkem k budování měkké moci,“ protože se aktér může stát atraktivním pro další subjekty, které ho mohou následovat. Obraz Spojených států ve světě by se mohl výrazně zlepšit, čímž by upevnily své postavení v systému.³⁴⁵

Během studené války se podpora chudých států stala důležitým nástrojem americké zahraniční politiky. Přestože podle dat Heritage Foundation z roku 1994 vyplývá, že 74 % z příjemců americké podpory stojí v OSN proti Spojeným státům, Clinton odmítal snížit částky na rozvojovou pomoc.³⁴⁶ Po teroristických útocích George W. Bush přislíbil zvýšení americké zahraniční pomoci, což, jak říká Steven Radelet pro Foreign Affairs, bylo „jedno z největších překvapení jeho prezidentství.“³⁴⁷ Bush chtěl podle týdeníku the Economist dokázat americký leadership v oblasti rozvoje, proto založil Millenium Challenge account, nový mechanismus pro rozdělení zdrojů na rozvojovou pomoc. Uvolnil 15 miliard dolarů na boj s AIDS, což je prozatím

³⁴⁴ Do průzkumu bylo zapojeno 1022 dospělých občanů z různých států USA.

³⁴⁵ NYE, J.: *The Velvet Hegemon. How soft power can help defeat terrorism*, c. d., s. 75.

³⁴⁶ WANG, T. Y.: *The U.S Foreign Aid and UN Voting: An Analysis of Important Issues*. International Studies Quaterly, 43, 1999, s. 199-200.

³⁴⁷ RADELET, Steven: *Bush and Foreign Aid*. Foreign Affairs, 82, 2003, č. 5, s. 104.

největší závazek, jaký doposud americká vláda na konkrétní boj s nemocí dala.³⁴⁸ Současně Bush daroval 350 milionů dolarů na pomoc obětem tsunami v jihovýchodní Asii a do regionu poslal vyslance.³⁴⁹

Ministryně zahraniční Condoleezza Riceová a poradce Stephen Krasner měli na starost reformu zahraniční pomoci, která měla být zásadní změnou ve Spojených státech po 40 letech. Riceová a Krasner tvrdili: „*Musíme být strategičtí (...), administrativa chce více flexibility v tom, jak se peníze utrací.*“³⁵⁰ Spojené státy byly řadu let pod silnou kritikou ze strany evropských a rozvojových agentur kvůli rozpočtu pro rozvoj, který byl jedním z nejmenších v porovnání s velikostí americké ekonomiky. I proto byl Bush odhodlán investovat mnohem víc, než předchozí administrativy a věřil, že tímto obnoví americký leadership ve světě.³⁵¹

Oficiální rozvojová pomoc USA za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008 (v mld. dolarů)			
2001	2002	2003	2004
8,95434	11,2507	16,35914	17,0266
2005	2006	2007	2008
26,34426	22,00482	19,72854	24,82462

Tabulka 13 Oficiální rozvojová pomoc za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008.

(Zdroj: Economy and Policy. Earth Policy Institute, 4.10.2010, http://www.earth-policy.org/data_center/C25 (21.3.2013).

Pozitivně k finanční pomoci přistupuje i současná administrativa prezidenta Obamy. Nový ministr zahraničí John Kerry uvedl, že „*zahraniční pomoc nejsou vyhozené peníze (...)* je to investice do silné Ameriky a svobodného světa.“³⁵² Obama navrhl nový plán pro globální rozvojovou politiku. „*Doposud jsme měřili naše úsilí penězi, které jsme utratili za jídlo či léky,*

³⁴⁸ *Bush, hero or hypocrite?* Economist, 29.3.2003, <http://www.economist.com/node/1817134> (12.3.2013).

³⁴⁹ NYE, S. J.; *Rice Must Deploy More Soft Power*, c. d.

³⁵⁰ *Bush plans overhaul of US foreign aid system.* Financial Times, 11.12.2005, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/2a05367a-6a7a-11da-ba41-0000779e2340.html#axzz2QAXDXtWH> (17.3.2013).

³⁵¹ *Bush Plans to Raise Foreign Aid and Tie it to Reforms.* New York Times, 15.3.2002, <http://www.nytimes.com/2002/03/15/world/bush-plans-to-raise-foreign-aid-and-tie-it-to-reforms.html> (19.3.2013).

³⁵² *Zahraniční pomoc není charita, ale investice, řekl nový šéf diplomatů USA.* Idnes, 20.2.2013, http://zpravy.idnes.cz/prvni-verejne-vystoupeni-americkeho-ministra-zahranici-johna-kerryho-1mr-/zahranicni.aspx?c=A130220_191242_zahranicni_brd (20.2.2013).

kteře jsme poskytli, (...) ale měli bychom pomáhat rozvojovým státům s tím, jak se rozvíjet a pohnout z chudoby k prosperitě.³⁵³ Pomoc by podle Obamy měla být soustředěna na dlouhodobý rozvoj, spíše než dočasné potravinové pomoci, jež lidem nepomáhají: „Není to rozvoj, ale závislost a je to cyklus, který musíme rozbít. Místo řízení chudoby musíme lidem nabídnout východisko z chudoby.“³⁵⁴ Obama sliboval zvýšit americkou zahraniční pomoc až na 50 miliard dolarů, což se mu však doposud nepodařilo. Průměrná investice George Bushe do rozvojové pomoci byla 18 bilionů, v případě Obamy 23 bilionů. Přestože Obama nedostal svým rétorickým závazkům pomoc zvýšit až na 50 miliard dolarů, investoval do zahraniční pomoci po čtyřech letech ve funkci průměrně víc než Bushova vláda.

Oficiální rozvojová pomoc USA za vlády Baracky H. Obamy v letech 2009-2013 (v mld. dolarů)				
2009	2010	2011	2012	2013
20,294	25,445	22,924	23,292 ³⁵⁵	23,709 ³⁵⁶

Tabulka 14 Oficiální rozvojová pomoc za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2013.

(Zdroj: *An increase, but nowhere close to double*. Politifact, 20.11.2012,

<http://www.politifact.com/truth-o-meter/promises/obameter/promise/170/double-us-spending-on-foreign-aid-to-50-billion/> (22.3.2013).

3.2.3 Imigrační politika: přístup Bushe a Obamy

S budováním měkké moci se pojí i atraktivita aktéra, jehož chtějí ostatní následovat a tím vylepšují svůj obraz ve světě. V případě Spojených států lze takovou atraktivitu zachytit imigrací. Joseph Nye argumentuje, že „imigrace je pro americkou měkkou sílu velice výhodná. Skutečnost, že lidé chtějí přijet do Ameriky, zvyšuje její přitažlivost, protože mnoho lidí si představuje sebe samé jako Američany, z části proto, že řada úspěšných Američanů vypadá jako oni.³⁵⁷ Navíc spojení mezi přistěhovalci, jejich rodinami a přáteli doma pomáhá

³⁵³ Obama announces development plan at U.N. CNN, 22.9.2010, <http://www.cnn.com/2010/POLITICS/09/22/united.nations.obama/index.html> (20.3.2013).

³⁵⁴ President Obama, On Foreign Aid: U.S. Must Be „Big Hearted And Hard Hearted.“ NPR, 22.9.2012, <http://www.npr.org/blogs/thetwo-way/2010/09/22/130049922/obama-on-development-goals-u-s-must-be-big-hearted-and-hard-headed> (19.3.2013).

³⁵⁵ Předpokládaná částka rozpočtu.

³⁵⁶ Odhadovaná částka z rozpočtu.

³⁵⁷ NYE, S. Joseph: *Immigration built US*. Taipei Times, 29.12.2012, <http://www.taipetimes.com/News/editorials/archives/2012/12/29/2003551238/2> (12.4.2013).

zprostředkovat přesné a pozitivní informace o zemi.³⁵⁸ Imigrace podle Nyeho představuje základ pro měkkou i tvrdou sílu, kterou USA potřebují k upevnění svého postavení v globálním světě.^{359, 360}

Komplexní reforma zákona o imigrační politice patřila k hlavním prioritám Bushovy vlády. Prezident Bush považoval tuto politiku za záležitost národní důležitosti a ve svém projevu řekl: „*Jsmo národ přistěhovalců, musíme dodržovat tuto tradici, jež posílila naši zemi v mnoha směrech.*“³⁶¹ Dva návrhy na změnu imigračního systému ovšem v letech 2004 i 2007 odmítlo v Senátu podpořit neokonzervativní křídlo jeho Republikánské strany.³⁶² Bush, který na reformách spolupracoval s republikánskými senátory John McCainem a Tedem Kennedym, věřil, že prosazení imigrační reformy pomůže k zisku hispánských voličů a dalších minoritních skupin, které tradičně volí spíše Demokratickou stranu.³⁶³

V současnosti je reforma imigračního systému intenzivně diskutována Barackem Obamou, jenž podporuje vytvoření jasného přístupu k občanství,³⁶⁴ což podle průzkumu Washington Post Poll schvaluje více jak 55 % Američanů.³⁶⁵ Upevnění hranic, další hlavní bod Obamovy reformy, podporuje přes 80 % americké veřejnosti.³⁶⁶ Přestože se Barack Obama těší poměrně velké oblíbenosti u minoritních skupin, od jeho zvolení rekordně vzrostl počet deportací a to téměř o 50 % oproti prvnímu mandátu George W. Bushe a přibližně o 30 % během jeho druhého volebního období.³⁶⁷ Za Obamovy vlády zároveň klesl počet imigrantů, kteří získali legální status pro pobyt v USA. Navzdory podpoře imigrační reformy a silné základny svých voličů mezi bývalými imigranty či jejich rodinami, se Obama k imigrační politice staví striktněji než jeho předchůdce.

³⁵⁸ NYE, S. Joseph: *Immigration and American Power*. Project Syndicate, 10.12.2012, <http://www.project-syndicate.org/commentary/obama-needs-immigration-reform-to-maintain-america-s-strength-by-joseph-s--nye> (12.4.2013).

³⁵⁹ NYE, S. Joseph: *The Closing of America?* Project Syndicate, 9.8.2010, <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-closing-of-america-> (12.4.2013).

³⁶⁰ O historii imigrace do USA viz LUEDTKE, S. Luther: *The Search for American Character*. In: LUEDTKE, S. Luther (ed.): *Making America. The Society and Culture of the United States*. Washington, United States Information Agency 1987, s. 8-9.

³⁶¹ *Bush's Speech on Immigration*. New York Times, 15.5.2006, <http://www.nytimes.com/2006/05/15/washington/15text-bush.html?pagewanted=all&r=0> (12.4.2013).

³⁶² *Jeb Bush falls into GOP's immigration trap*. CNN, 11.3.2013, <http://www.cnn.com/2013/03/11/opinion/zelizer-bush-immigration> (12.4.2013).

³⁶³ BERRY, M. Jeffrey – JANDA, Kenneth – GOLDMAN, Jerry: *The Challenge of Democracy. Government in America*. Boston, Houghton Mifflin Company 1992, s. 285-288.

³⁶⁴ *McCain, Obama on International Diplomacy and Immigration*, c. d.

³⁶⁵ Vzorek 1014 amerických občanů.

³⁶⁶ *Immigration*. Polling Report, <http://www.pollingreport.com/immigration.htm> (15.3.2013).

³⁶⁷ *As Deportations Rise to Record Levels, Most Latinos Oppose Obama's Policy*. Pew Research Hispanic Center, 28.12.2011, <http://www.pewhispanic.org/2011/12/28/as-deportations-rise-to-record-levels-most-latinos-oppose-obamas-policy/> (10.4.2013).

Počet legálních imigrantů za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008 (mil.)			
2001	2002	2003	2004
1,064, 318 ³⁶⁸	1,063,732 ³⁶⁹	705,827 ³⁷⁰	946, 142 ³⁷¹
2005	2006	2007	2008
1,122,373 ³⁷²	1,266,264 ³⁷³	1,052,415 ³⁷⁴	1,107,126 ³⁷⁵

Tabulka 15 Počet legálních imigrantů za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008.
(Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle ročních zpráv Úřadu imigrační statistiky.)

Počet legálních imigrantů za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2012 (mil.)			
2009	2010	2011	2012
1,130,818 ³⁷⁶	1,042,625 ³⁷⁷	1,062,040 ³⁷⁸	1,031,631 ³⁷⁹

Tabulka 16 Počet legálních imigrantů vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2012.
(Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle ročních zpráv Úřadu imigrační statistiky.)

³⁶⁸ 2001 *Statistical Yearbook of the Immigration and Naturalization Service*. U.S. Department of Justice, s. 3, <http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2001/yearbook2001.pdf> (10.4.2013).

³⁶⁹ 2002 *Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 3, <http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2002/Yearbook2002.pdf> (10.4.2013).

³⁷⁰ 2003 *Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 3, <http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2003/2003Yearbook.pdf> (10.4.2013).

³⁷¹ 2004 *Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 5, <http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2004/Yearbook2004.pdf> (10.4.2013).

³⁷² 2005 *Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 5, http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2005/OIS_2005_Yearbook.pdf (10.4.2013).

³⁷³ 2006 *Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 5, http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2006/OIS_2006_Yearbook.pdf (10.4.2013).

³⁷⁴ 2007 *Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 5, http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2007/ois_2007_yearbook.pdf (10.4.2013).

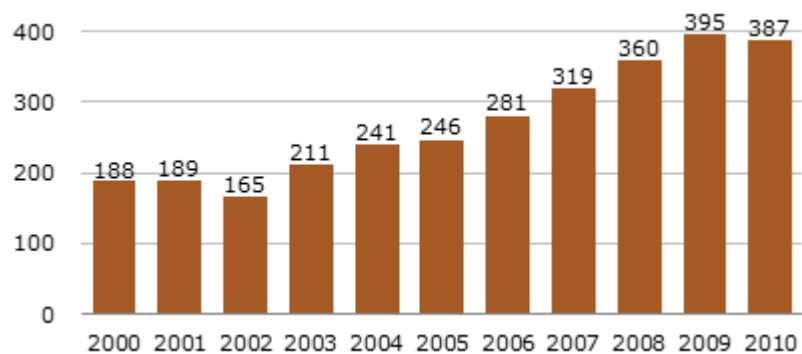
³⁷⁵ 2008 *Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 5, http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2008/ois_yb_2008.pdf (10.4.2013).

³⁷⁶ 2009 *Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 5, http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2009/ois_yb_2009.pdf (10.4.2013).

³⁷⁷ 2010 *Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 5, http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2010/ois_yb_2010.pdf (10.4.2013).

³⁷⁸ 2011 *Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 5, http://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/immigration-statistics/yearbook/2011/ois_yb_2011.pdf (10.4.2013)

³⁷⁹ *Yearbook of Immigration Statistics: 2012*. Office of Immigration, s. 5, <http://www.dhs.gov/yearbook-immigration-statistics-2012-legal-permanent-residents> (10.4.2013).

Tabulka 17 Deportace imigrantů (v tis.) z USA v období 2000-2010 .

(Zdroj: *As Deportations Rise to Record Levels, Most Latinos Oppose Obama's Policy*. Pew Research Hispanic Center, 28.12.2011, <http://www.pewhispanic.org/2011/12/28/as-deportations-rise-to-record-levels-most-latinos-oppose-obamas-policy/> (10.4.2013).

3.2.4 Leadership Bushe a Obamy

K investici do měkké moci patří podle Josepha Nyeho i postavení státu a jeho lídra. Leadership Nye nevnímá jen jako „záležitost vydávání rozkazů, ale současně schopnost vést vlastním příkladem a tím zaujmout ostatní, aby udělali to, co chceme.“³⁸⁰ Síla a leadership jsou podle Nyeho jedněmi z hlavních podstat dnešního světa a jejich role se neustále vyvíjí. Aby stát dokázal prosadit chytrou moc, musí mít, jak tvrdí Nye, efektivního lídra, který „zkombinuje schopnosti měkké a tvrdé moci.“ Stejně důležité je kromě osobního charismatu, který však lze těžko definovat, také emoční inteligence, komunikace a vize.³⁸¹

George W. Bush v prezidentské kampani v roce 2000 prohlásil, že „*nechce být špatným Američanem, který chodí dokola a říká světu, co má dělat.*“ Nicméně celý svět ho tak z hlediska Brendona O'Connora vnímal.³⁸² Po útocích z 11. září 2001 vlna solidarity s Amerikou poměrně brzy ustála, když se Bush rozhodnul unilaterálně napadnout Irák a následně byly zveřejněny prostředky, kterými se zapojil do války proti teroru včetně mučení vězňů v Guantanámu.³⁸³ Z průzkumu GALLUP vyplývá, že v září 2001 Bushovu politiku schvalovalo 90 % respondentů,³⁸⁴ zatímco v roce 2003, po invazi do Iráku, podpora v Americe klesla na 60 %. První Bushův mandát schvalovalo 62 % občanů, druhé období ovšem jen 37 % respondentů.³⁸⁵

³⁸⁰ NYE, J.: *Soft Power. Why you now need it*, c. d.

³⁸¹ NYE, S. J.: *Powers To Lead*, c. d. s. xvii-xix, 69.

³⁸² O'CONNOR, Brendon: George W. Bush and Anti-Americanism. In: O'CONNOR, Brendon – GRIFFITHS, Martin (eds.): *Anti-Americanism. History, Causes, Themes. Volume 4: In the 21st Century*. Oxford, Greenwood World Publishing 2007, s. 1.

³⁸³ LAYNE, Ch.: *The Unbearable Lightness of Soft Power*, c. d., s. 51.

³⁸⁴ Společnost GALLUP nezveřejnila počet respondentů ani metodologii výzkumu.

³⁸⁵ *Presidential Approval Ratings - George W. Bush*. GALLUP, <http://www.gallup.com/poll/116500/presidential-approval-ratings-george-bush.aspx> (10.4.2013).

Tabulka 18 Schvalování postupů obou amerických prezidentů, George W. Bushe a Baracka Obamy, v letech 2002-2009.

(Zdroj: (Presidential Approval Ratings - - George W. Bush. GALLUP, <http://www.gallup.com/poll/116500/presidential-approval-ratings-george-bush.aspx> (10.4.2013).

Bush byl podle Lindsayho vnímán jako „ten, kterého z počátku viděli jako muže kontrolujícího události a nadřízeného administrativy, k člověku, jenž už nevelí ani vládě.“³⁸⁶ Jeho kolegové z Council on Foreign Relations se však domnívají, že v současnosti rozšířený anti-Amerikanismus „není pouze výsledkem zloby ohledně Bushovy zahraniční politiky. Je to hluboce zakořeněná antipatie akumulovaná po desetiletí.“³⁸⁷ Nicméně magazín Forbes zaznamenal významný propad amerického leadershipu nejen v arabském světě, ale současně u evropských politiků. Během období 2002-2006 se názor Evropanů na schopnosti amerického leadershipu ve světových událostech snížil ze 64 % na 37 % a naopak pocit neschopnosti Ameriky hrát roli v globálních výzvách se zvýšil z 31 % na 57 %.³⁸⁸ Zbigniew Brzezinski dokonce ve své knize *Second Chance* napsal: „Dal bych Bushovi F za katastrofický leadership Spojených států ve světě.“³⁸⁹ Obrovská kritika Bushovy zahraniční politiky se tak stala hlavním námětem pro prezidentské volby v roce 2008.

Obrovský entuziasmus po zvolení Obamy, jenž John Robert Kelley z American University nazývá „efekt Obama“,³⁹⁰ převládal po zvolení ve většině členských států EU a se získáním Nobelovy ceny míru získal ještě silnější rozměr. Od nového lídra, jak konstatoval americký deník New York Times, očekávali nejen Evropané, ale celý svět téměř naivně, že

³⁸⁶ LIDSAY, M. James: *Iraq has Largely Shattered Bush's Popularity*. Council on Foreign Relations, 11.5.2006, <http://www.cfr.org/media-and-public-opinion/lindsay-iraq-has-largely-shattered-bushs-popularity/p10679> (28.2.2013).

³⁸⁷ *Anti-Americanism – It's not all Bush's Fault*. CFR, 15.8.2006, <http://www.cfr.org/foreign-policy-history/anti-americanism---s-not-all-bushs-fault/p11292> (9.4.2013).

³⁸⁸ *Anti-American Sentiment Grows Worldwide*. Forbes, 23.8.2007, http://www.forbes.com/2007/08/22/bush-anti-americanism-cx_0823oxfordanalytica.html (9.4.2013).

³⁸⁹ BRZEZINSKI, Zbigniew: *Second Chance: Three Presidents and the Crisis of American Superpower*. New York, Basic Books 2007, s. 135.

³⁹⁰ KELLEY, R. John: *Keep calm and carry on: Appraising the Transatlantic Relationship from Iraq to Obama*. European Political Science, 10, 2011, s. 20.

„okamžitě ukončí trpkou ideologickou roztržku, která vznikla během administrativy George W. Bushe a zahájí novou éru.“³⁹¹ V průzkumu britského deníku BBC mezi pěti evropskými zeměmi³⁹² dosahoval Obama v roce 2009 podpory u 78 % respondentů z celé Evropské unie.³⁹³ Podobné výsledky zaznamenala i společnost GALLUP ohledně světových lídrů. Na otázku, jestli „je Obama světovým lídrem,“ odpovědělo v Německu kladně 90 %, ve Francii 87 %, a v Británii 84 % respondentů.³⁹⁴ Stejný průzkum se také dotazoval, zda „bude Obama dělat správné věci v zahraniční politice,“ přičemž 91 % Francouzů a 93 % Němců odpovědělo pozitivně. V případě Bushe taková odpověď zazněla jen u 13 % Francouzů a 14 % Němců.³⁹⁵ NPR dokonce zjistila, že s příchodem nového prezidenta nahlíží na Spojené státy pozitivněji i arabské státy.³⁹⁶

	U.S. Favorability Rating									Will Do Right Thing in World Affairs				
	1999/ 2000	2002	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2010	% Confident	Bush 2008	Obama 2009	Obama 2010	Change 09-10
U.S.	--	--	--	83	76	80	84	88	85	U.S.	37	74	65	-9
Britain	83	75	70	55	56	51	53	69	65	France	13	91	87	-4
France	62	62	42	43	39	39	42	75	73	Germany	14	93	90	-3
Germany	78	60	45	42	37	30	31	64	63	Spain	8	72	69	-3
Spain	50	--	38	41	23	34	33	58	61	Britain	16	86	84	-2

Tabulka 19 Výzkum společnosti GALLUP ve Velké Británii, Francii, Německu a Španělsku ohledně oblíbenosti amerických prezidentů a jejich postupu v mezinárodních záležitostech.

(Zdroj: *Obama More Popular Abroad Than At Home, Global Image of U.S. Continues to Benefit*. GALLUP, 17.6.2010, <http://www.pewglobal.org/2010/06/17/chapter-6-opinions-about-european-leaders-and-nations/> (10.4.2013).

³⁹¹ *Obama or Romney, Europe Is In for Disappointment*. New York Times, 9.7.2012, <http://www.nytimes.com/2012/07/10/world/europe/10iht-letter10.html? r=0> (23.9.2012).

³⁹² BBC na internetových stránkách seznam zemí, metodologii, počet respondentů ani zkoumané proměnné nezveřejnila.

³⁹³ *Global survey shows drop in support for Barack Obama*. BBC, 13.6.2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-18417967> (8.10.2012).

³⁹⁴ *Obama More Popular Abroad Than At Home, Global Image of U.S. Continues to Benefit*. GALLUP, 17.6.2010, <http://www.pewglobal.org/2010/06/17/chapter-6-opinions-about-european-leaders-and-nations/> (10.4.2013).

³⁹⁵ Tamtéž.

³⁹⁶ *New Poll Finds U.S. Viewed Less Favorably In Arab World*. NPR, 13.11.2011, <http://www.npr.org/blogs/thetwo-way/2011/07/18/137821453/new-poll-finds-u-s-viewed-less-favorably-in-arab-world> (21.2.2013).

3.3 Vzdělávací systém jako klíčová proměnná atraktivity kultury

Podle Josepha Nyeho není hranice mezi politikou a kulturou „*tak silná, jak se může zdát.*“ K budování měkké moci může kultura, vzdělání, umění či další aspekty kultury získat leadership ve světě. „*Kulturnímu sdělení mohou přispět sportovní týmy, záznamy z televize či kino. Obrazy mnohdy přenášejí hodnoty silněji než slova. Dokonce i konzumace rychlého občerstvení může skrývat nevyslovené sdělení.*“³⁹⁷ Jennie Bev souhlasí s Nyem, jelikož americké značky budou i nadále ovlivňovat sociálně-politicko-ekonomický blahobyt lidí na světě. „*Facebook, Twitter či Youtube jsou důležité při demonstracích a sociálních nepokojích. Společnosti jako Apple, Microsoft, CISCO, Oracle a Boeing budou nadále sloužit mobilitě lidí a jejich komunikaci. Většina navíc bude kupovat sody Coca-Cola a Pepsi.*“³⁹⁸ Zmiňované faktory, podobně jako vzdělání, umění, média, budou nadále posilovat postavení USA ve světě a nelze je opomenout jako důležitý zdroj moci.

3.3.1 Zahraniční studenti: podpora ze strany Bushe a Obamy

Derek Reveron z Atlantic Council považuje vzdělání, respektive významný počet studentů a atletů z ostatních zemích, kteří studují, či trénují v USA, jako „*dobry indikátor rozšíření měkké moci země.*“³⁹⁹ Hlavním důvodem je podle Nyeho fakt, že „*se zahraniční studenti vrací zpět do svých zemí s americkými myšlenkami a zároveň obohacují USA o schopnost získat srdce a mysl ostatních.*“ Colin Powell, bývalý ministr zahraničí v Bushově administrativě, dokonce prohlásil: „*Nemůžu přijít na hodnotnější přínos pro naši zemi, než přátelství s budoucími světovými lídry, kteří byli vzděláni tady.*“⁴⁰⁰ Akademické a vědecké výměny hrají v americké měkké moci podstatnou roli od studené války a univerzity včetně federální vlády by měly zvyšovat investice do vzdělávání, jelikož se, jak říká Nye, jedná o „*nejlepší nákup pro Ameriku.*“⁴⁰¹

V prvních letech Bushovy vlády byl počet student ze zahraničí omezený ve srovnání s jeho druhým mandátem. Nye tento trend připisuje imigračnímu systému, který byl paralyzován teroristickými útoky z 11. září, což navíc řadu studentů od zažádání o studentské

³⁹⁷ NYE, S. J.: *In Fighting Terrorism, Bush Has Forgotten to Use Soft Power*, c. d.

³⁹⁸ BEV, S. Jennie: *The Power of American „Soft Power“*. Forbes, 23.5.2012, <http://www.forbes.com/sites/85broads/2012/05/23/the-power-of-american-soft-power/> (18.2.2013).

³⁹⁹ REVERON, S. Derek: *Enduring Soft Power of United States*. Atlantic Council, 11.6.2012, http://www.acus.org/new_atlanticist/enduring-soft-power-united-states (18.2.2013).

⁴⁰⁰ NYE, S. Joseph: *You Can't Get Here from There*. New York Times, 29.11.2004, http://www.nytimes.com/2004/11/29/opinion/29nye.html?_r=0 (7.2.2013).

⁴⁰¹ NYE, S. Joseph: *Soft Power and Higher Education*. Net Educause, s. 43, <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ffpiu043.pdf> (12.4.2013).

vízum odradilo. Nicméně jistý podíl má i vzrůstající trend vyšší kvality škol v jiných, převážně anglicky mluvících zemích.⁴⁰² Ve druhém volebním období však Bush změnil svůj restriktivní přístup a vláda zvýšila investice pro vzdělávací a kulturní výměnné programy, včetně zapojení výzkumných center, knihoven a návštěvnických programů o téměř 25 %.⁴⁰³ Nejvyšší počet studentů ze zahraničí, téměř 860.000, přijelo do USA v posledním roce Bushovy vlády.

Trend vzdělávacích výměn výrazně vzrostl po nástupu Baracka Obamy do funkce. Již v roce 2010 studovalo v USA na 1,5 milionu zahraničních studentů. Podle statistik UNESCO tvoří většinu těchto studentů převážně občané Číny, Indie, Jižní Koreje, Kanady a Japonska.⁴⁰⁴ Prezident Obama se dlouhodobě zasahuje o změnu zákona, který by umožnil elitním studentům, především z technických oborů, zůstat v USA i po získání diplomu.⁴⁰⁵ Ve svém projevu mluvil Obama o tom, že USA jsou národem imigrantů a právě „*imigranti se podílí na vzniku podniků jako Yahoo či Google. Vytváří zcela nový průmysl a na oplátku vytváří nové pracovní pozice a prosperitu pro naše občany.*“⁴⁰⁶ Pro Obamu je tedy politickou prioritou přilákat zahraniční studenty a podporovat univerzity a jiné vzdělávací organizace, aby se do procesu intenzivně zapojily, což se mu poměrně daří. Prozatím poslední průzkum Imigrační statistiky z roku 2011 ukazuje, že v současnosti studuje v USA přes 1.700.000 studentů.

⁴⁰² NYE, S. Joseph: *You Can't Get Here from There*, c. d.

⁴⁰³ NYE, S. Joseph: *Diplomatic Mission*. Boston Globe, 9.8.2005, http://www.boston.com/news/globe/editorial_opinion/oped/articles/2005/08/09/diplomatic_mission/ (6.2.2013).

⁴⁰⁴ *Global Flow of Tertiary-Level Students*. UNESCO Institute for Statistics, <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-student-flow-viz.aspx> (20.3.2012).

⁴⁰⁵ *Obama Backs „Startup Visas“ For Foreign-Born Tech Entrepreneurs in Immigration Speech*. Huffington Post, 29.1.2013, http://www.huffingtonpost.com/2013/01/29/startup-visa_n_2576047.html (20.3.2013).

⁴⁰⁶ *President Obama's Remarks on Comprehensive Immigration Reform, January 2013*. CFR, 29.1.2013, <http://www.cfr.org/immigration/president-obamas-remarks-comprehensive-immigration-reform-january-2013/p29890> (20.3.2013).

Celkový počet zahraničních studentů v USA za vlády George W. Bushe v letech 2002-2008 (v mil.)^{407,408}			
2002	2003	2004	2005
637,954	617,556	613,221	621,178
2006	2007	2008	
693,806	787,756	859,169	

Tabulka 20 Celkový počet zahraničních studentů v USA za vlády George W. Bushe v letech 2002-2008. (Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle *2011 Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 63-66, http://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/immigration-statistics/yearbook/2011/ois_yb_2011.pdf (10.4.2013).

Celkový počet zahraničních studentů v USA za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2011 (v mil.)^{409,410}		
2009	2010	2011
859,392	1,514,783	1,702,730

Tabulka 21 Celkový počet zahraničních studentů v USA za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2011. (Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle *2011 Yearbook of Immigration Statistics*. Office of Immigration Statistics, s. 63-66, http://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/immigration-statistics/yearbook/2011/ois_yb_2011.pdf (10.4.2013).

3.3.2 Registrované patenty: výsledky za vlády Bushe a Obamy

Indikátorem investice do měkké moci může být v případě vzdělání i počet udělených patentů pro danou zemi. V prvních třech letech Bushovy vlády v Bílém domě se počet udělených patentů výrazně nelišil. Každým rokem jejich počet stoupal, nicméně nešlo o dramatický růst. Změnu lze vyzorovat až v roce 2004 a 2005, kdy se přidělilo na 390.000, respektive 425.000 patentů, přičemž poslední léta Bushe v Bílém domě počet stagnoval na 456.000. Po zvolení Baracka Obamy však počty registrovaných patentů každoročně rostou, což ovlivňuje i jeho snaha umožnit co nejvíce zahraničním studentům studium v USA a lobbvání

⁴⁰⁷ Data za rok 2001 nebyla zveřejněna.

⁴⁰⁸ *2011 Yearbook of Immigration Statistics*, c. d.

⁴⁰⁹ Data za rok 2012 nebyla zatím zveřejněna.

⁴¹⁰ *2011 Yearbook of Immigration Statistics*, c. d.

v Kongresu za prodloužení víz po dokončení studií. V roce 2010 se počet udělených patentů dostal mírně nad půl milionu a v roce 2011 bylo USA uděleno na 526.000 patentů.

Celkový počet udělených patentů v USA za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008 (v tis.)⁴¹¹			
2001	2002	2003	2004
334,445	342,441	356,943	390,733
2005	2006	2007	2008
425,966	456,154	456,321	456,106

Tabulka 22 Celkový počet udělených patentů v USA za vlády George W. Bushe v letech 2001-2008. (Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle *Total patent applications*. World Intellectual Property Organization Indicators, <http://www.wipo.int/ipstats/en/resources/> (12.4.2013).

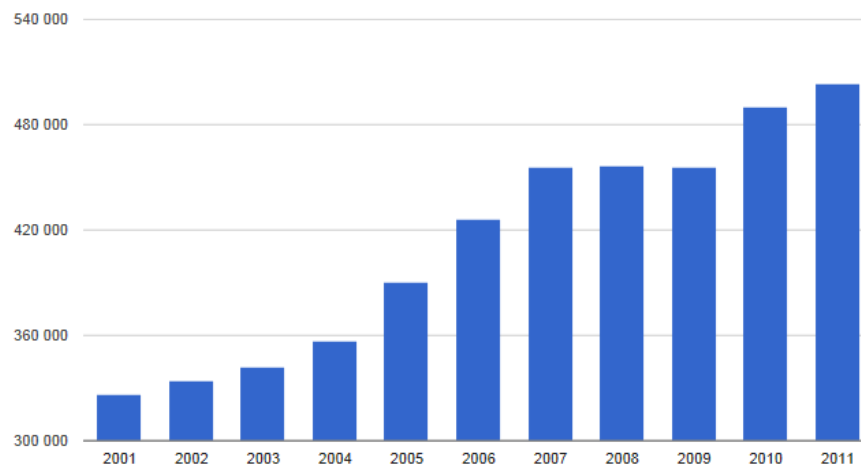
Celkový počet udělených patentů v USA za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2011 (v tis.)^{412,413}		
2009	2010	2011
490,226	503,582	526,471

Tabulka 23 Celkový počet udělených patentů v USA za vlády Baracka H. Obamy v letech 2009-2011. (Zdroj: Archiv autorky; zpracováno podle *Total patent applications*. World Intellectual Property Organization Indicators, <http://www.wipo.int/ipstats/en/resources/> (12.4.2013).

⁴¹¹ *Total patent applications*. World Intellectual Property Organization Indicators, <http://www.wipo.int/ipstats/en/resources/> (12.4.2013).

⁴¹² Data za rok 2012 prozatím nejsou zveřejněna.

⁴¹³ *Total patent applications*, c. d.

Tabulka 24 Graf celkového počtu udělených patentů v USA v letech 2001-2011.

(Zdroj: *Total patent applications*. World Intellectual Property Organization Indicators, <http://www.wipo.int/ipstats/en/resources/> (12.4.2013).

Závěr

Diplomová práce se zabývala přístupem prezidentských administrativ George W. Bushe a Baracka H. Obamy k užití měkké moci. Text byl vystavěn na komparaci postojů současné a někdejší americké vlády ke třem aspektům měkké moci, tj. atraktivitě hodnot, atraktivitě politiky a atraktivitě kultury, které definoval ve svých pracích Joseph Nye. Práce staví na argumentu, že *„přístup administrativy Baracka H. Obamy k užití měkké moci představuje změnu ve srovnání s administrativou George W. Bushe.“* Práce si současně kladla za cíl zodpovědět výzkumné otázky související s jednotlivými kapitolami, mezi nimi: Jak přístup obou administrativ k měkké moci hodnotí odborníci v mezinárodních vztazích a v jakých vybraných proměnných se liší postoj obou prezidentů k užití měkké moci.

První kapitola vymezila teoretický rámec práce. Nejdříve se věnovala se konceptu moci v mezinárodních vztazích. Objasnila základní důvody absence univerzální definice moci. Poté se zaměřila na definici moci podle amerického politologa Josepha Nyeho, jenž patří k předním odborníkům na výzkum moci. Nye dělí moc na dvě stejně důležité složky, a sice měkkou a tvrdou. Pokud chce aktér v globálním systému získat postavení, musí umět správně zkombinovat obě složky moci, měkkou i tvrdou, do tzv. chytré moci. Poslední část kapitoly rozebírá měkkou moc z pohledu základních teorií mezinárodních vztahů, tj. (neo)realismu, (neo)liberalismu, konstruktivismu, feminismu a marxismu. Liberálové a konstruktivisté mohou s konceptem měkké moci pracovat, na rozdíl od realismu a feminismu, které měkkou moc odmítají. Přestože se marxismus k měkké moci konkrétně nevyjadřuje, Gramsciho pojetí hegemonie se stalo stěžejním zdrojem pro definici měkké moci.

Druhá část textu krátce nastínila historickou perspektivu vývoje postavení Spojených států v systému po druhé světové válce. Zároveň stručně vysvětlila přístupy amerických vlád k užití měkké moci v době studené války. Přestože v bipolární éře přistupovaly vlády k měkké moci aktivně, v posledních letech investice do této složky moci podle Nyeho výrazně klesala. Se ztrátou měkké moci souvisí i úpadek moci ve světě. Odborníci na mezinárodní vztahy, k nimž patří kromě Josepha Nyeho i Christopher Layne, Pavel Barša, Francis Fukuyama, James Lindsay, Inderjeet Parmar a Michael Cox se shodují v tom, že George W. Bush z několika důvodů záměrně ignoroval měkkou moc a poškodil tím roli USA ve světě. Úpadek americké moci ve svých analýzách zaznamenali mj. Charley Kegley, Immanuel Wallerstein, Noam Chomsky, či Timothy Garton Ash. Po nástupu Obamy do Bílého domu v lednu 2009 očekávala veřejnost i zástupci akademické obce změnu v přístupu k měkké moci a současně zlepšení role USA ve světě. Přestože řada jeho vizí zůstává reálně, čemž svědčí texty Micheala O'Hanlona a Marka Langona, Paul Gillespie, Joseph Nye zachycují rozdíl v Obamově přístupu k měkké moci. Postoj

Baracka Obamy k měkké moci tak může být, na základě analýz akademických prací, považován za částečnou změnu oproti Georgi W. Bushovi.

Aby byla tvrzení expertů ověřena, třetí kapitola se zabývala konkrétními proměnnými měkké moci, na nichž byly srovnávány přístupy administrativ George W. Bushe a Baracka H. Obamy. Reprezentativní vzorek proměnných vycházel ze tří základních faktorů, jež popsal Joseph Nye v několika svých textech, tj. atraktivita hodnot, atraktivita politiky a atraktivita kultury. První z nich, atraktivita hodnot, byla v textu vyjádřena atraktivitou americké demokracie. Kapitola z počátku vysvětlila podstatu americké demokracie. V zápětí popsala proces šíření demokracie a teorií demokratického míru. Krátce nastínila přístup k procesu demokratizace ze strany amerických administrativ a srovnala přístupy vlád Bushe a Obamy k demokratizaci Afghánistánu a Iráku. Ačkoliv odborníci neshledávají v postoji k demokratizaci Iráku a Afghánistánu mezi oběma prezidenty výraznou změnu, což potvrzují i výsledky prestižního amerického indexu Freedom House, Failed States index zaznamenal alespoň částečný posun Obamy v Iráku. Politický systém země byl v posledních letech Bushovy vlády hodnocen jako slabý, zkrachovalý stát. V době prvního mandátu Baracka Obamy však Irák nebyl za slabý označen ani jednou. Z kvalitativních analýz, jež podpoří výsledky z Freedom House i Failed States indexu, tedy vyplývá, že mezi někdejší a současnou administrativou nelze v první zkoumané proměnné zaznamenat výrazný rozdíl ve prospěch jednoho z prezidentů.

Atraktivita politik, druhá nezbytná dimenze k budování měkké moci, byla zkoumána na celkem čtyřech proměnných, a sice: enviromentální politice, zahraniční pomoci, imigrační politice a leadershipu. V případě enviromentální politiky lze vnímat první výraznou proměnu Obamy od svého předchůdce. Obama se během několika měsíců v řadu přihlásil ke Kjótskému protokolu, který Bush po celou dobu vlády odmítal. Přestože se Obamovi zatím nedaří plnit veškeré závazky vyplývající ze smlouvy, spotřeba emisí oxidu uhličitého v době prvního mandátu výrazně klesla ve srovnávání s obdobím působení prezidenta Bushe. Rozdílný přístup k ochraně životní prostředí zpozorovala i americká veřejnost, která v průzkumu Polling Report vyjádřila názor, že Obama dělá mnohem více než Bush.

Při zkoumání přístupů Obamy a Bushe k zahraniční pomoci experti nevnímají přílišný rozdíl. George W. Bush po teroristických útocích slíbil vyšší investici do rozvojové pomoci a stejný slib dal s nástupem do funkce i Barack H. Obama. I když svůj rétorický závazek zvýšit americkou pomoc rozvojovým zemím na 50 miliard dolarů nerealizoval, z průzkumu Earth Policy Institute a Politifact vyplývá, že průměrně dal Obamy do boje s rozvojovými problémy více, než Bush, pro něhož byla zahraniční pomoc strategickým, zahraničně politickým cílem.

Reforma imigrační politiky se stala prioritou pro domácí politiku. Bush se pokoušel předložit celkem dvě reformy imigračního systému. Obama v současnosti pracuje na novém zákoně, který má přinést jasně definovanou cestu k zisku amerického občanství. Z pohledu médií se však současný prezident staví k imigrační politice striktněji. V době Obamova prvního mandátu se počet legálních imigrantů, na základě výročních zpráv Úřadu imigrační statistiky v USA, značně snižoval. Z průzkumu Pew Research Hispanic Center navíc vyplývá, že Obama v roce 2009 a 2010 deportoval výrazně vyšší počet nelegálních přistěhovalců, než George Bush.

Poslední zkoumanou proměnnou této kapitoly je leadership. Odborníci se shodují, že poměrně brzy po útocích z 11. září se rozšířila vlna anti-Amerikanismu, za níž stála Bushova rozhodnutí napadnout unilaterálně Afghánistán a v roce 2003 Irák. Magazín Forbes zveřejnil průzkum, který ukazuje, že během období 2002-2006 se názor Evropanů na schopnosti amerického leadershipu ve světových událostech snížil o polovinu a naopak pocit neschopnosti Ameriky hrát roli v globálních výzvách se zvýšil téměř dvojnásobně. Na druhé straně Obama byl popsán ve státech západní Evropy jako lídr u více než 80 % respondentů. Přestože jeho role upadá, NPR zjistila, že s příchodem nového prezidenta nahlíží na Spojené státy pozitivněji i arabské státy. Obama je v tomto případě jednoznačně změnou.

Třetí a poslední aspekt ke zkoumání měkké moci, atraktivita kultury, je ověřována na dvou proměnných: přílivu zahraničních studentů do amerických vzdělávacích institucí a počet registrovaných patentů. V obou případech lze hovořit o jednoznačné změně s příchodem Baracka Obama do úřadu. Obamovi se podařilo přilákat do Spojených států 2x více zahraničních studentů, než jeho předchůdci v Bílém domě. Počet patentů se zvýšil o desítky tisíc ve srovnání s vládou Bushe.

V závěru tedy lze potvrdit ověřovaný argument, že, jak z pohledu expertů, tak podle výsledků zkoumaných proměnných, Obama představuje částečnou změnu v přístupu k užití měkké moci. Tato změna není výrazná, nicméně Obama má před sebou více než polovinu druhého mandátu. Ve snaze investovat do měkké moci se mu dařilo ve srovnání s George W. Bushem v několika proměnných, jmenovitě v přístupu k environmentální politice, zahraniční pomoci, leadershipu, počtu zahraničních studentů a registrovaných patentů. V procesu demokratizace nelze zaznamenat téměř žádný rozdíl mezi prezidenty a k imigrační politice Obama dokonce přistupuje striktněji.

Soupis použitých zdrojů

Prameny

A Conversation with Leadership Expert Joseph S. Nye. Harvard Business Review, listopad 2008, <http://hbr.org/2008/11/smart-power/ar/1> (22.2.2013).

Address to the Nation on the Terrorist Attacks. The American Presidency Project, 11.9.2001, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=58057> (2.3.2013).

An increase, but nowhere close to double. Politifact, 20.11.2012, <http://www.politifact.com/truth-o-meter/promises/obameter/promise/170/double-us-spending-on-foreign-aid-to-50-billion/> (22.3.2013).

As Deportations Rise to Record Levels, Most Latinos Oppose Obama's Policy. Pew Research Hispanic Center, 28.12.2011, <http://www.pewhispanic.org/2011/12/28/as-deportations-rise-to-record-levels-most-latinos-oppose-obamas-policy/> (10.4.2013).

Barack Obama's Inaugural Address. New York Times, 20.1.2009, http://www.nytimes.com/2009/01/20/us/politics/20text-obama.html?pagewanted=all&_r=0 (4.3.2013).

Bush's Speech at Whitehall Palace. Fox News, 19.11.2003, <http://www.foxnews.com/story/0,2933,103514,00.html> (6.3.2013).

Bush's Speech on Immigration. New York Times, 15.5.2006, http://www.nytimes.com/2006/05/15/washington/15text-bush.html?pagewanted=all&_r=0 (12.4.2013).

CLINTON, R. Hillary: *Senate Confirmation Hearing: Hillary Clinton.* New York Times, 13.1.2009, http://www.nytimes.com/2009/01/13/us/politics/13text-clinton.html?pagewanted=all&_r=0 (6.4.2013).

Cold War: Diplomacy And Drama at the United Nations. United Nations, <http://www.un.org/events/UNART/itartassgallery/5.pdf> (31.7. 2011).

Conversation with Kenneth Waltz. Berkeley.
<http://globetrotter.berkeley.edu/people3/Waltz/waltz-con0.html> (18.7. 2011).

Conversation with Stephen Walt. Berkeley,
<http://globetrotter.berkeley.edu/people5/Walt/walt-con3.html> (25.12.2011).

Democracy Promotion: Cornerstone of U.S. Foreign Policy? CRS Report for Congress,
26.12.2007, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34296.pdf> (9.4.2013).

Economy and Policy. Earth Policy Institute, 4.10.2010, http://www.earth-policy.org/data_center/C25 (21.3.2013).

Environment. Polling Report, <http://www.pollingreport.com/enviro.htm> (11.4.2013).

Failed States. Global Policy, <http://www.globalpolicy.org/nations-a-states/failed-states.html>
(4.3.2013).

Failed States Index Faqs. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/faq> (10.3.2013).

The Failed State Index 2005. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2005-sortable> (10.3.2013).

The Failed State Index 2006. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2006-sortable> (10.3.2013).

The Failed State Index 2007. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2007-sortable> (10.3.2013).

The Failed State Index 2008. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2008-sortable> (10.3.2013).

The Failed State Index 2009. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2009-sortable> (10.3.2013)

The Failed State Index 2010. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2010-sortable> (10.3.2013).

The Failed State Index 2011. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2011-sortable> (10.3.2013).

The Failed State Index 2012. The Fund for Peace, <http://ffp.statesindex.org/rankings-2012-sortable> (10.3.2013).

Freedom in the World 2001. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2001> (10.3.2013).

Freedom in the World 2002. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2002> (10.3.2013).

Freedom in the World 2003. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2003> (10.3.2013).

Freedom in the World 2004. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2004> (10.3.2013).

Freedom in the World 2005. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2005> (10.3.2013).

Freedom in the World 2006. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2006> (10.3.2013).

Freedom in the World 2007. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2007> (10.3.2013).

Freedom in the World 2008. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2008> (10.3.2013).

Freedom in the World 2009: Progress in South Asia. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2009> (9.3.2013).

Freedom in the World 2010: Global Erosion of Freedom. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2010> (9.3.2013).

Freedom in the World 2011: The Authoritarian Challenge to Democracy. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2011> (9.3.2012).

Freedom in the World 2012: The Arab Uprisings and Their Global Repercussions. Freedom House, http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/FIW%202012%20Booklet--Final.pdf (9.3.2012)

Freedom in the World 2013: Democratic Breakthroughs in the Balance. Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/FIW%202013%20Charts%20and%20Graphs%20for%20Web.pdf> (9.3.2013).

Full Transcript of Bush's Iraq Speech. CBS News, 19.6.2009, http://www.cbsnews.com/2100-500257_162-2349882.html (5.3.2013).

Full Transcript of Speech on Iraq in March 2008. Council on Foreign Relations, 19.3.2008, <http://www.cfr.org/iraq/bushs-speech-iraq-march-2008/p15778> (28.2.2013).

Global Flow of Tertiary-Level Students. UNESCO Institute for Statistics, <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-student-flow-viz.aspx> (20.3.2012).

Global survey shows drop in support for Barack Obama. BBC, 13.6.2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-18417967> (8.10.2012).

Immigration. Polling Report, <http://www.pollingreport.com/immigration.htm> (15.3.2013).

International Energy Statistics. EIA, <http://www.eia.gov/cfapps/ipdbproject/iedindex3.cfm?tid=90&pid=44&aid=8&cid=regions&syid=2001&eyid=2011&unit=MMTCD> (11.4.2013).

New Poll Finds U.S. Viewed Less Favorably In Arab World. NPR, 13.11.2011, <http://www.npr.org/blogs/thetwo-way/2011/07/18/137821453/new-poll-finds-u-s-viewed-less-favorably-in-arab-world> (21.2.2013).

Notes on whether the American democracy is working. New York Times, 6.2.2013, <http://www.washingtonpost.com/blogs/wonkblog/wp/2013/02/06/notes-on-whether-american-democracy-is-working/> (9.4.2013).

Obama More Popular Abroad Than At Home, Global Image of U.S. Continues to Benefit. GALLUP, 17.6.2010, <http://www.pewglobal.org/2010/06/17/chapter-6-opinions-about-european-leaders-and-nations/> (10.4.2013).

Obama's Speech in Cairo. New York Times, 4.6.2009, <http://www.nytimes.com/2009/06/04/us/politics/04obama.text.html?pagewanted=all&r=0> (9.4.2013).

President Obama's Remarks on Comprehensive Immigration Reform, January 2013. CFR, 29.1.2013, <http://www.cfr.org/immigration/president-obamas-remarks-comprehensive-immigration-reform-january-2013/p29890> (20.3.2013).

President Bush's Second Inaugural Address. NPR, 20.1.2005, <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=4460172> (1.3.2013).

Presidential Approval Ratings - - George W. Bush. GALLUP, <http://www.gallup.com/poll/116500/presidential-approval-ratings-george-bush.aspx> (10.4.2013).

Rice's Confirmation Hearing Before the Senate Foreign Relations Committee. PBS Newshour, 18.1.2005, http://www.pbs.org/newshour/bb/government_programs/jan-june05/ricehearing_1-18.html (9.3.2013).

The Afghanistan Speech. New York Times, 1.12.2009, <http://www.nytimes.com/2009/12/02/opinion/02wed1.html?adxnml=1&pagewanted=all&adxnmlx=1362505011-eCliO1qSLArwgirLSQf/ZQ> (5.3.2013).

The Status Of Nuclear Inspections In Iraq. UN, 27.1. 2003,
<http://www.un.org/News/dh/iraq/elbaradei27jan03.htm> (3.3.2013).

Total patent applications. World Intellectual Property Organization Indicators,
<http://www.wipo.int/ipstats/en/resources/> (12.4.2013).

Trust in Government. GALLUP, <http://www.gallup.com/poll/5392/trust-government.aspx>
(10.3.2013).

2001 Statistical Yearbook of the Immigration and Naturalization Service. U.S. Department of
Justice, 220 s.,
<http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2001/yearbook2001.pdf> (10.4.2013).

2002 Yearbook of Immigration Statistics. Office of Immigration Statistics, 253 s.,
<http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2002/Yearbook2002.pdf> (10.4.2013).

2003 Yearbook of Immigration Statistics. Office of Immigration Statistics, 220 s.,
<http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2003/2003Yearbook.pdf> (10.4.2013).

2004 Yearbook of Immigration Statistics. Office of Immigration Statistics, 204 s.,
<http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2004/Yearbook2004.pdf> (10.4.2013).

2005 Yearbook of Immigration Statistics. Office of Immigration Statistics, 130 s.,
http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2005/OIS_2005_Yearbook.pdf
(10.4.2013).

2006 Yearbook of Immigration Statistics. Office of Immigration Statistics, 102 s.,
http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2006/OIS_2006_Yearbook.pdf
(10.4.2013).

2007 Yearbook of Immigration Statistics. Office of Immigration Statistics, 101 s.,
(http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2007/ois_2007_yearbook.pdf
(10.4.2013).

2008 Yearbook of Immigration Statistics. Office of Immigration Statistics, 110 s., http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2008/ois_yb_2008.pdf (10.4.2013).

2009 Yearbook of Immigration Statistics. Office of Immigration Statistics, 112 s., http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2009/ois_yb_2009.pdf (10.4.2013).

2010 Yearbook of Immigration Statistics. Office of Immigration Statistics, 110 s., http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/statistics/yearbook/2010/ois_yb_2010.pdf (10.4.2013).

2011 Yearbook of Immigration Statistics. Office of Immigration Statistics, 120 s., http://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/immigration-statistics/yearbook/2011/ois_yb_2011.pdf (10.4.2013)

Yearbook of Immigration Statistics: 2012. Office of Immigration, 117 s., <http://www.dhs.gov/yearbook-immigration-statistics-2012-legal-permanent-residents> (10.4.2013).

Literatura

AILON, Galit: *What B Would Otherwise Do: A Critique of Conceptualizations of „Power“ in Organizational Theory*. *Organization*, 13, 2006, č. 6, s. 771-800.

ALBERT, Mathias – CEDERMAN, Lars-Erik – WENDT, Alexander: *New Systems Theories of World Politics*. New York, Palgrave Macmillan 2010, 368 s.

ALBRIGHTOVÁ, Madeleine: *Doporučení budoucímu prezidentovi. Jak vrátit Americe dobrou pověst a vůdčí roli ve světě*. Praha, Práh 2008, 285 s.

AL SHARIF, Osama: *The reasons behind anti-Americanism*. Arab news, 19.9.2012, <http://www.arabnews.com/reasons-behind-anti-americanism> (4.3.2013).

ALMOND, A. Gabriel: *Comparative Polical Systems*. *Journal of Politics*, 18, 1956, č. 3, s. 392-393, s.391-409.

American Democracy Promotion in the Changing Middle East. New York, Routledge 2012, 184 s.

ANDERSON H. Terry: *Bush´s Wars*. Oxford, Oxford University Press 2011, 312 s.

Anger at Rumsfeld attack on „old Europe“. Guardian, 24.1.2003, <http://www.guardian.co.uk/world/2003/jan/24/germany.france> (4.3.2013).

Anti-Americanism – It´s not all Bush´s Fault. CFR, 15.8.2006, <http://www.cfr.org/foreign-policy-history/anti-americanism---s-not-all-bushs-fault/p11292> (9.4.2013).

Anti-American Sentiment Grows Worldwide. Forbes, 23.8.2007, http://www.forbes.com/2007/08/22/bush-anti-americanism-cx_0823oxfordanalytica.html (9.4.2013).

ARMITAGE, L. Richard – COHEN, Craig – NYE, S. Joseph: *A Smarter, More Secure America*. Center for Strategic and International Studies, 6.11.2007, <http://csis.org/publication/smarter-more-secure-america> (6.4.2013).

ASH, G. Timothy: *The time has come for a final report on the 43rd president of the US*. Guardian, 25.9.2008, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/sep/25/georgebush.republicans> (22.2.2013).

AYUB, Fatima – KOUVO, Sari: *Righting the course? Humanitarian intervention, the war on terror and the future of Afghanistan*. International Affairs, 84, 2008, č. 4, s. 641-657.

BARNETT, Michael – DUVALL, Raymond: *Power in International Politics*. International Organization, 59, č. 1, 2005, s. 39-75.

BARŠA, Pavel: *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno, Mezinárodní politologický ústav 2003, 151 s.

BARŠA, Pavel – CÍSAŘ, Ondřej: *Anarchie a řád ve světové politice*. Praha, Portál 2008, 553 s.

BENNETT, D. Scott – STAM, C. Allan: *The Duration of Interstate Wars, 1816-1985*. American Political Science Review, 90, 1996, č. 2, s. 239-257.

BENNIS, Phyllis – WILDMAN, David: *Ending US War in Aghanistan: A Primer*. Northampton, Oliver Branch 2010, 214 s.

BERENSKOETTER, Felix: *Thinking about power*. In: BERENSKOETTER, Felix – WILLIAMS, J. Michael (eds.): *Power in World Politics*. New York, Routledge 2007, s. 1-23.

BERRY, M. Jeffrey – JANDA, Kenneth – GOLDMAN, Jerry: *The Challenge of Democracy. Government in America*. Boston, Houghton Mifflin Company 1992, 832 s.

BEV, S. Jennie: *The Power of American „Soft Power“*. Forbes, 23.5.2012, <http://www.forbes.com/sites/85broads/2012/05/23/the-power-of-american-soft-power/> (18.2.2013).

BHAGWATI, N. Jagdish: *A global warming fund could succeed where Kyoto failed*. Council on Foreign Relations, 16.8. 2006. <http://www.cfr.org/energy/global-warming-fund-could-succeed-kyoto-failed/p11311> (10.7. 2011).

BOUCHET, Nicolas: *The Democracy Tradition in US foreign policy and the Obama presidency*. *International Affairs*, 89, 2013, č. 1, s. 31-51.

BOUCHET, Nicolas: *The Strategic Use of American Democracy Promotion after the Cold War: The Clinton Administration*. SGIR, září 2010, 24 s., <http://stockholm.sgir.eu/uploads/Strategic%20use%20of%20US%20DP%20-%20Bouchet%20-%20SGIR%202010.pdf> (9.3.2013).

BOUILDING, E. Kenneth: *Three Faces of Power*. London, Sage Publications 1990, 258 s.

BRENNER, J. William: *In Search of Monsters: Realism and Progress in International Relations Theory after September 11*. *Security Studies*, 15, 2006, č. 3, s. 496-528.

BROOKS, G. Stephen – WOHLFORTH, C. William: *World Out of Balance. International Relations and the Challenge of American Primacy*. Princeton, Princeton University Press 2008, 226 s.

BROWN, David – MURRAY, Donnette: *Multipolarity in the 21st Century: The New World Order*. New York, Routledge 2012, 203 s.

BRUTON, John: *EU-US Transatlantic Relations: The Obama moment*. In: DE VASCONCELOS, Álvaro – ZABOROWSKI, Marcin (eds.): *The Obama Moment*. Institute for Security Studies, Paris 2009, s. 27-39.

BRZEZINSKI, Zbigniew: *Second Chance: Three Presidents and the Crisis of American Superpower*. New York, Basic Books 2007, 219 s.

Bush, hero or hypocrite? *Economist*, 29.3.2003, <http://www.economist.com/node/1817134> (12.3.2013).

Bush plans overhaul of US foreign aid system. Financial Times, 11.12.2005,
<http://www.ft.com/intl/cms/s/0/2a05367a-6a7a-11da-ba41-0000779e2340.html#axzz2QAXDXtWH> (17.3.2013).

Bush Plans to Raise Foreign Aid and Tie it to Reforms. New York Times, 15.3.2002,
<http://www.nytimes.com/2002/03/15/world/bush-plans-to-raise-foreign-aid-and-tie-it-to-reforms.html> (19.3.2013).

Bush rejects Kyoto-style G8 deal. BBC, 4.7. 2005.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/4647383.stm> (22.7. 2011).

BUSH III, C. Richard: *On the Eve of Obama's Inauguration: American Soft Power in Asia.* Brookings, leden 2009, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2009/01/asia-bush> (20.2.2013).

BUZAN, Barry: *The End of Leadership? Constraints on the World Role of Obama's America.* LSE,
<http://www2.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR003/buzan.pdf> (22.2.2013).

Can US Still Lead in Economic and „Soft Power“? NPR, 22.10.2012,
<http://www.npr.org/2012/10/22/163387838/can-u-s-still-lead-in-economic-and-soft-power> (18.2.2013).

CAROTHERS, Thomas: *Aiding Democracy Abroad. The Learning Curve.* Washington, The Carnegie Endowment for International Peace 1999, 411 s.

CAROTHERS, Thomas: *U.S. Democracy Promotion During and After Bush.* Washington, Carnegie Endowment For International Peace 2007, 42 s.

CAROTHERS, Thomas: *Democracy Promotion Under Obama: Finding a Way Forward.* Carnegie Endowment for International Peace, únor 2009, 8 s.,
http://www.carnegieendowment.org/files/democracy_promotion_obama.pdf (9.3.2013).

CARR, H. Edward: *The Twenty Years' Crisis, 1919-1939.* New York, Palgrave 1981, 221 s.

CLINTON, R. Hillary: *Leading Through Civilian Power*. Foreign Policy, 89, 2010, č. 6, <http://www.foreignaffairs.com/articles/66799/hillary-rodham-clinton/leading-through-civilian-power> (21.2.2013).

COOK, Sam: *Marxist Perspective of Power*. Revise Sociology, 29.11.2011, <http://revisesociology.wordpress.com/2011/11/29/6-marxist-perspective-of-power/> (13.2.2013).

COOPER, Helen: *Talking Softly on About Democracy Promotion*. New York Times, 29.1.2009, http://www.nytimes.com/2009/01/30/us/politics/30web-cooper.html?_r=0 (9.3.2013).

COPELAND, C. Dave: *The constructivist challenge to structural realism: a review essay*. In: GUZZINI, Stephano – LEANDER, Anna (eds.): *Constructivism and International Relations. Alexander Wendt and his critics*. New York, Routledge 2006, s. 1-21.

COTTEY, Andrew: *Afghanistan and the new dynamics of intervention: counter-terrorism and nation building*. SIPRI Yearbook 2003, <http://www.sipri.org/yearbook/2003/files/SIPRIYB0304.pdf> (5.3.2013).

COX, W. Robert: *Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method*. In: GILL, Stephen: *Gramsci, Historical Materialism and International Relations*. Cambridge, Cambridge University Press 1993, s. 49-66.

COX, W. Robert: *Production, Power and World Order*. New York, Columbia Press 1987, 500 s.

DAALDER, H. Ivo – LINDSAY, M. James: *Bush's Priority in Iraq Is Not Democracy*. Council on Foreign Relations, 11.11.2003, <http://www.cfr.org/iraq/bushs-priority-iraq-not-democracy/p6517> (28.2.2013).

DAHL, A. Robert: *The Concept of Power*. Behavioral Science, 2, 1957, č. 3, s. 201-215.

DAHL, A. Robert: *Who Governs? Democracy and Power in an American American City*. New Haven, Princeton University Press 1961, 351 s.

Democracy Promotion and the Obama Doctrine. Council on Foreign Relations, 8.8.2011, <http://www.cfr.org/us-strategy-and-politics/democracy-promotion-obama-doctrine/p24621> (9.3.2013).

DE TOCQUEVILLE, Alexis: *Democracy in America*. New York, Literary Classics of the United States 2004, 925 s.

DEUTCHMAN, E. Iva: *Feminist Theory and the Politics of Empowerment*. In: WHITAKER, D. Lois: *Women in Politics. Outsiders or Insiders?* Englewood Hills, Prentice Hally 1993, s. 3-15.

DORUSSEN, Han – GLEDITSCH, P. Nils – RAVLO, Hilde: *Colonial War and the Democratic Peace*. Journal of Conflict Resolution. 47, 2003, č. 4, s. 520-548.

DOYLE, Michael: *Liberalism and World Politics*. In: MINGST, A. Karen – SNYDER, L. Jack (eds.): *Essential Readings in World Politics, Third Edition*. New York, W. W. Norton & Company 2007, 630 s.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra: *Spojené státy americké: od agrární společnosti ke společnosti postmoderní*. In: DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra (ed.): *Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů*. Praha, Nakladatelství Oeconomica 2008, s. 58-92.

EDOZIE, K. Rita – LUMUMBA-KASONGO, Tukumbi: *Reconstructing the Third Wave of Democracy: Comparative African Democratic Politics*. Lanham, University Press of America 2009, 203 s.

EICHENBERG, C. Richard – STOLL, J. Richard – LEBO, Matthew: *War President: The Approval Ratings of George W. Bush*. The Journal of Conflict Resolution, 50, 2006, č. 6, s. 783-808.

ENTERLINE, J. Andrew – GREIG, J. Michael: *Perfect Storms? Political Instability in Imposed Polities and the Futures of Iraq and Afghanistan*. Journal of Conflict Resolution, 52, 2008, č. 6, s. 880-915.

EPSTEIN, B Susan – SEFINO, M. Nina – MIKO, T. Francis: *Democracy Promotion: Cornerstone of U.S. Foreign Policy?* CRS Report, 26.12.2007, 36 s.

EVANS, Graham – NEWNHAM, Jeffrey: *The Penguin Dictionary of International Relations*. New York, Penguin Books 1999, 640 s.

FUKUYAMA, Francis: *The Neoconservative Moment*. *The National Interest*, 76, 2004, <http://nationalinterest.org/article/the-neoconservative-moment-811> (20.3.2013).

FUKUYAMA, Francis – McFAUL, Michael: *Bridging the Foreign Policy Divide*. Stanley Foundation, červen, 16 s., 2007, <http://www.stanleyfoundation.org/publications/other/fukuymcfaul07.pdf> (9.3.2013)

Gates: *Fight Terrorism with „soft power“*. NBC News, 26.11.2007, <http://www.nbcnews.com/id/21980961/> (5.3.2013).

GEIGER, Till: *The Power Game, soft power and the international historian*. In: PARMAR, Inderjeet – COX, Michael (eds.): *Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives*. New York, Routledge 2010, s. 83-108.

George Bush's legacy. The frat boy ships out. *Economist*, 15.1.2009, <http://www.economist.com/node/12931660> (22.2.2013).

GHANI, Ashraf – LOCKHART, Clare: *Fixing Failed States: A Framework for Rebuilding a Fractured World*. Oxford, Oxford University Press 2008, 272 s.

GILLESPIE, Paul: *US battling against its own decline*. *Irishtimes*, 3.11.2012, <http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2012/1103/1224326088605.html> (21.2.2013).

GILPIN, Robert: *War and Change In World Politics*. Cambridge, Cambridge University Press 1981, 288 s.

Global Power in Decline: Debate Reveals Outdated US Foreign Policy. *Spiegel*, 23.10.2012, <http://www.spiegel.de/international/world/obama-romney-foreign-policy-debate-reveals-a-us-in-decline-a-862873.html> (21.2.2013).

GOLDSTEIN, S. Joshua – PEVEHOUSE, C. Jon: *International Relations*. New York, Priscilla McGeehon Publishing 2006, 608 s.

GOSSMAN, Patricia: *Afghanistan in Balance*. Middle East Report, 2001, č. 221, s. 8-15.

GRAMSCI, Antonio: *Selection from the Prison Notebooks*. London, Lawrence and Wishart 1971, 572 s.

GRAUBARD, Stephen: *Prezidenti. Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi*. Praha, BB/art s.r.o. 2007, 809 s.

GRAY, S. Colins: *Hard Power and Soft Power: The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century*. Strategic Studies Institute, duben 2011, 73 s., <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB1059.pdf> (6.4.2013).

GREENSTEIN, I. Fred: *The George W. Bush Presidency: An Early Assessment*. Baltimore, The Johns Hopkins University Press 2003, 336 s.

GRIFFITHS, Martin – ROACH, C. Steven – SOLOMON, S. Scott: *Fifty Key Thinkers in International Relations*. New York, Routledge 199, 392 s.

GUZZINI, Stefano – LEANDER, Anna: *Constructivism and International Relations. Alexander Wendt and his critics*. New York, Routledge 2006, 272 s.

HALLAMS, Ellen: *From Crusader to Exemplar: Bush, Obama and the Reinvigoration of America's Soft Power*. European Journal of American Studies, 1, 2011, s. 1-21.

HANSEN, Birthe: *Unipolarity and World Politics. A theory and its implications*. New York, Routledge 2011, 160 s.

HANSON, D. Victor: *Bad or Worse in Afghanistan?* The National Review, 12.3 2012, <http://www.nationalreview.com/corner/293217/bad-or-worse-afghanistan-victor-davis-hanson> (3.3.2013).

HARRIS, R. Fred: *America's Democracy*. Glenview, Scott Foresman and Company 1983, 682 s.

HARVEY, David: *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford, Oxford University Press 2005, 235 s.

HAYDEN, Craig: *The Rhetoric of Soft Power*. Public Diplomacy in Global Context. Plymouth, Lexington Books 2012, 293 s.

HOLSTI: J. Kalevi: *International Politics. A Framework for Analysis*. Englewood Cliffs, Prentice-Hall Inc. 1995, 432 s.

HOLTON, J. Robert – Turner S. Bryan: *Max Weber on Economy and Society*. New York, Routledge 1989, 224 s.

HOWARD, M. Lise: *Sources of Change in United States–United Nations Relations*. Global Governance, 16, 2010, č. 4, s. 485-503.

HOUSDEN, Martyn: *The League of Nations and the Organization for Peace*. Upper Saddle River, Pearson 2011, 200 s.

HUNTINGTON, P. Samuel: *The Third Wave: Democratization in the Late 20th Century*. Oklahoma, Oklahoma University Press 1993, 384 s.

CHOMSKY, Noam: „Losing“ the world: American Decline in perspective. Guardian, 14.2.2012, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2012/feb/14/losing-the-world-american-decline-noam-chomsky> (21.2.2013).

If Obama's America can't make soft power work, what hope does Europe have? Economist, 11.3.2012, http://www.economist.com/blogs/charlemagne/2010/03/what_does_american_weakness_mean_europe (4.3.2013).

Jeb Bush falls into GOP's immigration trap. CNN, 11.3.2013, <http://www.cnn.com/2013/03/11/opinion/zelizer-bush-immigration> (12.4.2013).

JENKINS, Roy: *Franklin Delano Roosevelt*. New York, Henry Holt and Co. 2003, 179 s.

JENSEN, Lloyd – MILLER, H. Lynn: *Global Challenge: Change and Continuity in World Politics*. Orlando, Harcourt Brace and Company 1997, 608 s.

JOHNSTONE, Ian: *US-UN Relations after Iraq: The End of the World (Order) As We Know It?* European Journal of International Law, 15, 2004, č. 4, s. 813-838.

JONES, S. Walter: *The Logic of International Relations*. New York, HarperCollins Publisher 1991, 477 s.

KADLEC, Charles: *Translating President Obama's Inaugural Speech: Methodically Trashing Individual Liberty*. Forbes, 29.1.2013, <http://www.forbes.com/sites/charleskadlec/2013/01/29/president-obama-harshly-trashes-individual-liberty/> (4.3.2013).

KAGAN, Robert: *Five arguments for U.S. „hard power.“* Washington Post, http://www.washingtonpost.com/opinions/five-arguments-for-us-hard-power/2012/02/02/gIQAXSc1kQ_gallery.html#photo=2 (6.4.2013).

KAGAN, Robert: *The World Order, the United States and the BRICs*. Brookings, 22.2.2012, <http://www.brookings.edu/blogs/up-front/posts/2012/02/22-brics-kagan> (5.3.2012).

KANT, Immanuel: *To Perpetual Peace. A Philosophical Sketch*. In: MINGST, A. Karen – SNYDER, L. Jack (eds.): *Essential Readings in World Politics*. New York, W. W. Norton & Company 2007, 624 s.

KAPSTEIN, B. Ethan – MASTANDUNO, Michael (eds.): *Unipolar Politics. Realism and State Strategies After the Cold War*. New York, Columbia University Press 1999, 491 s.

KATZ, N. Mark: *After Iraq and Afghanistan: Is US Power in Decline?* Global Post, 21.6.2012, <http://www.globalpost.com/dispatches/globalpost-blogs/commentary/after-iraq-and-afghanistan-us-power-decline> (21.2.2013).

KEGLEY, W. Charles – WITTKOPF, R. Eugene: *World Politics. Trend and Transformation, 4th Edition*. New York, St.Martin's Press 1993, 672 s.

KELLEY, R. John: *Keep calm and carry on: Appraising the Transatlantic Relationship from Iraq to Obama*. European Political Science, 10, 2011, s. 20-26.

KELLNER, Douglas: *Preemptive Strikes and the War on Iraq: A Critique of Bush Administration Unilateralism and Militarism*. *New Political Science*, 26, 2004, č. 3, s. 417-440

KEOHANE, O. Robert: *Multilateralism: An Agenda for Research*. *International Journal*, 45, 1990, č. 4, s. 731-764.

KEOHANE, O. Robert: *The Globalization of Informal Violence, Theories of World Politics, and the "Liberalism of Fear"*. IO Foundation and the Massachusetts Institute of Technology, s. 42, http://mitpress.mit.edu/journals/INOR/Dialogue_IO/keohane.pdf, (5.1.2011).

KEOHANE, O. Robert – NYE, S. Joseph: *Power and Interdependence*. New York, Harper Collins 1989, 315 s.

KHALILZAD, Zalmay – BYMAN, Daniel: *Afghanistan: The Consolidation of a Rogue State*. *The Washington Quarterly*, 23, 2000, č. 1, s. 65-78.

KHONG, F. Yuen – MALONE, M. David (eds.): *Unilateralism and U.S. Foreign Policy: International Perspectives*. Boulder, Lynne Rienner Publishers 2003, 477 s.

KNOCK, J. Thomas: *To End All Wars: Woodrow Wilson and the Quest for a New World Order*. Princeton, Princeton University Press 1995, 404 s.

KNOTT, M. Stephen: *Rush to Judgement: George W. Bush, the War on Terror, and his Critics*. Lawrence, University Press of Kansas 2012, 248 s.

KNUTSEN, L. Torbjørn: *History of International Relations theory*. Manchester, Manchester University Press 1997, 368 s.

KOTKIN, Joel: *The Braking of The BRICs*. *Forbes*, 10.5.2012, <http://www.forbes.com/sites/joelkotkin/2012/10/05/the-braking-of-the-brics/> (5.3.2013).

KRAUTHAMMER, Charles: *The Unipolar Moment*. *Foreign Affairs*, 70, 1991, č. 1, s. 23-33.

KUCHINS, C. Andrew: *The Soviet and U.S. Experiences in Military Intervention in Afghanistan and Current U.S.-Russian Cooperation*. Center for Strategic and International Studies, 3.6.2011,

<http://csis.org/publication/soviet-and-us-experiences-military-intervention-afghanistan-and-current-us-russian-coope> (5.3.2013).

LAGON, P. Mark: *Promoting Democracy: The Whys and Hows for the United States and the International Community*. Council on Foreign Relations, únor 2012, <http://www.cfr.org/democracy-promotion/promoting-democracy-whys-hows-united-states-international-community/p24090> (6.3.2013).

LAGON, P. Mark: *The Value of Values: Soft Power Under Obama*. World Affairs, září/říjen 2011, <http://www.worldaffairsjournal.org/article/value-values-soft-power-under-obama> (2.3.2013).

LAKE, A. David: *Powerful Pacifists: Democratic State and War*. American Political Science Review, 86, 1992, č. 1, s. 24-37.

LANGHORNE, Richard – GOLDSTEIN, Erik – GRAHAM FRY, Michael: *Guide to International Relations and Diplomacy*. New York, Continuum 2002, 592 s.

LAURENCE, Jonathan: „*No Bourgeoisie, No Democracy*“: *Obama's Democratization Policy in the Middle East and North Africa*. Brookings, 25.10.2012, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2012/10/25-obama-arab-democratization-laurence> (9.4.2013).

LAYNE, Christopher: *Kant or Cant: The Myth of the Democratic Peace*. International Security, 19, 1994, č. 2, s. 5-49.

LAYNE, Christopher: *The Unbearable Lightness of Soft Power*. In: COX, Michael – PARMAR, Inderjeet: *Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives*. New York, Routledge 2010, s. 51-83.

LIJPHART, Arend: *Patterns of Democracy*. New Haven, Yale University Press 1991, 341 s.

LINDSAY, M. James: *George W. Bush, Barack Obama and the Future of US global leadership*. International Affairs 87, 2011, č. 4, s. 765-779.

LIDSAY, M. James: *Iraq has Largely Shattered Bush's Popularity*. Council on Foreign Relations, 11.5.2006, <http://www.cfr.org/media-and-public-opinion/lindsay-iraq-has-largely-shattered-bushs-popularity/p10679> (28.2.2013).

LINKLATER, Andrew: *Neorealismus v teorii a praxi*. In: BOOTH, Ken – SMITH, Steve (eds.): *Současné teorie mezinárodních vztahů*. Brno, Polity Press 1995, s. 155-177.

LUEDTKE, S. Luther: *The Search for American Character*. In: LUEDTKE, S. Luther (ed.): *Making America. The Society and Culture of the United States*. Washington, United States Information Agency 1987, s. 5-35.

MACLEAN, John: *Marxism and International Relations: A Strange Case of Mutual Neglect*. *Millennium: Journal of International Studies*, 17, 1988, č. 2, s. 295-319.

MANSFIELD, D. Edward: *Concentration, Polarity, and the Distribution of Power*. *International Studies Quarterly*, 37, 1993, s. 105-128.

MANSFIELD, D. Edward – SNYDER, Jack: *Democratization and War*. *Foreign Affairs*, 74, 1995, č. 3, s. 79-97.

MAYNERD, W. Barksdale: *Woodrow Wilson: Princeton to the Presidency*. New Haven, Yale University Press, 383 s.

McCain, Obama on International Diplomacy and Immigration. The Huffington Post, 15.9.2008, http://www.huffingtonpost.com/eliza-margarita-bates-and-cara-zwerling/mccain-obama-on-internati_b_126353.html (10.4.2013).

McMAHON, Robert: *The Brave New World of Democracy Promotion*. *Foreign Service Journal*, leden 2009, s. 31-39.

McRAE, D. Kenneth: *Konsociační demokracie. Politický kompromis v segmentovaných společnostech*. Toronto, McClelland and Stewart 1974, 311 s.

MEARSHEIMER, John: *Anarchy and Struggle for Power*. In: MINGST, A. Karen – SNYDER, L. Jack (eds.): *Essential Readings in World Politics*. New York, W. W. Norton and Company 2008, 603 s.

MILLER, B. Richard: *Justifications of the Iraq War Examined*. *Ethics and International Affairs*, 22, 2008, č. 1, s. 43-67.

MONTEN, Jonathan: *The Roots of Bush Doctrine. Power, Nationalism, and Democracy. Promotion in U.S. Strategy*. *International Security*, 29, 2005, č. 4, s. 112-156.

MORGENTHAU, Hans: *Politics Among Nations, 5th Edition*. New York, Knopf 1993, 752 s.

NARANG, Vipin – NELSON, N. Rebecca: *Who Are These Belligerent Democratizers? Reassessing the Impact of Democratization on War*. *International Organization*, 63, 2009, č. 2, s. 357-379.

NYE, S. Joseph: *After Rumsfeld, a Good Time to Refocus on Soft Power*. *Daily Star*, 11.11.2006, <http://www.dailystar.com.lb/Opinion/Commentary/Nov/11/After-Rumsfeld-a-good-time-to-refocus-on-soft-power.ashx#axzz2KE1DgNnd> (8.2.2013).

NYE, S. Joseph: *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. New York, Basic Books 1991, 336 s.

NYE, S. Joseph: *Can Democracy Defeat Terrorism?* *Taipei Times*, 31.8.2005, <http://www.taipeitimes.com/News/editorials/archives/2005/08/31/2003269858> (6.2.2013).

NYE, S. Joseph: *Democracy Promotion Reconsidered*. *Syndicate*, 11.5.2009, <http://www.project-syndicate.org/commentary/democracy-promotion-reconsidered> (9.3.2013).

NYE, S. Joseph: *Diplomatic Mission*. *Boston Globe*, 9.8.2005, http://www.boston.com/news/globe/editorial_opinion/oped/articles/2005/08/09/diplomatic_mission/ (6.2.2013).

NYE, S. Joseph: *Does Increasing Democracy Undercut Terrorists?* CS Monitor, 22.9.2005, <http://www.csmonitor.com/2005/0922/p09s02-coop.html> (7.2.2013).

NYE, S. Joseph: *Hard Power, Soft Power and the War on Terrorism*. In: HELD, David – KOENIG-ARCHIBUGI, Mathias (eds.): *American Power in the Twenty-First Century*. Cambridge, Polity Press 2004, s. 114-134.

NYE, S. Joseph: *Honey of Soft Power Will Catch More Flies*. Los Angeles Times, 17.2.2003, <http://articles.latimes.com/2003/feb/17/opinion/oe-nye17> (7.2.2013).

NYE, S. Joseph: *How to Counter Terrorism's Online Generation*. Financial Times, 13.10.2005, <http://www.ft.com/cms/s/1/b93da94e-3b4a-11da-b7bc-00000e2511c8.html> (7.2.2013).

NYE, S. Joseph: *Immigration and American Power*. Project Syndicate, 10.12.2012, <http://www.project-syndicate.org/commentary/obama-needs-immigration-reform-to-maintain-america-s-strength-by-joseph-s--nye> (12.4.2013).

NYE, S. Joseph: *Immigration built US*. Taipei Times, 29.12.2012, <http://www.taipeitimes.com/News/editorials/archives/2012/12/29/2003551238/2> (12.4.2013).

NYE, S. Joseph: *In Fighting Terrorism, Bush Has Forgotten to Use Soft Power*. Daily Star, 25.10.2005, http://www.dailystar.com.lb/article.asp?edition_id=10&categ_id=5&article_id=19556# (7.2.2013).

NYE, S. Joseph: *Obama Meets the World*. Daily News Egypt, 23.12.2008, <http://www.dailystaregypt.com/article.aspx?ArticleID=18657> (8.2.2013).

NYE, S. Joseph: *Power in the Global Information Age*. New York, Routledge 2004, 232 s.

NYE, S. Joseph: *Propaganda Isn't the Way: Soft Power*. Belfer Center, 10.1.2003, http://belfercenter.ksg.harvard.edu/experts/3/joseph_s_nye.html (7.2.2013).

NYE, S. Joseph: *Recovering America's Soft Power*. Project Syndicate, 11.12.2007, <http://www.project-syndicate.org/commentary/recovering-america-s--smart-power> (8.2.2013).

NYE, S. Joseph: *Rice Must Deploy More Soft Power*. Daily Star, 25.1.2005, http://www.dailystar.com.lb/article.asp?edition_ID=10&article_ID=12044&categ_id=5 (6.2.2013).

NYE, S. Joseph: *Smart Power. It's a blend of soft and hard*. Leadership Excellence, 2009, www.ebschohost.com (23.12.2012).

NYE, S. Joseph: *Soft Power and Higher Education*. Net Educause, s. 33-60, <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ffpiu043.pdf> (12.4.2013).

NYE, S. Joseph: *Soft Power, Hard Power and Leadership*. Harvard, 27.10.2006, http://www.hks.harvard.edu/netgov/files/talks/docs/11_06_06_seminar_Nye_HP_SP_Leadership.pdf (6.4.2013).

NYE, S. Joseph: *Soft Power. Mix it with hard power*. Leadership Excellence, 2009, www.ebschohost.com (23.12.2012).

NYE, S. Joseph: *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York, PublicAffairs 2005, 191 s.

NYE, S. Joseph: *Soft Power. Why you now need it*. Leadership Excellence, 2009, www.ebschohost.com (23.12.2012).

NYE, S. Joseph: *The Closing of America?* Project Syndicate, 9.8.2010, <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-closing-of-america-> (12.4.2013).

NYE, S. Joseph: *The Decline of America's Soft Power*. Foreign Affairs, květen/červen 2004, <http://www.foreignaffairs.com/articles/59888/joseph-s-nye-jr/the-decline-of-americas-soft-power> (3.3.2013).

NYE, S. Joseph: *The Obama Doctrine's First Term*. Project Syndicate, 8.8.2012, <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-obama-doctrine-s-first-term-by-joseph-s-nye#64SqGRQTCCW7oKMt.99> (10.4.2013).

NYE, S. Joseph: *The Future of American Power. Dominance and Decline in Perspective*. Foreign Affairs, 89, 2010, č. 6, <http://www.foreignaffairs.com/articles/66796/joseph-s-nye-jr/the-future-of-american-power> (21.2.2013).

NYE, S. Joseph: *The Future of Power*. New York, PublicAffairs 2011, 320 s.

NYE, S. Joseph: *The Future of soft power in US foreign policy*. In: PARMAR, Inderjeet – COX, Michael (eds.): *Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives*. New York, Routledge 2010, s. 4-12.

NYE, S. Joseph: *The Changing Nature of World Power*. Political Science Quarterly, 105, 1990, č. 2, s. 177-192.

NYE, S. Joseph: *The Powers to Lead*. Oxford, Oxford University Press 2008, 226 s.

NYE, Joseph: *The Velvet Hegemon. How soft power can help defeat terrorism*. Foreign Policy, 2003, č. 135, s. 74-75.

NYE, S. Joseph: *Understanding International Conflicts*. London, Longman Publishing 2006, 320 s.

NYE, S. Joseph: *You Can't Get Here from There*. New York Times, 29.11.2004, http://www.nytimes.com/2004/11/29/opinion/29nye.html?_r=0 (7.2.2013).

NYE, S. Joseph – JISI, Wang: *Hard Decision on Soft Power. Opportunities and Difficulties for Chinese Soft Power*. Harvard International Review, 31, 2009, č. 2, s. 18-20.

Obama or Romney, Europe Is In for Disappointment. New York Times, 9.7.2012, http://www.nytimes.com/2012/07/10/world/europe/10iht-letter10.html?_r=0 (23.9.2012).

Obama: „Soft Power“ and hard reality. BBC, 24.11.2008, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7743267.stm> (5.3.2013).

Obama Backs „Startup Visas“ For Foreign-Born Tech Entrepreneurs in Immigration Speech. Huffington Post, 29.1.2013, http://www.huffingtonpost.com/2013/01/29/startup-visa_n_2576047.html (20.3.2013).

Obama victory signals rebirth of US environmental policy. Guardian, 5.11.2008, <http://www.guardian.co.uk/environment/2008/nov/05/climatechange-carbonemissions> (12.4.2013).

O'CONNOR, Brendon: George W. Bush and Anti-Americanism. In: O'CONNOR, Brendon – GRIFFITHS, Martin (eds.): *Anti-Americanism. History, Causes, Themes. Volume 4: In the 21st Century*. Oxford, Greenwood World Publishing 2007, s. 1-19.

O'CONNOR, Karen - SABATO, S. Larry: *American Government. Reports and Reform*. New York, Macmillan Publishing 1993, 723 s.

O'HANLON, I. Michael: *Obama's Iraq Legacy*. Brookings, 13.7.2012, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2012/07/13-obama-iraq-ohanlon> (28.2.2013).

ONU, Nicolas: *Making Sense, Making Worlds*. New York, Routledge 2012, 230 s.

ONU, Nicolas: *World of Our Making*. New York, Routledge 2012, 340 s.

OWEN, M. John: *How Liberalism Produces Democratic Peace*. In: BROWN, E. Michael – LYNN-JONES, M. Sean – MILLER, E. Steven: *Debating the Democratic Peace*. Cambridge, MIT Press 1996, s.116-156.

OWEN, M. John: *Iraq and the Democratic Peace*. *Foreign Affairs*, 84, 2005, č. 6, s. 122-127.

PAPP, S. Daniel: *Contemporary International Relations. Frameworks for Understanding, 3rd Edition*. New York, Macmillan Publishing 1991, 560 s.

PARMAR, Inderjeet – COX, Michael: *Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives*. New York, Routledge 2010, s. 1-4.

PATRICK, S. Stewart: *Prudent Multilateralism in Libya*. CFR, 29.3.2011, <http://www.cfr.org/libya/prudent-multilateralism-libya/p24527> (10.4.2012).

PATTERSON, E. Thomas: *The American Democracy*. New York, McGraw-Hill Publishing Company 1990, 728 s.

PEARSON, S. Frederic – ROCHESTER, J. Martin: *International Relations. The Global Condition in the late Twentieth Century, 3rd Edition*. New York, McGraw Hill Inc. 1992, 668 s.

PEROTTI, Rosanna (ed.): *The Clinton Presidency and the Constitutional System*. College Station, Texas A&M University Press 2012, 336 s.

RADELET, Steven: *Bush and Foreign Aid*. *Foreign Affairs*, 82, 2003, č. 5, s. 104-117.

REVERON, S. Derek: *Enduring Soft Power of United States*. Atlantic Council, 11.6.2012, http://www.acus.org/new_atlanticist/enduring-soft-power-united-states (18.2.2013).

ROTBURG, I. Robert (ed.): *When States Fail: Causes and Consequences*. Princeton, Princeton University Press 2003, 336 s.

RUGGIE, G. John: *Constructing the World Polity: Essays on International Institutionalisation*. New York, Routledge 1998, 336 s.

RUGGIE, G. John (ed.): *Multilateralism Matters: The Theory and Practise of an Institutional Form*. New York, Columbia University Press 1993, s. 3-49.

RUSSETT, Bruce: *Grasping the Democratic Peace: Principles for a Post-Cold War World*. Princeton, Princeton University Press 1993, 167 s.

SANGER, E. David: *Obama's advisers to back soft power*. *New York Times*, 1.11.2008, <http://www.nytimes.com/2008/12/01/world/americas/01iht-obama.4.18305735.html?pagewanted=all> (4.3.2013).

SCOBLIC, Peter: *Obama's Foreign Policy Isn't Bush Part 2*. NPR, 25.3.2009, <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=102349690> (11.4.2013).

SHARMA, Manoj: *Dynamics of International Politics*. New Delhi, J. L. Kumar for Anmol Publications Pvt., Ltd. 2004, 424 s.

SHARMA, Ruchir: *Broken BRICs. Why the Rest Stopped Rising*. Foreign Affairs, listopad/prosinec 2012, <http://www.foreignaffairs.com/articles/138219/ruchir-sharma/broken-brics> (5.3.2013).

TALBOTT, Strobe: *Unilateralism: Anatomy of a Foreign Policy Disaster*. Brookings, 21.2:2007, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2007/02/21diplomacy-talbott> (10.4.2013).

The Democratic Peace Idea. RAND, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1346/MR1346.appc.pdf (6.3.2013).

The Empire Strikes Back: U.K. Beats U.S. in Soft Power, Survey Says. Forbes, 18.11.2012, <http://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2012/11/18/the-empire-strikes-back-u-k-beats-u-s-in-soft-power-survey-says/> (20.2.2013).

The global order fractures as American power declines. Financial Times, 14.6.2011, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/710032ee-96ae-11e0-baca-00144feab49a.html#axzz2LY0Kycdx> (21.2.2013).

The United Nations and Changing World Politics. Boulder, Westview Press 2004, 391 s.

The U.S. in Afganistan: The Longest War. Time, 8.4.2009, <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1890410,00.html> (5.3.2013).

Timeline: the road to war in Iraq. Guardian, 2.2.2006, <http://www.guardian.co.uk/politics/2006/feb/02/iraq.iraq> (5.3.2013).

TINDALL, B. George – SHI, E. David: *Dějiny Spojených států amerických*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2007, 904 s.

TOFT, Peter: *John J. Mearsheimer: an offensive realist between geopolitics and power*. Journal of International Relations and Development, 8, 2005, č. 4.

(<http://www.palgrave-journals.com/jird/journal/v8/n4/full/1800065a.html#bib86>)

U.S. Democracy Policy Under Obama: Rebalancing or Retreat? Carnegie Endowment, 12.10.2012, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2012/10/25-obama-arab-democratization-laurence> (9.4.2013).

VAN HAM, Peter: *Social Power in International Politics*. New York, Routledge 2010, 247 s.

WALLERSTEIN, Immanuel: *The Curve of American Power*. IWallerstein, červenec 2006, s. 1-20, <http://www.iwallerstein.com/wp-content/uploads/docs/NLRCURVE.PDF> (23.2.2012).

WALT, Stephen: *International Relations: One World, Many Theories*. Foreign Policy, 98, č. 110, s. 29-45.

WALTZ, Kenneth: *Reflections on Theory of International Politics: A Response to My Critics*. In: KEOHANE, O. Robert (ed.): *Neorealism and Its Critics*. New York, Columbia University Press 1986, s. 322-347.

WALTZ, Kenneth: *Structural Realism After Cold War*. International Security, 25, 2000, č. 1, s. 5-41.

WALTZ, Kenneth: *Theory of International Politics*. New York, McGraw-Hill 1979, 241 s.

WANG, T. Y.: *The U.S Foreign Aid and UN Voting: An Analysis of Important Issues*. International Studies Quarterly, 43, 1999, s. 199-210.

WEBER, Max: *Economy and Society. An Outline of Interpretive Sociology*. Berkeley, University of California Press 1978, 1381 s.

WEBER, Max: *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism and Other Writings*. New York, Penguin Group 2002, 356 s.

WEISS, G. Thomas –DAVIS, Sam: *The Oxford Handbook on the UN*. Oxford, Oxford University Press 2009, 848 s.

WENDT, Alexander: *Anarchy is What States Make of it: The Social Construction of Power Politics*. In: MINGST, A. Karen – SNYDER, L. Jack (eds.): *Essential Readings in World Politics*. New York, W. W. Norton and Company 2008, 603 s.

WENDT, Alexander: *Social Theory of International Politics*. Cambridge, Cambridge University Press 1999, 420 s.

WENDT, Alexander: *Why a World State is Inevitable: Teleology and the Logic of Anarchy*. University of Chicago Education, 2003, <http://political-science.uchicago.edu/faculty/wendt/wendt.pdf> (11.2.2013).

Why Obama Defaulted to Bush Foreign Policy Positions. Time, 4.1.2010, <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1950827,00.html> (11.4.2013).

WILSON, Woodrow: *The Meaning of Democracy*. In: DOLBEARE, M. Kenneth: *American Political Thought*. Chatham, Chatham House Publishers 2009, s. 476-482.

WINKLER, M. Allan: *Franklin D. Roosevelt and the Making of Modern America*. Upper Saddle River, Pearson 2005, 240 s.

WORLEY, Robert: *Democratic Peace?* Huffington Post, 9.2.2012, http://www.huffingtonpost.com/d-robert-worley/democratic-peace_b_1847643.html (6.3.2013).

ZAHRAN, Geraldo – RAMOS, Leonardo: *From Hegemony to Soft Power. Implications of conceptual change*. In: COX, Michael – PARMAR, Inderjeet (eds.): *Soft Power and US Foreign Policy*. New York, Routledge 2010, s. 12-32.

ZAKARIA, Fareed: *The Post-American World. And the Rise of the Rest. Release 2.0*. New York, Penguin Books 2011, 314 s.

ZELIZER, I. Julian: *The Presidency of George W. Bush: A First Historical Assessment*. Princeton, Princeton University Press 2010, 398 s.

ZINNES, A. Dina: *Constructing Political Logic. The Democratic Peace Puzzle*. *The Journal of Conflict Resolution*, 48, 2004, č. 3, s. 430-454.

9/11 Attacks. History, <http://www.history.com/topics/9-11-attacks> (1.3.2013).